HEINRICH BÖLL

CÜCE İLE BEBEK

NOBEL

SABAH

HEINRICH BÖLL

CÜCE İLE BEBEK

HEINRICH BÖLL

CÜCE İLE BEBEK

ROMAN

Türkçesi: Kamuran Şipal

HEİNRİCH BÖLL

1917'de Köln'de doğdu. İkinci Dünya Savaşı'na katıldı, esir düştü, 1945'e kadar özgürlüğüne kavuşamadı. Savaştan sonra hem üniversite öğrenimini sürdürdü, hem de ağabeyinin marangozhanesinde çırak olarak çalıştı. 1950'den sonra yaşamını yazar olarak Köln'de sürdürdü. Eserleri için aldığı ödüller arasında 1967 Georg-Büchner Ödülü, 1972 Nobel Edebiyat Ödülü vardır. Alman ve Uluslararası PEN Derneğinin başkanlığını yaptı. 16 Temmuz 1985'te öldü. Heinrich Böll, edebiyat yaşamına öykü yazarak başlamış ve öykücülüğü hep ön planda tutmuştur. İlk çalışmalarından en nitelikli yapıtlarına kadar, Böll'ün öykülerinde keskin gözlemcilik yeteneği, çağdaş ve eleştirel düşünce yapısı, alaycılığı, insancıl yaklaşımı kendini açıkça belli eder. Böll'ün eserleri yalnız Almanya içinde ve Alman dilini kullanan ülkelerde değil, bütün dünyada XX. yüzyılın önde gelen klasikleri arasına girmiştir.

CÜCE İLE BEBEK

CÜCE İLE BEBEK

İzleyeceğimiz yollar tastamam belirlenmiştir önceden. İstatistik hizmetinde çalışan altı kişilik soruşturma ekibi, her sabah, çeşitli yönlerde çıkar gideriz kentten. O gün Köln'den trene bindiğimde henüz ortalık karanlıktı; katedral bir hayli yaygın göründü gözüme, yaygın, yer yer çatlamış. Tren Deutz'da durduğu zaman, inip binen olmamasına karşın, şeftrenle istasyon müdürü ve kondüktörün birbirleriyle işaretleşmesi acayip ve kasvetli bir oyun gibi geldi bana. Lambalar sallandı, ordan oraya bağrışmalar ve düdük sesleri işitildi. Sonunda lokomotifin pistonu yeniden çalışmaya koyuldu. Ancak Mühlheim'ı geçmiştik ki, günün ağarmaya, Köln'ün doğu kesimindeki dağların aydınlanmaya başladığını gördüm: Birden beliren güneş ışığında, keskin çizgilerle bir kul alacakaranlıktan sıyrılıp çıktı dışarı. Baktım, saat daha altı.

Araştırmalarımızı mümkün olduğu kadar çeşitli biçimlerde yapmaya çalışıyoruz. Tüm formaliteleri bir yana bırakıyor, üzerinde sorular basılı kağıtlar kullanmıyorum. Elimizin altında bir tek not defteriyle bir kurşunkalem, bir de bağlı kalmak zorunda olduğumuz bir çalışma planı. Şefin en son buluşu: Ziyaret edeceğimiz kimseleri elden geldiğince erken, «adeta günlük yaşamın eşiğinde» ziyaret etmek. Nankör, ağır bir iş.

İşte böylece, az sonra, yine paltomun düğmelerini ilikleyip kasketime uzandım; çünkü dışardan bir sesin, «Üpladen, Opladen!» diye bağırdığını duymuştum.

İstasyondan çıktıktan sonra aşağı yukarı sekiz dakika yürüyüp, bana bildirilen adrese geldim: Kırmızı tuğladan ufak tefek bir ev.

Zile basıp bekledim. Epey bekledim. Ama hiç ses seda duyulmadı. Yoldan gelip geçenler, tuhaf bakışlarla beni süzüyorlardı. İçerde ise çıt çıkmıyor, sarımtırak perde kımıldamadan öylece duruyordu. Yalnız, porselen bir cüce, kucağında bir akordeon, camla perde arasındaki pervazda oturuyor, küt parmaklarıyla anlaşılan bir türlü bulup çıkaramadığı bir melodiyi arıyordu. Bilinmeyene doğru bir sırıtış vardı yüzünde. Ancak hayli zaman baktıktan sonra sonra fark ettim ki, bir sigara tablasının üzerine çömmüştü, oyuk kasketinde bir sigara sokuluydu.

Bir kez daha çaldım zili. Az önce süt güğümüyle yanımdan geçmiş olan bir kadın, bana doğru yaklaştı. Halinde bir yorgunluk:

«Kimi istiyorsunuz?» diye sordu.

«Bay Meixner'i», diye cevapladım.

Kadın başını salladı: «Bay Meixner öldü!» dedi.

«Peki karısı?» diye sordum.

«Karısı hastanede.»

Kadın, başını sallayarak gitti. Bir ara dönüp arkasına bir göz attı; çünkü ben yerimden kımıldamamış, cücenin suratına bakıp duruyordum. Derken ağır ağır yürüyüp istasyona döndüm. Böyle durumlarda bizzat girişimde bulunup, bize verilenden başka . adreslere başvurmaya yetkimiz yoktur. Ölen ölmüştür; genel listede, belli bir bölmede bir çizgi olarak alır yerini.

Düsseldorf trenine atladım. Opladen'deki adresin yanına özenle bir çarpı işareti yapıp, gazete okumaya koyuldum. Ama, sırıtışı bana pek de öyle tesadüfi gelmeyen cücenin umutsuzlukla kaplanmış porselen yüzü, bir türlü gözümün önünden gitmiyordu.

Düsseldorfa varınca, acele ayrıldım istasyondan. Bizim - işde yanılmak, adeta olmayacak bir şey. Hangi tramvaylara bineceğimiz bile önceden bildirilmiştir bize. Bindiğimiz tramvaylar, hiç şaşmaksızın, ziyaret edeceğimiz evlerin elden geldiği kadar yakınına getirip bırakır bizi. Tramvaya atladım, biletçiye bilet parasını uzattım. On dakika sonra, bir sigara bayiinin önünde tramvaydan inip, dükkandan içeri daldım. Bir öbek püro kutusunun arkasından bir kadın doğrulup kalktı ayağa. Uzun boylu, kaskatı bir şey. Kollarının yalnız dirsek kısmından aşağısını oynatıp, üst yarımını vücuduna yapışık tutması, bir yapmacıklık veriyordu haline. Yüzüne baktım.

«Buyrun?» diye sordu.

Her zamanki sözleri sıralamak üzere derin bir soluk aldım. Beri yandan cebimden kimliğimi çıkarıp tuttum elimde. Adetim üzere, konuştuğum kimseyle aramda kişisellikten alabildiğine uzak bir havanın

doğmasını sağlamak için, konuşmaya bile bile tekdüze bir edayla başlar, sorularımı yine tekdüze bir sesle yöneltirim karşımdakine. Beri yandan, soruşturduğum kimsenin bakmam yüzüne. O gün de, kadının omuzlarının üzerinden, başında fes, kendini deli dolu bir havaya kaptırmış, parmaklarının arasındaki sigarayı tüttüren ve bir camiye doğru gülümseyen bir Türk'e diktim gözlerimi.

«Zeka Enstitüsü'nden geliyorum», diye başladım. «Günün her saatinde, her yerde, her sınıf halk arasında soruşturmalar yapıp, bazı konular üzerinde insanların nasıl düşündüğünü araştırmaya çalışıyoruz. Size de birkaç soru sormamıza izin verirseniz, bizi minnettar bırakmış olursunuz. Tabii aramızda kalacak konuşulanlar...»

«Sorunuz», diye cevap verdi kadın, sakin. Ağzı.açılmıştı; aşırı yorgunluktan kaynaklanır görünen bir gülümseme uçuştu yüzünde.

«Allah'a inanıyor musunuz?» dedim.

Kadın, ellerini tezgahtan alıp, ilkin kalbine, sonra başına götürdü. Ağır gözkapaklarını iyice kaldırdı yukarı; iri, durgun ve gri bir göz gördüm. Arkadan, başıyla: «Evet», dedi.

«Allah'ı nasıl düşünüyorsunuz?»

«Allah üzgün», diye cevap verdi, serinkanlı. «Bizim onu avutmam1z gerekiyor.»

Bir an sustum. Arkadan, «teşekkür ederim», deyip ayrıldım.

Aynı soruları yirmi dakika sonra, bir pencerenin tül perdesinin gerisinde put gibi durmuş, sokaktan gelip geçenleri seyreden bir adama sordum. İsmi Balun idi adamın. Parlaklığını yitirmiş dişleri mavimsi renkteydi. Kolları bir hayli kıllıydı. Perdenin püskülleriyle oynayıp dazlak kafasında ölümsü bir hüzün ifadesiyle bana dönerek: «Allah vardı», dedi. «Ama insanlar onu öldürdü, ondan sonra da bir daha dirilmedi.»

Ziyaret ettiğim üçüncü ev, yarı yıkık bir durumdaydı. En son yağmurdan kalma bir su birikintisinde bir çocuk oynuyordu; uçuk benizli, kendi halinde bir şey. Merdivenden doğru bir kadının şarkı söyleyen sesi geldi kulağıma. Güzel söylüyor, çocuk da hafiften mırıldanıp, şarkıya katılıyordu. Sakınarak çıktım merdivenden. İlk katta bir kapı aralık

duruyordu; hamur açmak için masanın üzerine eğilmiş bir kadının sırtı çarptı gözüme. Demin şarkı söyleyen kadındı. Ayak sesimi işitince susup arkasına döndü. Top top kara saçlarının çevrelediği solgun yüzüyle, sakin; bana baktı.

«Bayan Dietz siz misiniz?» diye sordum.

Başıyla onayladı. Her zamanki sözlerimi tekdüze bir edayla yuvarladım. Ben bile tekdüze konuşmamdan taşan büyüleyici ahengin etkisi altında kalmıştım. ,

İlkin sustu kadın. Ellerini önlüğüne kuruladı. Ağzı açık, gözlerini dikerek bana baktı: «Allah», dedi, «İki Allah var, biri zenginlerin Allah'ı, öbürü yoksulların.»

Güçlükle soluk alarak, ikinci soruya geçtim.

Uzun boylu düşünmedi kadın: «Bir tanesi sert, ama güçsüz», diye cevapladı, «C?tekisi yumuak, ama çok güçlü, çok!»

«Teşekkür ederim», dedim, ama kımıldamadım yerimden. Kadınla göz göze geldik. Bir an, sessizlik oldu. Derken ikimiz de gülümsedik. Arkadn, merdivenleri inmeye koyuldum.

Aktarma trenime yetişebilmek için istasyona seğirttim. Belki de kadına gülümsemem çok uzun sürmüş, vakit geç olmuştu. Oturacak bir yer bulup, not defterimi çıkardım. Düsseldorfdaki soruşturmalarımın sonuçlarını kaydettim içine. Aslında, bizim şefin, yazılı şeylere sözlü açıklamalardan daha az güveni vardır. Bizim yanımıza konuşmaları olduğu için zaptedecek minik ses alma aygıtları vermeyi tasarlamakta ki, böyle bir durumda bize yalnız soruşturmanın yapıldığı çevreyi kısaca tanıtmak kalacak. Ne var ki, şefin kendileriyle iş yaptığı patronlar, anlaşılan şimdiye dek masraftan kaçınmış görünüyorlar.

Saat on ikiye doğru Gelsenkirchen'e indim. Yağmur yağmaya başlamıştı. Yağmur altında, usul usul, kent içinden yürüdüm. Havada kekremsi bir tat vardı trenlerde, tren giderken duyulan.kokuyu andırıyordu; acı ve baharatımsı. Kuytuca semtlerden birine geldiğimde de değişmedi havadaki bu tat. Yıkıntıların üzerini boydan boya aslanağızları tutmuştu. Ziyaret edeceğim evin numarasını ararken, bir bakkal dükkanının önünde

durdum. Reklam için asılmış · tabelalar yağmurda donuk donuk parlıyor, öteberiler ıslak camların gerisinde bir akvaryumda yüzüyormuş gibi görünüyordu. Bitişikteki dükkana girdim. Bir berber salonu. Çıt çıkmıyordu. Bir boşluk içine gömülmüş gibiydi dükkan. Geride, lastik eşyaların reklamını yapan bir afiş, mavimsi ışıldıyor, onun yanında, yüzünde alabildiğine memnun bir gülümseme, bir tıraş kremi;:;in güzelliğiyle kendinden geçmiş görünen bir bay seçiliyordu. Lavaboların üstündeki aynada kendimi gördüm; perişan bir halim vardı. «Bakar mısınız?» diye seslenip,bekledim, ama bir kımıltı falan olmadı. Bitişik odalardan birinde çocuklar oynuyordu anlaşılan, boğuk bağrışmalarını işitiyordum. Oracıktaki bir koltuğa çöktüm, pipomu doldurup ateşledim. Sonra, çengelde asılı resimli dergilerden bir tanesini indirdim. Dergi nerdeyse üç haftalıktı; kapağını, hala yüzyılın en güzel kadim diye gösterilen, oysa hanidir unutulmuş bulunan bir film yıldızının resmi süslemişti. İkinci sahifede suçsuz olduğunu kesinlikle öne süren bir generalin insancıl yüzü çarptı gözüme. Neden suçsuzmuş, yazmıyordu.

Derken hızla dükkanın kapısı açılıp, rüzgar gibi bir genç kız girdi içeri. Hamaratlık taşan neşeli yüzü bana yabancı gelmedi. Elindeki not defterini görünce durumu tastamam kavradım.

«Günaydan, usta!» diye seslendi kız. «Zeka Enstitüsü'nden geliyorum. Birkaç soru sormama müsaade eder misiniz?»

«Hay hay!» dedim. Pipomu ağzıma alıp, iri iri dumanlar savurdum.

«Allah'a ioanıyor musunuz?»

«Evet!» diye cevap verdim.

«Allah'ı nasıl düşünüyorsunuz?»

«Ben Hıristiyan bir kimseyim» dedim.

«OO, güzel!» diye bağırdı. «Gerçekten mi?»

«Gerçekten!» dedim.

«Teşekkür ederim», diye cevap verdi kız, Not defterini cebine koyup, koşa koşa basamaklardan çıktı. Kapıyı çattadan kapadı arkasından. Acele etmeden ayağa kalktım. Dükkan sahibini yanıbaşımda dikiliyor bulunca,

korktum birden. Adam gençten biriydi, saçları dağılmıştı, terlemiş görünüyordu. Gülümsedi:

«Affedersiniz», dedi, «çok beklediniz mi?»

«Yo yo!» diye cevapladım gülümseyerek.

«Ne buyurdunuz?» diye sor9u.

«Lütfen tıraş bıçağı verir misiniz?» dedim. «On tane,ama çabuk tarafından.»

Dükkan sahibi rafa koşup bir paket tıraş bıçağı aldı, bana uzattı. Parayı önüne atıp, dışarı fırladım. Köşe başında meslektaş bayana yetişip, peşi sıra yürümeye koyuldum. Yağmurun altında yürü babam yürü, hemen bütün kenti bir baştan bir başa arşınladık. Demir fabrikalarının, dev kuruluşların, maden oca11;nın önünden, işlek caddelerden ve büyük bir parkın içindn geçtik. Meslektaş bayan, tastamam benden öğle sonrası için ziyaret etmem istenen adresleri dolaşıyordu. Anlaşılan, «Gezileri Planlama Dairesi» bir hata yapmıştı.

Sonunda, geç vakit, meslektaşımın arkasından istas•ıona geldim. Ama eve gitmeyi canım istemiyordu. İstasy\m yakınındaki bir sinemaya girip oturdum. Sıcacık ve sessizdi içerisi. Asıl filmin başlamasından az sonra uykuya daldım. Sinemadan çıktığımda yağmur hata atıştırıyordu.

Güney yönünde kalkan bir trene atladım. Oturduğum yerde dalmışım. Ancak tren durunca uyandım uykudan. Karanlıkta bir sesin, «Üpladen, Opladen, burası Opladen!» diye bağırdığını işitinceye kadar kestirmiştim. Fırlayıp kalktım. Ağdan kasketimi alıp, acele indim trenden. Ancak turnikeye gelip durduğum ve tren yoluna devam ederek, karanlıkta usul usul yanıbaşımdan geçip gittiği zaman aklıma geldi: Opladen'da görülecek bir işim kalmamıştı. Bundan sonraki tren bir saat sonra kalkıyordu. Yavaş yavaş yürüyüp, sabahleyin ilk ziyaret ettiğim eve gitmekten başka yapacak bir şey bulamadım. Daha uzaktan, evde ışık yakılmış olduğunu gördüm. Acele yaklaştım. Kapıda Meixner isminin üzerine bir kağıt yapıştırılmıştı. Yolun karşı tarafına geçip, penceredeki cüceye baktım; arkadan vuran ışık altında adeta canlı gibi duruyordu. Odanın içinde, bir yandan bir yana, kırmızımsı bir manto giymiş genç bir kadın yürüdü ve ansızın kalktı perde, gecelikli ufak bir kız pencerenin pervazına yaslanıp, bebeğini sımsıkı

camlara bastırdı. Eskimiş, kirli bir bebek; ama ben yine elimi kaldırıp bir işaret yolladım bebeğe. Kız korktu, sert bir hareket yaptı. Bu arada çarpıp yere düşürdü cüceyi. Cücenin tuzla buz olduğunu sesten anladım; kısa süren bir şıngırtı işitilmişti yalnız. Kız, gözden kayboldu. Bebek, yan yatmış, camlara dayalı, hala duruyordu yerinde Diken diken saçları vardı. Bebeğe bir işaret daha yollayıp, usul usul yürümeye koyuldum. Derken, bir başka odadan doğru bir bağırtı geldi kulağıma. Anladım ki, kız dayak yiyordu. Çocuklar habire dayak yerler, hemen her vakit suçsuz yere, her vakit boş yere. Allah vere de, dedim, çok dayak yemese kızcağız.

Yolda bir kez daha durup dinlediğimde, sesler kesilmişti. Kızı bir de babası dövmesin diye dua ettim. Belki ölmüştü adam, ya da şimdi gece vardiyasında çalışıyordu. Belki de sokakta gerçekten kara bir adamın durup, bebeğe işaret ettiğine inanacaktı. Bir şeyler olsa da, kız bir daha dayak yemeseydi. Çok ağır adımlarla yürüyüp istasyona döndüm.

ÜZGÜN YÜZÜM

Martılara bakmak için rıhtımda durup dururken, üzgün yüzüm bu semtte devriye gezen bir polisin dikkatine çarptı. Havada süzülen kuşların seyrine öylesine dalmıştım ki! Havalanıyor, sonra pike yapıp suda yiyecek arıyor, ama çabalan boşa gidiyordu. Liman ıpıssız, su yeşilimtıraktı, pis ve kalın bir yağ tabakası kaplamıştı üzerini. Kabuk bağlamış yüzünde kaldırılıp atılmış çeşit çeşit öteberiler yüzüyordu. Gemi falan yoktu görünürde. Vinçler pas tutmuş, depolar haraptı. Fareler bile, rıhtımdaki bu kara yıkıntılarda eğleşmiyordu anlaşılan; ortalıkta ses seda duyulmuyordu. Dışarıyla her türlü bağlantı kesileli yıllar olmuştu.

Bir martıyı gözüme kestirmiş, uçuşunu izliyordum. Havanın patlayacağını sezmiş bir kırlangıç kadar ürkek, çokluk suyun yüzüne yakın süzülüp duruyor, yalnız arada bir yolunu arkadaşlarının yoluyla birleştirmek üzere çığlık çığlığa yıkanlara fırlamayı göze alıyordu. Bir şey dile deseler, her şeyden önce martılara vermek için ekmek dilerdim. Ekmekten koparıp koparıp atar, martıların gelişigüzel uçuşlarını beyaz noktalarla bir düzene sokar, uçup uçup gelecekleri hedefler yapardım kendilerine. Karmakarışık yolların oluşturduğu bu çığlıklı örgüye, suya atacağım bir ekmek parçasıyla gerginlik verirdim; bir yumak iplik gibi, elimi atıp benden yana çekerdim örgüyü. Ne var ki, ben de onlar gibi açtım; onlar gibi yorgun; öyleyken mutluluk içindeydim; çünkü ellerim cebimde, olduğum yerde dikilip martılara bakmak ve üzüntü yudumlamak hoş bir şeydi.

Ama birden resmi bir elin omuzlarıma konduğunu duydum. «Benimle gelir misiniz?» dedi bir ses. El, omuzumdan çekerek beni geriye döndürmeye çalıştı; ama yerimden kımıldamadım, bir silkinişte eli attım omuzumdan. Serinkanlı: «Çıldırdınız mı siz?» dedim.

O bata görünmeyen kişi: «Arkadaş!» dedi. «Sözt. erine dikkat et!»

«Anlayamadım Beyim!» diye cevapladım ben.

O öfkeyle: «Bey falan yok aramızda!» dedi. «Hepimiz arkadaşız.» Bunun üzerine yan tarafıma geçerek, beni süzmeye başladı. Mutluluk içinde havada gezinen bakışımı boşluktan alıp, ister istemez onun uslu gözlerine

daldırmak zorunda kaldım. Yıllar yılı ha babam işe koşulmuş bir manda kadar ciddiydi/

«Nedeni...» diye başlayacak oldum.

«Yeter neden var», diye cevap verdi. «Üzgün yüzünüz!»

Güldüm.

«Gülmeyin!» dedi. Öfkesi, şaka değildi. İlkin tutuklayacağı vesikasız bir orospu, yolda yalpa vuran bir gemici, bir hırsız ya da bir kaçak ele geçiremediğinden canı sıkılmış olabileceğini düşündüm. Ama şmdi anlamıştım ki niyeti ciddiydi, beni tutuklamak istiyordu.

«Gelin benimle!..» dedi.

«Peki neden?» diye sordum sakin.

Göz açıp kapamama kalmadı, baktım sol bileğimde ince bir kelepçe. O anda anladım ki, halim gene dumandı. Son bir kez, havada uçuşan martılara çevirdim yüzümü, güzelim kurşuni göğe baktım, arkadan ansızın bir dönüşle kendimi suya atacak oldum; bir mahzende polisler tarafından boğulmaktan ya da deliğe tıkılmaktansa, bu kirli sularda öbür dünyayı boylamak daha güzel göründü gözüme. Gelgelelim polis, birden beni öylesine bir güçle kendinden yana çekti ki, başaramadım.

«Peki neden?» diye sordum bir kez daha.

«Yasa var, mutlu olmanız gerekiyor», dedi.

«Mutluyum ben!» diye bağırdım.

«Üzgün yüzünüz...» dedi ve başını salladı.

«Ama bu yasa yeni», diye cevapladım.

«Otuz altı saat oldu çıkalı» dedi. «Bilirsiniz ki, yasalar ilan edildikten yirmi dört saat sonra yürürlüğe girer.»

«Ama böyle bir yasadan haberim yok benim.»

«Haberiniz olmayışı cezadan kurtarmaz sizi. Yasa önceki gün bütün hoparlörlerle, bütün gazetelerle ilan edildi ve», sözün burasında küçümser

bir edayla bana baktı, «Ve ne basının, ne de radyonun nimetlerinden yararlanamayan- lara uçaklardan atılan broşürlerle duyuruldu. Broşür atılmadık yol iz kalmadı ülkede. Son otuz altı saati nerede. geçirdiniz, göreceğiz bakalım, arkadaş!»

Bunun üzerine çekip götürdü beni. İşte o anda havanın soğukluğunu ve sırtımda palto bulunmadığını fark ettim. O anda açlığım son kertesine ulaştı, birden guruldamaya başladı midem. Ancak o anda anladım ki, pisliğe bulanmış ve tıraşsızım, partallar içindeyim. Oysa her arkadaşın temiz pak, tıraşlı, mutlu ve kamı tok olmasını buyuran yasalar vardı. Hırsız olduğu kanıtlanıp, düşlerini kurduğu bostan kıyıcığına veda etmesi gereken bir korkuluk gibi, polis beni önüne katmış, ite kaka götürüyordu. Yollar boş, karakol yakındı. Hani çok geçmeden bir neden bulup, beni yine tutuklayacaklarını biliyordum, ama öyleyken kararıverdi yüreğim; çünkü polis çocukluğumun geçtiği,)imanı gördükten sonra gidip dolaşmaya niyetlendiğim yerlerden geçiriyordu beni. Eskiden güzelliğini dağınıklığından alan çalılarla örtülü bahçeler, ağaçlardan geçilmeyen yollar şimdi düzenlenmiş; düzene sokulmuş, temiz pak dikdörtgenler halinde,ulusal birliklerin pazartesi, çarşamba ve cumartesi yürüyüşleri için hazırlanmıştı. Yalnız gökyüzü yine eskisi gibi, hava yüreğimin düşlerle dolup taştığı o eski günlerdeki gibiydi.

Önlerinden geçerken, kimi sevgi kışlalarında, bu çarşamba sırası gelip beden sağlığı ile ilgili zevklerini.giderecekler için resmi başlama işareti bulunan tabelaların asılmakta olduğu çarptı gözüme. Kimi meyhaneler de, ülkenin resmi renkleri açık kahverengi, koyu kahverengi, açık kahverengi ile çaprazlama boyanmış tenekeden bira kupalarını içkiye bağ!ama işareti olarak meyhanenin kapısından dışarı savurup atmaya yetkili kılınmıştı anlaşılan. Resmi listeye göre bugün içki sırası gelip, çarşamba birasından paylarını alacakların yüreklerini kuşkusuz sevinç doldurmuştu.-

Kiminle karşılaşsak, açıktan açığa bir hamaratlık seziliyordu halinde. İnce bir hamaratlık havasına bürünmüşlerdi. Polisi görür görmez, hamaratlıkları kuşkusuz artıyordu. Hepsi hızlı hızlı yürüyor, görevlerinden başka bir şeycik düşünmeyen bir yüz takınıyorlardı. Mağazalardan çıkan kadınların, yüzlerine kendilerinden beklenen o sevinçli ifadeyi vermye çalıştığı görülüyordu; çünkü akşamları önlerine nefis yemekler çıkararak devletin işçilerinin canlarına taze can katmakla görevli ev kadınlannin,

görevlerinden ötürü sevinmelerini, yüzlerinin gülmelerini buyuran yasalar vardı.

Ama bütün bu insanlar ustalıkla bizden kaçıyor, biri de çıkıp yakınımızdan geçmiyordu. Yolda canlı adına gördük }erimiz, kendilerine yirmi adım kadar kala yitiveriyordu gözden; herkes acele bir mağazaya girmeye ya da köşeyi kıvrılmaya bakıyordu. İçlerinde yabancı bir eve dalıp, ayak seslerimiz duyulmaz oluncaya kadar korkuyla kapı ardında bekleşenler de vardı sanırım.

Yalnız bir defasında, bir yol kavşağından geçerken yaşlıca bir adamla karşılaştık. Şöyle göz ucuyla bakınca, üzerindeki işaretlerden adamın öğretmen olduğunu çıkardım.

Artık bizden kaçabileceği gibi bir durum yoktu ortada; dolayısıyla önce yönetmeliğe uyup polisi selamladı (ki bunu da katıksız itaat işareti olarak elinin ayasıyla kendi başına üç kez vurarak yaptı), sonra görevinin gereğini yerine getirip, üç kez yüzüme tükürdü ve üç kez de «Hain Domuz!» diye bağırdı. Tükürürken iyi nişan almıştı, ama herhalde o gün fazla sıcaktan boğazı kurumuş olmalıydı ki, yalnız ufak tefek bir iki parça bir şey geldi yüzüme. Ben de bunları, yönetmeliğe aykırı olarak, mihaniki bir davranışta bulunup kolumun yeniyle silmeye kalktım. O anda kıçıma bir tekme attı polis, belimin ortasına bir yumruk indirdi ve sakin bir sesle «Kademe l» diye ekledi, ki bu bir polisin uygulama yetkisine sahip olduğu cezaların en yumuşağı ve ilki demekti.

Öğretmen, acele uzaklaşmıştı. Başka da herkes bir yolunu bulup bizden kaçıyordu. Yalnız bir kadına daha rastladık; uçuk benizli, şişko bir sarışın; gece zevklerinin eşiğinde bir sevgi kışlasının önüne çıkmış, yönetmeliğin buyurduğu havalandırma işini yapıyordu. Geçerken eliyle şöyle bir öpücük yolladı bana, ben de teşekkür yollu gülümsedim, polis bir şey fark etmemiş gibi yaptı. Aldıkları buyruk gereği söz konusu kadınların öyle hareketlerine göz yumuyorlar ki, aynı hareketleri başka bir arkadaş yapsa ağır cezalara çarpılmaktan hiç yolu .yok kurtaramaz kendini. Nedeni de, genel çalışma şevkinin artmasına hatırı sayılır ölçüde yardımları dokunduğundan yasa dışı kimseler gözüyle bakılıyor bu kadınlara. Bir hoşgörü ki, sonunun nereye varacağı devlet felsefesi filozofu Dr. Bleigoeth tarafından herkesin okuması gereken (Devlet) felsefe dergisinde ele alınıp, liberalizm başlangıcının bir belirtisi diye damgalanmış bulunuyor. Dün,

başkente gelirken uğradığım bir çiftliğin tuvaletinde elime bir . öğrencinin, Jıerhalde çiftlik sahibinin oğlunun pek zeki çıkmalarla donattığı birkaç sahife geçti, oradan biliyorum.

Bereket versin, sirenler çalmaya başladığında karakola varmıştık; çünkü sirenler, sokakların, yüzlerinde hafif mutluluk okunan kişilerie dolup taşacağını haber veriyordu. (Hafif bir mutluluk; iş bitiminde pek sevinmek, işin bir yük olduğu anlamına gelebileceğinden yasaklanmıştı çünkü; oysa işe başlarken sevincinden bayram yapmak, sevincinden şarkılar söylemek gerekiyordu.) Yani biraz daha geç kalsak, sokakları dolduracak bu binlerce kişinin yönetmelik gereği atacağı tükürüğe hedef olacaktım. Ama paydosa on dakika daha vardı, paydosa on dakika kala çalıyordu sirenler; çünkü herkes şimdiki devlet başkanının «Mutluluk ve Sabun» parolasına uymak ve işi bırakmadan on dakika adamakılh yıkanıp temizlenmek zorundaydı.

Basit bir beton yığını olan semt karakolunun kapısında iki nöbetçi bekliyordu. Ben yanlarından geçerken, o adet haline gelmiş «bedensel önlem»e başvurup, kasaturalarıyla şakaklarıma güçlü darbeler indirdiler, tabancalarının namlularıyla pat küt yapıştırdılar köprücük kemiklerime ve böy- 1elikle 1 numaralı devlet yaasının giriş bölümünde söylenilen sözleri yerine getirdiler: «Her polisin yakalanan kimselere (tutuklanan demek isteniyor) zoru temsil ettiğini göstermesi gerekir. Ancak, yakalanan kimseyi yakalayan polis, gereken bedensel cezalandırmalara sorgulama sırasında başvurmak mutluluğuna ereceğinden bu buyruk dışında kalır.» 1 numaralı devlet yasasınıii kendisi ise şöyle der: «Her polis her kişiyi cezalandım.ak YETKİSİNE SAHİPTİR, suç işlemiş herkesi cezalandırmak ZORUNDADIR. Hiçbir arkadaş için cezadan bağışıklık diye bir şey yoktur, cezadan bağışıklık olanağı vardır.»

Derken, büyük büyük bir sürü penceresi bulunan uzun ve çıplak bir koridordan geçmeye başladık. Koridorun bitiminde bir kapı kehdiliğinden açılıverdi, çünkü nöbetçiler gelişimizi içeriye bildirmişti. Herkesin mutlu bul'unduğu, kimsenin kötü, yakışıksız bir davranışa kalkışmadığı, herkesin tüketimi emredilmiş yarım kil? sabunu harcama yolunda çaba gösterdiği o günlerde yakalanmış bir kişinin (bir tutuklunun) gelişi büyük bir olaydı.

İçerisinde yalnız telefonlu bir yazı masasıyla iki koltuk bulunan, nerdeyse boş denecek bir salona girdik. Benim,·, salonun orta yerine gidip. durmam gerekiyordu. Polis ise, miğferini çıkarıp oturdu.

İlkin ortalık sessizdi, olup biten bir şey yoktu. Hep böyle yaparlar, işin en berbat tarafı da budur zaten. Yüzümün giderek ufaldığını hisseder gibiydim, yorgun ve açtım. O üzüntü-mutluluğunun son zerresi de silinip gitmişti üzerimden. Çünkü biliyordum kj, hapı yutmuştum artık.

Aradan birkaç saniye ;geçti. Üzerinde ön sorgu yargıcının kahverengi üniformasıyla san yüzlü, uzun boylu biri, sessiz sedasız girdi içeri. Bir şey söylemeden oturup bana baktı.

«Mesleğiniz?» diye sordu arkadan.

«Sadece bir arkadaş.»

«Doğum tarihiniz?» «Bir. Bir Bir.» diye cevap verdim.

«Son işiniz?»

«Tutukluluk.» İki görevli bakıştı.

«Tutukevi ve çıkış tarihiniz?»

«Bina on iki, hücre on üç, dün.»

«Salıverildiğiniz yer?»

«Başkent.»

«Belgeniz?» Cebimden tutukevinden çıkış belgesini alıp uzattım; verdiğim cevapların yazıldığı yeşil karta iğneledi belgeyi.

«O zamanki suçunuz?»

«Mutlu bir yüz.» İki görevli bakıştı.

«Nasıl?» dedi ilk sorgu yargıcı. «O zaman», dedim, «başkanın ölüm günüydü, herkesin yas tutması buyrulmuştu, yüzümdeki mutluluk bir polisin dikkatine çarpıt.»

«Ceza süresi?»

«Beş yıl.»

«Hal ve gidiş?»

«Kötü.»

«Neden?»

«Çalışmamın yetersizliği.»

«Sorgulama bitmiştir.»

Derken ön sorgu yargıcı ayağa kalktı, üzerime doğru geldi, bir vuruşta tam ortadaki üç ön dişimi kırdı. Böylelikle sabıkalı damgasını yemiş oluyurdum. Beklemediğim sert bir önlemdi, bu; Arkadan ön sorgu yargıcı odadan çıkıp, haki üniformalı şişman bir genç adam olan sorgu yargıcı içeri girdi.

Sorgu yargıcı, üst sorgu yargıcı, baş sorgu yargıcı, hazırlık yargıcı ve son yargıç, hepsi de pat küt indirdiler. Beri yandan da polis, yasalann buyurduğu bedensel cezalan uygulamakta gecikmedi. Beş yıl önce yüzümdeki mutluluktan ötürü nasıl beş yıl hüküm giydimse, şimdi de yüzümdeki üzüntü nedeniyle on yıl hüküm giymiş bulunuyorum.

Şu önümdeki mutluluk ve sabun taşan on yılı bir atlatabilirsem, artık yüz diye bir şey taşımamanın yoluna bakacağım.

KÖPRÜ BAŞINDA

Bacaklarımı şöyle bir kalafattan geçirip, oturduğum yerde görebileceğim bir işe kodular beni: Yeni köprüden geçenleri sayıyorum. Hani ustalıklarını rakamlara dayandır- ı, mak hoşlarına gidiyor. Bir anlamda hiçten başka şey sayılmayan birkaç rakamlık bir· sayı karşısında sarhoş olup çıkıyorlar. Bütün gün, bütün gün, ağzım, sessiz sedasız, bir saat çarkı gibi işliyor, akşamleyin onlara bir sayı zaferi sunabilmek için rakamları üst üst yığıyorum. Benim postanın sonucunu bildirmeye göreyim; yüzleri gülüyor. Sayı kabarık olduğu ölçüde artıyor memnunlukları. Akşam gönül rahatlığıyla yatağa giriyorlar. Nedenine gelince, binlerce kişi her Allah'ın günü yeni yaptıkları köprüden geçiyor.

Ne var ki, yanlış istatistikleri. Üzülerek söylüyorum, ama ne yapayım ki yanlış. Başkalarına karşı öyle görünmesini becerebilmeme karşın, kendisine güvenilir bir kimse değilim ben.

Kimi vakit, köprüden geçenlerden birini iç etmekten, bir başka vakit acımam tutup, kendilerine fazladan birkaç kişi bağışlamaktan gizli bir zevk duyuyorum. Mutlulukları benim elimde. Kafamın kızgın olduğu, içecek sigaram bulunmadığı zamanlar, köprüden geçenler üzerine orta, kimi de ortanın altında bir sayı söylüyorum. Yok, kalbim kabına sığamıyor da keyfim yerindeyse, cömerliğimi beş rakamlı bir sayı halinde döküyorum ortaya. Öylesine mutlu bir halleri var ki! Sayım sonucunu her defasında düpedüz kapıyorlar elimden, gözleri ışıldıyor, tutup sırtımı sıvazlıyorlar. Bir şeycik sezdikleri yok! Sonra başlıyorlar çarpmaya, bölmeye, yüzdeleri hesaplamaya, vesaire vesaire. O gün köprüden dakikayla kaç kişi geçmiş, on yılda kaç kişi köprüden geçecek, hesap kitap çıkarıyorlar. Mışlı gelecek zaman hoşlarına gidiyor. Mışlı gelecek zamandaki ustalıklarına diyecek yok doğrusu! Gelgelelim, üzülerek söylüyorum,. istatistikleri yanlış...

Benim küçümen sevgilim günde iki kez köprüden geçiyor. O geçerken adeta duruyor kalbim; sevgilim ağaçlıklı yola sapıp gözden yitene kadar, durup dinlenmeyen atışına dpedüz ara veriyor. İşte bu arada gelip geçenleri onlara haber vermiyorum. Bu iki dakikalık zaman bana ait. Bir tek bana ait. Bu zamanı kaptırmaya da niyetim yok elimden. Sonra akşam olup da

sevgilim çalıştığı dondurmacı dükkanından döndüğü, karşı kaldırımda yürüyüp sayım işiyle, boyuna sayım işiyle uğraşan suskun ağzımın önünden geçtiği vakit, yeniden duruyor kalbim: Ne zaman gözden yitiyor o, ancak o zaman yine sayım işine dönüyorum. İşte bu dakikalar içinde kör gözlerimin önünden geçit töreni yapmak mutluluğuna erenler, istatistiklerin sonsuzluğunu boylamaktan kurtuluyor, gölge erkeklerle gölge kadınların oluşturduğu yalancı varlıklarmış gibi fatatistiklerin mışlı gelecek zamanında ötekilerle birlikte yürüyüşe katılmaktan sıyırıyorlar yakalarını. Belli ki, onu seviyorum; ama haberi yok kendisinin.

Haberi de olsun istemiyorum. Bütün hesapları nasıl altüstü ettiğini sezmesin. Olup bitenden habersiz, masum bir halde, uzun kahverengi saçları ve çıtı pıtı narin ayaklarıyla dondurmacı dükkanına yollansın ve bol bol da bahşiş alsın. Onu seviyorum. Besbelli seviyorum onu.

Geçenlerde denetlemeye geldiler. Karşıdaki, otomobillerin sayımıyla görevli arkadaş vaktinde uyardı da, gözümü dört açtım. Bir saydım, bir saydım ki, kilometre sayacı bile benim kadar iyi sayamaz! Bizzat istatistik müdürü karşıya dikildi ve bir saat içinde aldığı sonucu benim, bir saatlik sonuçla karşılaştırdı. Benim sonuç onunkinden bir noksan çıktı. Ben sayarken küçümen sevgilim geçmişti. Bu sevgili yavrucağın mışlı gelecek zamana dönüştürülmesine hiçbir vakit müsaade etmeyeceğim. Benim küçümen sevgilim çarpma, bölme işlemlerine konu olmayacak. Bir hiç olan yüzdelik bir rakam haline sokulmayacak. Sevgilim geçerken ardı sıra bakamayıp, sayım işiyle uğraşmaktan bir kan ağladı ki yüreğim! Karşıdaki, otomobillerin sayımıyla görevli arkadaşa cidden teşekkür borçluyum. Hani, düpedüz bir hayat memat sorunuydu.

İstatistik müdürü sırtımı sıvazlayıp iyiliğimden, sadakatle hizmet eder güvenilir bir kimse olduğumdan söz açtı. «Bir saatlik sayımda bir kişi az sayılmış, pek bir önemi yok», dedi. «Biz zaten belli bir yüzde ölçüsünd bir ekleme yaparız sonradan.Sizi atarabaları sayımına geçirmeleri için öneride bulunacağım.»

At arabası sayımı ense tabii. At arabası sayımı bulunmaz bir nimet. Geçse geçse, günde yirmi beş kadar at arabası geçer köprüden. Aklından her yanrıı saatte bir, sonraki rakama atlamak bulunmayan bir şey!

At arabası enfes olur. Zaten saat dört ile sekiz arasında at arabalarının geçmesi yasaktır köprüden. Bu arada gidip gezebilir veya dondurmacı dükkanına varıp, sayıma sokmadığım küçümen sevgilimi doya doya seyreder, ya da eve giderken belki ona biraz arkadaşhk edebilirim.

LOHENGRIN'İN ÖLÜMÜ

Sedyeyi taşıyanlar. merdivenlerden çıkarken biraz yavaşladı. Kızıp içerlemiş bir halleri vardı ikisinin de, mesaiye başlayalı bir sat olmuş, öyleyken bir tek sigara bile bahşiş koparamamışlardı. Hem biri arabanın sürücüsüydü, sürücüler de öyle sedye falan taşımazdı pek. Ama işte yukarıdan, hastaneden yardım edecek birini yollamışlardı, eh bu durumda oğlanı arabada bırakamazlardı ya. Daha gidip zatürreeli bir hastayı,ayrıca canına kıymak isteyen, ancak boynuna geçirdiği ip son anda kesilerek kurtarılan birini alıp geleceklerdi. Kızıp içerlemişlerdi doğrusu, derken sedyeyi yine biraz hızlı taşımaya koyuldular. Ölü bir ışık koridoru aydınlatıyordu, beri yandan doğal olarak bir hastane kokusu sinmişti ortalığa.

«Ne diye sanki kesmişler ipib diye mırıldandı adamlardan biri ve arkadakiydi bunu söyleyen. Öndeki ise: «Haklısın, neden yapmışlar sanki?» diye cevapladı mırıldanarak.Bu arada arkasına dönmüştü, güm diye kapıya çarptı sedyeyle; sedyeye yatan birden uyanarak, kulakları tırmalayan feci çığlıklar atmaya tiaşladı; bir çocuğun çığlıklarıydı, bunlar.

«Sakin ol! Sakin ol!» dedi doktor, öğrenciler gibi bir yakalık geçirmişti boynuna, san saçlı, asabi yüzlü bir gençti. Saate kaydı gözü, saat sekiz, çoktan görevi devretmiş olması gerekiyordu. Ta bir saatten beri Dr. Lohmeyer'i bekliyor, ama Dr. Lohmeyer bir türlü gelmeyi bilmiyordu. Kimbilir, tutuklanmıştı belki de; bugünkü günde herkesin her zaman tutuklanma olasılığı vardı. Otomatik olarak dinleme aygıtını kavradı genç doktorun eli, şimdiye kadar gözlerini sedyede yatan oğlandan hiç ayırmamıştı, derken o anda iki adamın kapıda sabırsızlıkla beklediğini fark etti, öfkeyle: «Ne var, ne istiyorsunuz daha?» diye sordu.

«Sedyeyi», dedi sürücü, «acaba oğlanı bir başka yere yatıramaz mısınız? Hemen gitmemiz gerekiyor da.»

«Ha, öyle mi?» diye cevapladı doktor. Eliyle deri kaplı divanı göstererek: «Şuraya yatırabiliriz.» Bu anda gece hemşiresi girdi içeri. İlgisiz, ama ağırbaşlı bir ifade vardı halinde. Kendisi oğlanı omuzlarından, adamlardan biri,'sürücü değil de ötekisi, ayaklarından tuttu. Bunun üzerine,

oğlan, aklını kaçırmış gibi yeniden bağırmaya başladı, doktor hemen: «Sakin ol, sakin ol, o kadar da fena değil durumun...» diyerek kendisini avutmaya çalıştı.

Sedyeyi taşıyanlar hata bekleşiyordu. Hekimin dik dikkendilerine bakması üzerine, yine içlerinden biri: «Battaniyeyi alacaktık da», dedi serinkanlı. Battaniye oğlanın değildi, bu paçavraya dönmüş bacaklarla oğlanı hastaneye taşıyamayacaklarını gören bir kadın vermişti kaza yerinde.Adama göre şimdi çekip gittiler mi, battaniye hastanede kalacaktı, oysa hastanenin elinde yeteri kadar battaniye vardı, hani kadına geri verilmeyeceği de kuşkusuzdu battaniyenin, oğlanın olmadığı gibi hastanenin de değildi battaniye, hem hastanenin elinde battaniyeden çok ne vardı. Battaniye kendisine verilirse, karısı onu bir güzel temizleyecekti; satışa çıkarılacak bir battaniye az para getirmiyordu bugün.

Oğlan, hala bağırıp duruyordu. Battaniyeyi hemen bacaklarından alarak sürücüye verdiler. Doktorla hemşire bakıştılar bir an. Oğlanın durumu yürekler acısıydı: Belden aşağısı kanlar içinde yüzüyordu, kısa keten pantolon paramparça olmuş, parçalar kanla birleşerek tüyler ürpertici bir kitle yapmıştı. Ayaklan çıplaktı oğlanın, aralıksız bağırıyor, dehşet verici bir diretkenlik ve düzenle çığlıklar atıyordu.

Fısıldar gibi bir tonla: «Hemen bir iğne hazırlayın hemşire, durmayın, hemen!» dedi doktor. Hemşire büyük bir beceri ve el çabukluğuyla iğneyi hazırlamaya koyuldu, ama konuşmasına ara vermeyerek: «Çabuk çabuk!» diye fısıldadı doktor. Ağzı asabi yüzünde aralanmış duruyor, sanki nereye tutunacağını bilemiyordu. Oğlan sürekli bağırıyor, hemşireye gelince, iğneyi bundan daha çabuk hazırlayamıyordu.

Doktor oğlanın nabzına baktı, solgun yüzü bitkinlikten seyirip duruyordu. Deli gibi: «Sakin ol!» diye fısıldadı birkaç kez. «Bırak bağırmayı artık.» Ne var ki oğlan bağırıyordu, bu dünyaya bağırmak için gelmişti adeta. Derken elinde hazırlanmış iğneyle hemşire yaklaştı ve doktor göz açıp kapamadan ustalıkla yaptı iğneyi.

İğnenin ucunu oğlanın kaskatı, nerdeyse meşin gibi cildinden çekip çıkarırken kapı açılarak, bir rahibe çabuk çabuk ve telaşla girdi içeri. Ama kazaya uğramış oğlanı ve doktoru görür görmez, konuşmak üzere açtığı ağzım kapadı yine, ağır ve sessiz, oğlanın yanına sokuldu. Hekimi ve

solgun yüzlü hemşireyi başıyla selamladı, sonra elini oğlanın alnına koydu. Oğlan gözlerini açtı birden, dimdik yukarıya bakıyordu, başucunda dikilen karaltıyı şaşkın şaşkın izlemeye koyuldu. Rahibenin serin elinin alnına dokunuşuyla yatışmıştı sanki. Ama iğne de etkisini göstermeye başlamıştı. Hala iğneyi elinde tutuyordu doktor, bir kez daha derinden göğüs geçirdi, çünkü ortalık sessizleşmişti şimdi, harikulade sessizleşmişti, öylesine bir sessizlikti ki, herkes kendi soluyuşunu işitebilmekteydi. Kimse ağzım açıp bir şey söylemiyordu.

Oğlan herhalde artık ağrı falan hissetmiyor, sakin ve merakla çevresine bakınıyordu.

Doktor usulcacık: «Kaç kişi?» diye sordu gece hemşiresine.

Gece hemşiresi de yine usulcacık cevap verdi:« on.»

Doktor omuzlarını silkti. Biraz fazla, bakalım artık. Bize yardım eder misiniz, Lioba Hemşire?»

«Elbette!» dedi hemşire o saat, daldığı derin düşüncelerden irkilerek uyanmış gibiydi. Ortalıkta çıt çıkmıyordu. Rahibe oğlanı başından ve omuzlarından, gece hemşiresi de ayaklarından yakaladı; kısa pantolonun kana doymuş parçalarını çekip aldılar bacaklarından. O anda gördüklerine göre, kan kara kara bir şeylerle karışmıştı, her yanı karaydı oğlanın, ayakları kömü(. tozundan geçilmiyordu, elleri de öyle, her yanını kan, .parçası ve kömür tozu kaplamıştı; kalın, nerdeyse yağlı bir kömür tozu.

«Tabii», diye mırıldandı doktor, «tren giderken kömür çalıyordun, aşağı yuvarlandın, öyle değil mi?»

«Öyle», dedi oğlan çatlak bir sesle.

Gözleri uyanıktı ve bir tuhaf mutlulukla doluydu. An laşılan iğne etkisini harikulade göstermişti. Rahibe oğlanın gömleğini sıyırıp yukarılara doğru aldı, çenesinin altında, göğsünde bir rulo yaptı. Belden yukarısı sıskaydı oğlanın, kartlaşmış bir kazın göğsü gibi gülünç denecek kadar sıskaydı. Yukarıda, köprücük kemiğindeki oyuklar bir tuhaf koyu gölgeler içindeydi, rahibenin geniş beyaz elini bütünüyle saklayabilirlerdi içlerinde. Derken oğlanın bacaklarına, bacaklarından kazayı sağ salim atlatmış artıklara bir göz attılar. Doktor kadınlara doğru başını sallayarak: «Belki de

iki taraflı çifte fraktür, film çekilmesi gerekiyor» dedi. Gece hemşiresi alkollü bir bez alarak oğlanın bacaklarını temizledi, oğlan biraz adama benzemişti şimdi. Ama işte öylesine sıska bir çocuktu. Yarayı sararken başını salladı doktor. Gene Lohmeyer'i merak etmeye başlamıştı. Belki gerçekten enselenmişti, Lohmeyer; hiç konuşmasa, sır vermese bile, Strophantin yüzünden onun kodesi baylayıp kendisinin elini kolunu sallayarak dolaşması tatsız bir durumdu; terslik çıkmasa kazanca ortak olacaktı pekala. Allah kahretsin, saat sekiz buçuğu bulmuştu kuşkusuz, ortalığa korkunç bir sessizlik çökmüştü, sokakta ses seda işitilmiyordu. Yarayı sarmıştı doktor, rahibe, gömleği yine oğlanın beline kadar indirdi. Arkadan dolaba gidip beyaz bir çarşaf aldı, oğlanın üzerine yaydı.

Ellerini yine oğlanın alnına koyarak, o sırada ellerini yıkayan doktora: «Aslında küçük Schranz için gelmiştim, Doktor Bey», dedi, «ama oğlanın tedavisiyle uğraşırken sizi rahatsız etmek istemedim.»

Doktor ellerini kurularken durdu ansızın, yüzü biraz buruştu, alt dudağından sarkan sigara titremeye başladı.

«Nasıl», diye sordu, «ne olmuş küçük Schranz'a?»

Yüzündeki solukluk şimdi nerdeyse sarımsı bir renge dönüşmüştü.

«Şey, direnme gücü kalmadı artık yavrucağın, kendini koyverdi, anlaşılan sönüp gidecek yavaş yavaş.»

Doktor sigarayı dudaklarından yine eline aldı, havluyu lavabonun yanıbaşındaki çiviye astı.

Çaresizlik içinde: «Hay Allah!» dedi, «ne yapabilirim ben! Ne gelir elimden!»

Rahibe elini hala oğlanın alnında tutuyordu. Gece hemşiresi kanlı bezleri çöp kovasının içine attı; kovanın nikel kapağı titreşen ışıklar yansıtıyordu duvara.

Doktor düşünceli düşünceli yere baktı, sonra ansızın başını kaldırıp, bir kez daha oğlana çevirdi gözlerini, arkadan kapıya seğirtti: «Bir gidip bakayım.»

Gece hemşiresi: «Bana ihtiyacınız var mı?» diye seslendi arkasından.

Bunun üzerine doktor, başını bir kez daha kapıdan içeri uzattı:

«Hayır», dedi, «siz burada kalıp, oğlanı röntgene hazırlayın ve şimdiden anemnezi almaya bakın.»

Oğlan hala pek sessizdi, gece hemşiresi de şimdi gelip deri kaplı divanın önüne dikilmişti.

«Anneninhaberivarmıdurumdan?» diyesordurahi- be.

«Annem öldü.»

Hemşire, babasıyla ilgili bir soru sormayı göze alamadı oğlana.

«Peki, kime haber verelim durumu?»

«Ağabeyime. Ancak şimdi evde değildir O. Ama küçüklerin öğrenmesi gerekiyor durumu, şimdi evde yalnızlar.» '

«Kim bu küçükler?»

«Hans ile Adolf, benim dönüp de yemek yapmamı bekliyorlardır şimdi.»

«Peki, ağabeyin nerede çalışıyor?» Oğlan sustu, rahibe de başka soru sormadı. «Hazırlayacak mısınız anemnezi?» Gece hemşiresi başıyla onayladı, üzeri ilaçlarla ve deney tüpleriyle kaplanmış beyaz küçük masaya doğru yürüdü. Mürekkep hokkasını önüne çekti, kalemi hokkaya daldırdı, beri yandan beyaz kağıdı sol eliyle düzledi.

«Soyadın ne bakayım?» diye sordu rahibe, oğlana.

«.Becker.»

«Hangi dindensin?»

«Hiçbir dinden. Vaftiz olmadım ben.»

Rahibe irkildi birden; gece hemşiresinin yüzünde bir değişiklik olmadı.

«Doğum tarihin?»

«Ütuz üç... On eylül.»

«Daha okula gidiyorsun, öyle değil mi?»

«Evet.»

«Peki, adın?»

«Grini.»

«Nasıl?» Her iki kadın, gülümseyerek birbirlerine baktı. Oğlan, olağanüstü bir ismi bulunan herkes gibi kızmış, usul usul: «Grini» diye tekrarladı.

«İ ile mi yazılıyor?» diye sordu gece hemşiresi.

«Evet, iki i ile» ve arkadan bir kez daha tekrarladı oğlan: «Grini.»

Doğrusu Lohengrin'di adı, çünkü 1933'te doğmuştu, Bayreuth Şenlikleri'ne katılan Hitler'in resimleri sinemaların haftalık aktüalite programlarında gösterildiği o yıl dünyaya açmıştı gözlerini. Ama işte, annesi hep Grini demişti kendisine.

Ansızın doktor girdi içeri, gözleri bitkinlikten duruluğunu yitirmiş, bulanık bir durum almıştı; ince ve sarı saçları genç, ama bir sürü kırışıklarla örtülmüş yüzüne sarkıyordu.

«Durmayın gelin hemen, ikiniz de gelin hemen. Bir kan naklinde bulunacağım, durmayın haydi.»

Rahibe oğlandan yana bir göz attı. «Evet, evet», dedi doktor, «bir an kalabilir yalnız.» Gece hemşiresi kapıya varmıştı bile. «Uslu uslu yatacak mısın biz dönene kadar, Grini?» diye sordu rahibe. «Evet», dedi oğlan. Ama hepsi dışarı çıkar çıkmaz, gözlerinden bayağı yaşlar boşandı. Sanki rahibenin alnında duran eli bu yaşları geride tutmuştu şimdiye kadar. Acıdan ağlamıyor, mutluluktan ağlıyordu. Ama yo, acıdan ve korkudan da ağlıyordu. Küçük kardeşleri aklına geldi mi, acıdan ağlıyordu ve bu yüzden düşünmemeye çalışıyordu onları, çünkü mutluluktan ağlamak istiyordu hep. Hiç daha böyle iğneden sonra olduğu gibi harikulade hissetmemişti kendini. Sanki harikulade bir süt, biraz ıhk bir süt içinden çığıl çığıl akıyor, hem başını döndürüyor, hem onu uyanık tutuyordu. Dilinin üzerinde alabildiğine nefis tadım duyuyordu sütün, şimdiye kadar hiçbir şeyde bulamadığı bir nefis tattı, bu. Ama kardeşlerini düşünmeden de duramıyordu. Hubert yarın

sabahtan önce eve dönmeyecekti, babasının dönmesine ise daha üç hafta vardı, annesine gelince... Küçük kardeşleri şimdi yapayalnızdı evde; çok iyi biliyordu ki, kulaklarını açmış merdivenleri çıkacak hiçbir aya sesini, merdivenlerden gelecek en ufak bir gürültüyü kaçırmıyorlardı. Merdivenlerden gelecek ne de çok ses vardı, kardeşleri ne de çok düş kırıklığına uğruyordu şimdi. Bayan Grossmann kardeşleriyle bir süre ilgilenseydi ya, ama pek yapacak biri değildi bunu, şimdiye kadar hiç yapmamıştı, neden bugün yapsındı, nerden bilsindi ki, şimdi -kendisi... şimdi kendisi yaralı yatıyordu hastanede. Hans belki avuturdu Adolfu, ama Adolf daha beş yaşındaydı, Hans sekiz, Hans'ın Adolfu avutması hani daha akla yakındı. Ama Hans öylesine narin bir çocuktu ki! Adolf ona göre daha sağlam yapılıydı. Kimbilir, belki ikisi de ağlayacaktı; saat yediye geldi mi, daha fazla oyun oynamayı canları istemezdi artık, çünkü karınları acıkırdı, kendisinin yedi buçukta gelip karınlarını doyuracağını bilirlerdi. Ekmeğe el sürmeyi göze alamayacaklardı, hayır, dünyada göze alamayacaklardı ekmeğe el sürmeyi, bunu sımsıkı yasaklamıştı, çünkü birkaç kez evde ne var ne yok yiyip bitirmişler, bir haftalık azığın altından girip üstünden çıkmışlardı. Oysa patateslere rnhatçacık el sürebilirlerdi, ama nerden bilsinlerdi bunu. Keşke darda kalınca patateslere el sürebileceklerini söyleseydi kendilerine. Hans, şimdi pekala patates kaynatabilirdi. Ama göze alamayacaklardı patateslere el sürmeyi, çünkü çok sert cezalandırmıştı onları, hatta dayak bile atmıştı, çünkü evdeki bütün ekmeğe nasıl yiyip yutabilirlerdi, hiç olur muydu böyle şey, ama yine de kardeşlerini cezalandırmasaydı keşke, cezalandırmasaydı ekmek alıp yerlerdi şimdi, hiç değilse açlıklarını unuturlardı. Oysa şimdi oturmuş, kendisini gözlüyorlardı kuşkusuz; merdivende bir ses işittiler mi heyecanla fırlıyor, soluk yüzlerini şimdiye kadar sık sık, yüzlerce, binlerce kez gördüğü gibi kapı aralığından dışarı uzatıyorlardı. Hep de ilkin yüzlerini görmüştü şimdiye kadar, hep de sevinmişlerdi kendisini görünce. Hatta dayak yedikten sonra bile, eve dönmeye görsün, sevinmişti kardeşleri. Çünkü kendileri dövmekte haklı olduğunu anlamışlardı. Ama şimdi merdivenden bir ses işittikçe düş kırıklığına uğruyorlardı kuşkusuz; üstelik korkacaklardı. Bir polis görmesin, titremeye başlardı Hans. Belki de bağıra bağıra ağlayacaklar, Bayan Grossmann da atıp tutacak, söylenecekti; çünkü akşamları gürültü istemezdi Bayan Grossmann. Ama belki Bayan Grossmann'ın paylamalarından sonra da kardeşleri ağlamaya devam edecek, o zaman Bayan Grossmann ne oluyor bunlara diye inip bakacak, kardeşlerinin haline acıyıp onlara ilgi

gösterecekti, çünkü hiç de pek fena bir kadın değildi Bayan Grossmann. Ama Hans, kendiliğinden dünyada kalkıp da Bayan Grossmann'a gitmezdi; Bayan Grossmann'dan ödü patlardı çünkü, zaten her şeyden korkan bir çocuktu...

Patateslere el sürmeyi göze alsalardı bari.

Kardeşlerini düşünmeye başladığından bu yana acıdan ağlıyordu yalnız. Onları görmeyeyim diye ellerini gözlerinin önüne tuttu. Ellerinin ıslandığını hisseder 'hissetmez, daha çok ağlamaya başladı. Saat kaçtı acaba? Dokuz vardı kuşkusuz, belki de on. Feci bir şeydi hani. Hiç yedi buçuktan sonra eve gittiği görülmemişti. Ama trende bugün kuş uçurtmamışlardı adeta, bu yüzden gözlerini dört açmışlardı. Şu Lüksemburglular adamın üzerine ateş etsin, bayılıyordu. Kimbilir, belki savaşta yeteri kadar ateş edecek fırsat bulamamışladı, insanın üzerine ateş etsinler, bayılıyorlardı şimdi. Ama onu ele geçirememişlerdi, hiç, daha hiç ele geçirememişlerdi onu, her zaman ellerinden yakayı sıyırmıştı. Bu kez antrasitti, antrasit olur da bırakır mıydı hiç? Antrasit için mırın kırın etmeden yetmiş, seksen mark ödüyorlardı bugün, hiç peşini bırakır mıydı? Şimdiye kadar Lüksemburglularin elinden kurtulmuştu hep; ne Ruslar, ne Amerikalılar, ne İngilizler, ne de Belçikalılar enseleyebilmişti kendisini; başkalarına değil de bu Lüksemburglulara, maskara heriflere mi yakalanacaktı. Bir yolunu bulup, yallah vagonun üzerine sıçramış, çuvalı kömürle doldurduğu gibi aşağı fırlatmıştı, sonra ele geçirebildiği kadar kömürü avuçlayıp avuçlayıp çuvalın arkasından savurmuştu. Ama birden zank diye duruvermişti tren, bir yererinde insanı deli edecek gibi ağrılar hissetmişti. Sonra da kaybetmişti kendini, aynı ağrılar bir de burada kapıda kendine gelip beyaz odayı görünce çullanmıştı üzerine. Sonra işte kendisine o iğneyi yapmışlardı. İşte şimdi yine mutluluktan yaşlar akmaya başlamıştı gözlerinden. Küçükler aklından çıkmıştı; mutluluk şahane bir şeydi, hiç daha şimdiye kadar hissetmemişti böyle bir şeyi, gözyaşları mutluluğu oluşturuyordu sanki, mutluluk içinden dışarı akıyordu çığıl çığıl, ama yine de göğsünde küçülüp ufalmıyordu; bu titreşip duran, bu tatlı, çember gibi dönen nesne, gözyaşlarıyla içinden dışarı fışkıran bu acayip kitle küçülüp ufalmıyordu...

Ansızın Lüksemburgluların ateş ettiğini işitmişti, makineli tabancalarla ateş etmişlerdi, sesler taze bahar havasında tüyler ürpertici yankılar

yapmıştı; kır kokuyordu hava, tren bacasından çıkan dumanların kokusu, kömürlerin kokusu, biraz da gerçek bir bahar kokusu sarmıştı ortalığı. İki kurşun uluyarak gökyüzünden içeri seğirtmişti, gökyüzü koyu kurşuni renkteydi, kurşunların yankısı binlerce yönden dönüp üzerine çullanmıştı. Bir karıncalanma hissetmişti göğsünde, sanki iğneler batırılıyordu: Hayır, bu kahrolası Lüksemburglular onu ele geçirmemeliydi, onu kurşunlayıp öldürmemeliydi. Üzerine serilip kaldığı kömürler sert ve sivri batıyordu vücuduna, antrasitti, elli kilosuna yetmiş, seksen mark veriyorlardı. Acaba kardeşlerine çikolata alsa mıydı? · Ama hayır, çikolata için yetmezdi para, bir çikolata için kırk, kırk beş mark vermek gerekiyordu, o kadar çok kömürü taşıyamazdı yanında. Aman Tanrım, elli kilo kömüre karşılık iki çikolata. Şu Lüksemburgulular da düpedüz kaçık köpeklerdi, işte yine ateş etmeye başlamışlardı. Çıplak ayakları soğuktu ve sivri antrasitler acıtıyordu ayaklarını, antrasitler karaydı ve kirliydi, hissediyordu böyle olduğunu. Kurşunlar gökyüzünde kocaman kocaman oyuklar açıyordu, ama ne kadar ateş etseler gökyüzüne bir şey yapamazlardı ki! Yoksa silahlarıyla gökyüzünü öldürebilirler miydi?..

Acaba babasının nerede olduğunu söylese miydi hemşireye? Sonra ağabeyi Hubert'in geceleri nereye gittiğini? Ama bir şey sormamışlardı kendisine, sorulmayınca da ce- vap vermek doğru değildi. Okulda öyle demişlerdi... Allah kahretsin, şu Lüksemburglular ve küçük kardeşleri... Lük- semburglular ateş etmemeliydi artık, küçük kardeşleri kendisini bekliyordu... hepsi kaçıktı şu Lüksemburgluların, düpedüz aklını oynatmıştı. Allah kahretsin, hayır, hayır, babasının nerede olduğunu hemşireye söylemeyecekti hiç, ağabeyinin geceleyin nereye gittiğini söylemeyecekti. Belki kardeşleri ekmeğe el sürmeyi göze alacaklardı... ya da patatesleri pişirip yiyeceklerdi... ya da belki Bayan Grossmann durumda bir olağanüstülük fark edecekti, çünkü hep bir olağanüstülük vardı durumda, tuhaftı hani, hep olağanüstü tatsız bir şey vardı durumda. Okulda müdür de veriştirecekti. İğne iyi gelmişti, iğnenin ucunun battığını hissetmişti vücuduna ve birden kendini mutluluk içinde bulmuştu. Bu soluk yüzlü hemşire iğnenin içine mutluluk yerleştirmişti, bol bol mutluluğu iğnenin içine yerleştirdiğini çok iyi işitmişti hani, bol bol mutluluk, o kadar aptal değildi, anlamıştı hemen. Mutluluk şahaneydi, belki küçük kardeşlerine günün birinde iğnenin içinde mutluluk alıp götürürdü, çünkü her şey satın alınabilirdi... ekmek... dağ gibi ekmek yığınla-

Amma iş, iki i ile,ne yani, bunlar en iyi Alman isimlerini bilmiyor muydu?..

«Hiçbir dinden! Vaftiz edilmedim ben henüz! diye bağırdı ansızın. Acaba annesi hala sağ mıydı? Yo, Lüksemburgluların kurşunlarının altında can vermişti; yo, Lüksemburgluların değil, Rusların... yo, Rusların değil, kimbilir kimin, belki Naziler öldürmüştü onu, annesi de ne fena veriştirmişti hep... yo, Naziler değil, Amerikalılar... kardeşlerim ekmeği alıp yiyebilirler rahatça, ekmeği yiyebilirler... dağ kadar ekmek alacaktı kardeşlerine... dağlar kadar ekmek... bütün bir marşandiz vagonunu dolduracak kadar ekmek... bütün bir marşandiz vagonunu dolduracak kadar antrasit ve iğne içinde mutluluk. Amma iş, iki i ile tabii.

Rahibe oğlana doğru koşup, hemen nabzını eline aldı; tedirginlikle çevresine _bakındı. Çok fena; doktoru çağırsa mıydı acaba? Ama sayiklayan oğlanı bundan böyle yalnız bırakması doğru değildi. Küçük Schranz ölmüştü, öbür dünyaya göçmüştü, Tanrı'ya şükür, Rus yüzlü bu küçük kız gözlerini hayata yummuştu. Doktor da nerede kalmıştı... seğirterek deri kaplı divanın çevresini dolandı...

«Hiçbirdinden!»diyebağırdıoğlan,«ben vaftiz edilmedim henüz.»

Nabız ha durdu, ha duracaktı. Alnında terler birikmişti rahibenin. «Doktor Bey! Doktor Bey!» diye bağırdı. Ama deri kaplı kapıların ardından hiçbir sesin dışarı sızmayacağını çok iyi biliyordu.

Oğlan, yürekler acısı, inildemeye başlamıştı şimdi.

«Ekmek... Kardeşlerim için dağ gibi ekmek... Çikolata... Antrasit... Lüksemburglular, bu domuz herifler ne diye ateş ederler, hay Allah, patatesler, hiç çekinmeden patatesleri yiyebilirsiniz... ne duruyorsunuz, yesenize patatesleri! Bayan Grossmann... babam... annem... Hubert... kapı aralığından, kapı aralığında.»

Rahibe korkudan ağlıyordu, göze alamıyordu odadan çıkmayı, oğlan debelenmeye başlamıştı; rahibe, sımsıkı kavramıştı omuzlarından. Deri kaplı divan ne de pis kaygandı. Küçük Schranz ölmüştü, küçük yavrucak cennete gitmişti. Allah suçlarını bağışlasın! Suçlarını bağışlasın... kızın hiç suçu yoktu ki bağışlanacak, küçük bir melekti, küçük, çirkin, Rus yüzlü bir melekcik... ama şirin bir görünüşü vardı şimdi...

«Hiçbir dinden», diye bağırdı oğlan, kollarını sağa sola vurmaya başladı. «Ben vaftiz edilmedim henüz.»

Rahibe ürkmüş, başını kaldırdı. Kutsal su kumasına doğru seğirtti, ama korkulu gözlerini oğlandan ayırdığı yoktu, aradığı bardağı ele geçiremeyerek gerisin geri koşup oğlanın yanına geldi, ateşli alnını sıvazladı elleriyle. Sonra küçük ve beyaz masaya doğru yürüdü, bir deney tüpü aldı üzerinden. Deney tüpünün içi bir anda suyla doldu: Hayret, bir deney tüpü ne kadar az su alıyordu.

«Mutluluk», diye fısddadı oğlan, «iğnenin içine çok mutluluk koyun, 'kardeşlerim için de koyun...»

Rahibe bir seremoni havası içinde istavroz çıkardı, ağır ağır bu işi yaptıktan sonra deney tüpündeki suyu oğlanın alnına döktü ve gözlerinden yaşlar akarak: «Seni vaftiz ediyorum», diye başladı konuşmaya. Ama soğuk suyu alnında hissederek birden kendine gelen oğlan, ansızın başını kaldırdı; rahibenin elinden tüp yere düştü ve parçalandı. Oğlan dudaklarında ufak bir gülümseme, rahibeye baktı ve ölgün bir sesle: «Vaftiz... evet...», dedi, sonra o kadar sert arka üstü yıkıldı ki, başı soğuk bir sesle deri kaplı divana vurdu, yüzü kocamış ve küçülmüş görünüyordu şimdi, öyle hiç kıpırdamadan yatarken dehşet verici bir sanlıktaydı yüzü, parmaklan aralanmış elleri bir şeyi tutmak ister gibi ileriye uzanmıştı...

Dr. Lohmeyer ile gülüşerek odaya giren doktor:

«Röntgeni çekildi mi oğlanın?» diye sordu. Hemşire, hayır anlamında başını salladı yalnız. Doktor yaklaştı, eli otomatik olarak kulaklığını kavradı, ama sonra yine bıraktı kulaklığı, Lohmeyer'e baktı. Lohmeyer şapkasını çıkardı. Lohengrin ölmüştü. . .

HESAPTA OLMAYAN KONUKLAR

Hayvanlara karşı bir düşmanlığım yoktur, tersine hayvansever biriyim. Akşam oldu mu kedimizi kucağıma alıp köpeğimizin tüyleri okşamaya bayılırım. Oturma odamızın bir köşesinde çocukların kaplumbağaya yiyecek verişlerini seyretmek hoşuma gider. Hatta banyoda küvetin içerisinde beslediğimiz suaygınnı bile canım gibi sever oldum. Evimizde ada tavşanlarının başıboş ordan oraya dolaşmalarına hanidir aldırdığım yok artık. Sonra, akşamlan eve döndüğümde, cik cik bir civciv ya da sahipsiz bir köpek gibi, kanının eve aldığı beklenmedik konuklarla karşılaşmaya alışmış bulunuyorum. Hani kanın iyi kalpli bir kadındır, insan olsun, hayvan olsun kapıdan döndürmez hiçbir yaratığı ve hayli zaman var ki, çocuklarımızın akşam dualarına, «ey Allahım, sen bize dilenci ve hayvan yolla!» sözleri de katılmış bulunuyor.

İşin daha da kötüsü, kanının firma propagandistlerine ve gezgin satıcılara karşı da yüzünün yumuşak oluşu. Bu yüzden, evde sabun, tıraş bıçağı, fırça, yün gibi bir sürü öteberi birikip duruyor. Çekmecelerde bekleyen çeşit çeşit sigorta ve satın alma sözleşmelerine bakıp tasalanıyorum. Oğullarımız bir öğrenim, kızlarımız ise bir çeyiz sigortasında. Ne var ki, kızlarımız evleninceye, oğullarımız üniversite bitirme sınavlarını verinceye kadar kendilerini ne yün, ne de sabunla beslememiz mümkün değil. Tıraş bıçaklarının bile ancak olağanüstü durumlarda insan vücuduna bir yararı dokunabilir. Dolayısıyla, genel olarak serinkanlı bir kimse diye tanınmama karşın, hafiften sabrımın taştığı anlar olmuyor değil kuşkusuz. Çok vakit, masanın altında keyif çatan ve dünyayı umursamadan kıtır kıtır havuç yiyen tavşanları kıskançlıkla seyrederken kendimi yakalıyor, kimi de, banyomuzdaki küvetin bir çamur tabakasıyla örtülmesini çabuklaştıran suaygırının bön · bön bakışına tutup dilimi çıkarıyorum. Huzur içinde salata yapraklarını didikleyen kaplumbağanın da, yüreğimi saran üzüntüleri şuncacık sezdiği yok. Taze çekilmiş misk gibi kahvenin, tütünün, ekmeğin ve yumurtanın, sonra dertli kişilerin boğazlarına rakının verdiği o hoş sıcaklığın nasıl burnumda tüttüğünden habersiz. Bu durumda tek avuntum, benim gibi açlıktan esneyip duran köpeğimiz Belle oluyor. Bir de beklenmedik konuklar çıkagelmiyor mu, çağdaşlarım olan benim gibi tıraşsız kimselerle, sıcak süt içirilip

yumuşatılmış peksimetle karınları doyurulan bebeleri kucaklarında annelerle karşılaşmıyor muyum evde, serinkanlılığımı yitirmemek için kendimi zor tutuyorum. Ama yitirmiyorum serinkanlılığımı; Çünkü kala kala hemen bir tek o kaldı elimde.

Öyle günler oluyor ki, taze pişmiş sarı patatesleri yalnız bir görmek bile ağzımın suyunu akıtmaya yetiyor. Çünkü çekinerek, yüzüm pancar gibi kızararak itiraf edeyim ki, mutfağımıza hanidir orta halli demeye dili varmıyor insanın. Çevremiz insan ve hayvan konuklarla sarılı; yemek yerine arada bir ayaküstü alamünit bir şeyler atıştırıyoruz, o kadar.

Allah'tan ki, karım, bundan böyle uzun bir süre, işe yaramaz öteberiler satın alamayacak artık. Neden derseniz, elimizde bir kuruş nakit para kalmadı, alacağım aylıklara da belirsiz bir süre için haciz kondu. Bana da, kimsenin beni tanımayacağı bir kılığa girip, kentin uzak kenar mahallelerinde akşam saatleri maliyetinden çok aşağı tıraş bıçağı, sabun ve düğme gibi şeyler satmak düştü; çünkü durumumuz sarpa sarmış b..ılunuyor.

Ne var ki, birkaç yüz kilo sabunla, binlerce tıraş bıçağı . ve çeşit çeşit düğme var elimizde. Gece yarısına doğru satış işiıtilen sallana sallana eve dönüyor, ceplerimi karıştırıp olaı:tca parayı bir araya toplamaya çalışıyorum. Çocuklarım, hayvanlarım ve karım, gözlerinde bir parıltı, çevremi alıyor; çünkü çokluk yolda alışveriş yapmış olarak, ekmek, elma, kahveyle, hem çocukların, hem hayvanların can attığı bir · yiycek olan patatesle yüklü durumda dönüyorum eve. Gece vakti, hep birden, neşe taşan bir sofranın başına oturuyoruz. Hallerinden memnun çocuklar beni ortalarına alıyor, karım benden yana gülümsüyor. Böyle vakitle(, suaygırımız kendini yalnız bırakılmış hissetmesin diye oturma odamızın kapısını açık tutuyoruz; banyodan doğru bize kadar keyifli keyifli homurtusu geliyor. Bodrumda ek bir konuk daha saklı bulundurduğunu itiraf için, çokluk böyle zamanları kolluyor karım. Ne zaman ki yemeğin arkasından sinirlerim biraz yatışıp güçleniyor, kalkıp bana ek konuğu gösteriyorlar; sıkılgan, tıraşsız adamlar ellerini ovuşturarak soframıza çöküyor, kadınlar sıranın üzerinde oturan çocuklarımızın arasına sıkışıyorlar, ağlayıp duran beb_eler için sütler pişirilmeye başlanıyor. Böylelikle, şimdiye kadar tanımadığım martı, tilki ve domuz gibi hayvanlarla tanışmış oluyorum. Hatta birinde bir hecin devesiyle 'bile

tanışma fırsatı çıktı. Karım: «Ne şeker şey, değil mi?» diye sorunca, çaresiz: «Öyle!» dedim. «Şeker şey!» Arkadan, arduvaz grisi gözleriyle bizi seyreden postu kahverengi hayvanın yorulmak bilmeden geviş getirişini tasayla izlemeye başladım. Bereket versin ki, hecin devesi hepsi bir hafta kaldı evde, sonra benim işler de o sıra iyi gitti; sattığım malların kalite üstünlüğü ve fiyatlarda yaptığım indirim kulaktan kulağa yayılmıştı, bu yüzden arasıra kundura bağı ve fırça gibi normalde pek öyle aranmayan şeyler bile satabilmeye başlamıştım. Böylelikle durumumuzda yalancıktan bir düzelme görüldü ve ekonomik gerçeklerden tastamam habersiz olan karım, beni tedirginliğe sürükleyen şu sözleri attı ortaya: «Artık kalkınmaya başladık.» Oysa benim, sabun stoklarımızın eriyip tükendiği, tıraş bıçaklarımızın azalmaya başladığı gözümden kaçmıyordu. Hatta fırça ve yün stokundan bile pek bir iş kalmamıştı artık.

Ruhsal bir dinlenmenin benim için hiç de fena sayılmayacağı bu sırada, bir akşam güzel güzel bir arada oturup dururken, evde orta şiddette bir depremi andıran bir sarsıntı baş göstermez mi? Duvardaki resimler sallanmaya, masa gidip gelmeye başladı. Bir kangal kan sucuğu haydi tabağımdan yuvarlandı aşağı. Sıçrayıp kalkayım, sarsıntının nedenini öğreneyim dedim, baktım çocuklarımın yüzünde tutulup açığa vurulmamış bir kahkaha ifadesi. «N'oluyor burada?» diye bağırdım. Hayatımda o kadar çok şey geçmişti başımdan, daha ilk kez çileden çıkmış bulunuyordum.

«Ama Walter!» dedi kanın usulca ve elinden çatalı bıraktı. «Wollo, canım ! » dedi. Arkadan haydi bir ağıt. Kanın da ağlamayagörsün, yelkenler hemen suya iner bende; hani yedi çocuğumun anasıdır da. «Wollo da kim?» diye sordum, bezgin. Tam bu anda evi yeniden bir sallantı aldı. Benim en ufak kız; «Wollo, fil, baba!» dedi. «Bodrumda şimdi o var.»

İtiraf edeyim ki, afallamıştım. Afallamam da doğaldı sanırım; şimdiye kadar eve aldığıııız en büyük hayvan hecin devesi olmuştu, bir fili ise barındırmaya yetecek büyüklükte değildi yerimiz, çünkü henüz hükümetin konut yapımı programından yararlanamamıştık.

Benim gibi afallamış olmaktan tamamen uzak kanınla çocuklarım, Wollo üzerine bana bilgi verdiler: Hayvan top atmış bir sirk sahibince bize kaçırılmıştı. Her vakit kömürlerimizin taşınmasında kullandığımız o eğik tahta yoldan zahmetsizce kayıvermişti bodruma. Benim en büyük oğlan: «Gerçekten zeki bir hayvan, baba», dedi. «Bodruma kayarken bilye gibi

yusyuvarlak oldu.» Wollo'nun zekasından kuşku duymadım. Evimizde bulunuşunu sineye çektim. Derken sevinç gösterileri arasında alınıp bodruma götürüldüm. Hayvan öyle aşırı ölçüde büyük değildi. Kulaklarını oynatıyor, yanımızda oluşundan ve hele önceğizinde bir balya ot bulunuşundan halinde bir rahatlık okunuyordu. «Şeker şey, değil mi?» diye sordu karım. Ama ben soruya evet cevabını vermekten kaçındım. «Şeker şey» sözü, şu durumda uygun bir söz görünmedi bana. Zaten bütün aile, Wollo karşısında pek bir hayranlığa kapılmayışımdan besbelli düş kırıklığına uğramıştı. Bodrumdan ayrılırken: «Ne fenasın» dedi karım. «Hayvancağız açık artırmaya çıkarılsın, onu mu istiyorsun yani?»

«Şimdi şurda fena da ne oluyor, açık artırma da ne oluyor»,diye cevap verdim.«Hem iflas mallarını saklamanın cezası olduğunu bilmiyor musun?»

«Olursa olsun!» dedi karım. «Hayvana kimse dokunmayacak!»

Gece yarısı sirk sahibi çıkageldi, uykudan uyandırdı bizi. Çekingen, siyah saçlı bir adam. Bir hayvanı daha varmış da, eve alacak yerimiz olup olmadığını sordu. «Bütün varım yoğum bu», dedi. «Bundan başka bir şeyim yok. Yalnız bir gece kalsın yanınızda, yeter. Fil nasıl, rahatı iyi mi bari?»

«İyidir», diye cevap verdi karım. «Yalnız sindirim işi biraz canımı sıkıyor.»

«Geçer», dedi sirk sahibi. «Yerini değiştirdi de ondan. Hayvan kısmı pek hassas oluyor. Ne diyorsunuz şimdi, bir gece için kediye de yer var mı evinizde?»

Adam bana baktı, derken karım dirseğiyle bir tane indirdi böğrüme: «Ü kadar da katı yürekli davranmasana! » dedi.

«Katı yürekl! mi?» dedim. «Yo, katı yürekli davranmak istemem. Pekala, kediyi mutfağa alabilirsin.»

«Dışarıda arabanın içinde», dedi adam.

Kedinin yerleştirilmesi işini karıma bıraktım, ben geri dönüp yatağa girdim. Karım gelip yattığında, rengi biraz sararmıştı. Az bir şey titriyor gibi geldi bana.

«Üşüyor musun?» diye sordum.

«Evet», diye cevap verdi. «Bir tuhaf üşüme tuttu ki!»

«Yorgunluktan, başka bir şey değil», dedim.

«Belki», dedi karım. Ama bunu söylerken tuhaf tuhaf yüzüme baktı. O gece rahat bir uyku uyuduk; ne var ki, rüyamda da karımın tuhaf bakışlarını üzerime çevrilmiş gördüm ve garip bir zorlayışın etkisiyle sabahleyin her zamankinden erken uyandım. Kalkıp bir tıraş olayım dedim.

Mutfaktaki masanın altında orta boy bir aslan ilişti gözüme. Mışıl mışıl uyuyor, yalnız birazcık kuyruğunu kımıldatıyor, bu da sanki biri pek hafif bir topla oynarmışçasına bir gürültü çıkarıyordu.

Sakınıp çekinerek sakalımı sabunladım. Gürültü çıkarmamaya çalışıyordum; ama sol yanağımı tıraş etmek için yüzümü sağa döndürdüğümde, aslanın gözlerini açmış,bana baktığını gördüm. «Gerçekten de kediye benzemiyor değiller hani», diye düşündüm içimden. Aslan ne düşündü, orasını bilmem. Ama beni gözetlemeye devam etti. Bir yerlerimi kesip etmeden tıraşı sona erdirdim; ama şunu da söyleyeyim ki, bir aslanın önünde tıraş olurken tuhaf bir duyguya kapılıyor insan. Yırtıcı hayvanlara karşı nasıl davranılacağı konusunda hiç mi hiç trübem yoktu, aslana dik dik bakmaktan başka bir şey yapamadım. Elimi yüzümü kurulayıp, yatak odasına döndüm. Karım uyanmıştı; tam ben içeri girdiğimde, bana bir şey söylemek üzereydi ki, sözünü kesip bağırdım: «Konuşacak daha ne kaldı!» dedim. Karım haydi ağlamaya başladı, bunun üzerine elimi başının üzerine koyup: «Ama sen de itiraf edeceksin ki», dedim, «olağan bir şey değil bu.»

«Olağan bir şey var mı zaten?» diye de sorunca karım, verecek bir cevap bulamadım.

Bu arada ada tavşanları uyanmışlar, banyodan çocukların gürültüsü gelmeye, Gottliab adındaki suaygınmız homurdanmaya başlamıştı. Bello, gerinip duruyordu. Hala uyuyan bir tek kaplumbağa vardı ki, onun da zaten başını hiç uykudan kaldırdığı yoktu.

Ada tavşanlarını koyverdim, mutfağa girdiler; yem kutuları mutfakta dolabın altında duruyordu. Tavşanlar aslanı, aslan tavşanları kokladı. Hayvanlara alışkın olan ve hiçbir şeyden çekinmeyen benim küçüklere gelince, çoktan damlamışlardı mutfağa. Nerdeyse aslan gözüme

gülümsüyormuş gibi göründü. Beoim üç numara oğlan, hemen kendisine Bombilus adını tati. Bundan böyle de hayvanın adı Bombilus kaldi.

Aradan birkac gün gecince, sahibi gelip fille aslani götürdü. İtiraf edeyim, filin evden kayboluşuna hiç üzülmedim. Salak hayvanın biriydi. Oysa aslanın sakin ve güleryüzlü ağırbaşlılığına gönlümü kaptırmış bulunuyordum; ıridişine üzüldüm. işte öylesine alışmıştım ki kendisine! Aslıı. ı ararsanız, benim enikonu sevgimi kazanan tek hayvan o idi. Çocuklara karşı sonsuz bir sabrı vardı, ada tavşanlarıyla canciğer kuzu sarması olmuştu. Sonra, biz kendisini sözde etten bir yiyecek sayılan kan sucuğu ile yetinmeye alıştırmıştık.

Bombilus'un gidişi bana bir dokundu ki! Oysa Wollo gidince, bir rahatlık hissettim. Sirk sahibinin hayvanları arabaya yükleyişini seyrederken, kanma açtım bu duygumu. «Oh!» dedi karım. «Katı yüreklinin birisin sen!» «Öyle mi dersin?» diye sordum. «Evet!» dedi karım. «Kimi vakit katı yürekli davranabiliyorsun.» Ne var ki, haklı olduğundan emin değilim kanının.

DOSTLUK BAŞKA, ALIŞVERİŞ BAŞKA

Benim karaborsacı arlanıp uslanmış artık. Hanidir gördüğüm yoktu, aylar var, görmüyordum. Derken bugün kentin bambaşka bir semtinde, trafiğin yüklü bulunduğu bir yol kavşağında ele geçirdim kendisini. Burada tahtadan bir satış tabakası işletiyor; barakaya üstün nitelikte pırıl pırıl bir ak boya çekilmiş, baktıkça bakası geliyor insanın. Benim karaborsacının başının üstünde çinkodan enfes, oturaklı bir tavan, yağmurdan ve soğuktan korunuyor, sigara satıyor, horoz şekeri satıyor ve sattıklarının tümü akborsa şimdi. İlkin sevindim, bir kimsenin yeni baştan yaşam düzenine ayak uydurabildiğini görmek ne de olsa sevindiriyor insanı. Hani kendisini tanıdığımda berbattı hali. Dertlenir dururduk. Başımızda askerlikten kalma eski kepler vardı. Elime bir para geçmeyegörsün, gider ulurdum kendisini. Kimi oturup açlıktan konuşur, savaştan konuşurduk. Param bulunmadığı zamanlar bana bir sigara ikram ettiği olurdu. Bazan ekmek kuponları getirirdim kendisine, çünkü tam o sırada bir fırıncı için taş kırıyordum.

Anlaşılan benim karaborsacının işleri tıkırında şimdi. Yüzünden nerdeyse kan fışkıracak. Yanaklarında ancak düzenli olarak yağlı yemeden ileri gelebilecek bir peklik. Halinde kendine güven taşan bir ifade. Baktım, horoz şekeri almaya gelen ufak, pasaklı bir kızı parası beş kuruş noksan çıktı diye bir temiz paylayıp kovdu oradan. Sanki dişlerinin arasında saatlerce sürecek bir uğraşma sonu ancak temizleyebileceği kadar et parçacığı kalmış gibi, dilini habire ağzının ötesinde berisinde geroiyordu.

İşi çoktu; boyuna sigara satıyor, horoz şekeri satıyordu. Belki gitmesem daha iyi ederdim, ama ben vardım yanına «Ernst!» dedimvekendisiylekonuşacakoldum.Birvakitler hepimiz de birbirimize sen demiştik. Sonra, karaborsacılar biriyle konuşmak istedi mi, ona sen derler hep. Bizimki bir hayli şaşırmıştı, tuhaf tuhafyüzüme baktı: «Anlayamadım? ı. dedi sonra. Beni tanıdığını, ama benim kendisini tanımamdan pek memnun kalmadığını sezmiştim.

Sesimi çıkarmadım. Kendisine hiç «Ernst! dememişim gibi yapıp birkaç tek sigara aldım, o sıra elime biraz para geçmişti. Sonra dönüp yürüdüm. Ama bir süre daha gözetledim kendisini. Tramvayımın gelmesi

gecikmişti, beri yandan eve gitmeyi de şuncacık canım istemiyordu. Evde boyuna gelip benden para istiyorlar. Ev sahibi kadın kirayı istiyor, elektrikçi elektrik parasını istiyor. Hem sigara içmem yasak evde; ev sahibim ne olsa kokusunu alıyor, sigara içtiğimi de anlamayagörsün, küplere biniyor. Sigaraya gelince para bulduğumu, kiraya gelince param olmadığını söyleyip çıkışıyor. Çünkü yoksulların sigara içmeleri, rakı içmeleri günahtır. Bunun günah sayıldığını biliyor, bildiğim için bu işi gizli yapıp, sigaramı sokakta içiyorum. Ancak, arasıra yatakta uyanık yattığım, evin baştanbaşa sessizliğe gömüldüğü zamanlar, bilirsem ki sabaha kadar sigara dumanının kokusu silinip gidecek, tutup evde de sigara içtiğim oluyor.

İşin en berbat yam bir mesleğim olmaması. Şimdilerde insanın bir mesleği bulunması gerekiyor da. Öyle diyorlar. Bir vakitler hep söylerlerdi, meslek olmasa da olur, bize yalnız asker gerekli derlerdi. Şimdi insanın bir mesleği olsun diyorlar. Böyle söylemeye başladılar ansızın. İnsanın bir mesleği yoksa tembel olurmuş. Ama dedikleri doğru değil. Tembel falan değilim ben; ne var ki, benden yapmam beklenen işleri de yapmayı istemiyorum. Yıkıntıları temizlemek, taş taşımak ve buna benzer işler. İki saat çalışmayagöreyim, kan ter içinde kalıyorum, gözlerim kararıyor. Kalkıp doktolara varsam, bir şey yok deyip geçiyorlar. Belki de sinir bozukluğundandır. Şimdilerde sinir bozukluğu sözlerini ağızlarından düşürmez oldular. Ama öyle sanıyorum ki, yoksul kişilerde sinir bulunması günah. Hem yoksulluk çek, hem sinirlerin bozuk olsun, bu kadarını da katlanılmayacak kadar fazla buluyorlar. Ama benim sinirlerin hapı yuttuğu kuşkusuz; hani askerliğim o kadar uzun sürdü ki. Dokuz yıl yanılmıyorsam. Belki daha fazladır, iyice bildiğim yok. Bir vakitler bir meslek edineyim diye can atıyordum. Ah bir tüccar olsam diye içim gidiyordu. Ama o vakitler - Neye yarar artık konuşmak. Şimdi tüccar olmak isteğini bile duymuyorum artık. En iyisi yatağa uzanıyor, düşlere dalıyorum. Bir köprüyü ya da bir büyük binayı kaç yüz bin iş gününde yapabileceklerini hesap kitap çıkarıyor, sonra bir dakikada köprünün de, binanın da hakkından gelebileceklerini düşünüyorum. Bu durumda daha çalışır mısınız'! Bu durumda çalışmak akıl karı değil bence. Yeniden bir kafeterya yapsınlar diye taş taşıdığım ya da yıkıntıları temizlediğim sırada beni deli eden sanırım işte bu gibi düşünceler.

Demin sinir demiştim ya,bana kalırsa yapılan işlerde bir saçmalık var da, ondan.

Aslını ararsanız, onların ne düşündüğü umurumda değil benim. Ne var ki, hiç parası da bulunmasın insanın, çok kötü şey. Ben onu bunu bilmem, parası olacak bir adamın. Değil mi ki elektrik saati var oturduğun yerde, bir lamba var, arasıra tabii ki elektrik harcayacaksın. Düğmeyi çevirir çevirmez, ampulden uçup gitmeye başlar para. Haydi elektrik harcamadın, gene para ödeyeceksin, saatin parasını. O da olmadı, oturduğun yerin kirasını ödeyeceksin. Anlaşılan insanın da bir yerde oturması gerekiyor. İlkin bir bodrumda oturuyordum. Yerim fena değildi. Bir sobam vardı. Sobada yakmak için de briket aşırırdım. Ama derken gazeteciler ele geçirdi beni. Gelip fotoğrafımı çektiler. Yurda dönen bir askerin sefaleti başlığı altında resimli bir yazı döşendiler. Başka bir yere taşınmaktan gayrı yapacak şey kalmadı benim için. İskan müdürlüğündeki zat bu işin kendileri için bir prestij sorunu oldugunu söyleyince, gösterdikleri odayı tut- mak zorunda kaldım. Kuşkusuz arasıra para kazanmıyor değilim. Bu, belli bir şey. Bir ayak işi oldu mu görüyor, briket taşıyor, taşıdığım briketleri bodrum köşelerine bir güzel istif ediyorum. Briket istif etmekte de bir ustayımdır ki! Hem ucuza yapıyorum bu işi. Elbet öyle pek fazla kazanmıyorum, aldığımı kiraya yettirdiğim olmuyor hiç. Kimi ancak elektrik parasını ödüyor, birkaç tek sigarayla ekmek alabiliyorum, o kadar.

Köşede durup dururken, işte bütün bunları aklımdan geçirdim.

Artık uslanıp arlanmış olan benim karaborsacı, arada bir kuşkulu gözlerle bana bakıyordu. Bu domuz herif çok iyi tanır beni. İki yıl boyu hemen her gün bir araya gelip konuşursanız, herhalde iyi tanırsızın birbirinizi. Belki kendisinden bir şeyler aşırmaya geldiğimi sanmıştır. O kadar aptal mıyım ben, insanın karınca gibi kaynaştığı, dakika başında bir tramvayın gelip durduğu, sonra köşede bir polisin beklediği bir yerde bir şey götürmeye kalkacağım. Benim bir şey aşıracağım yerler bambaşkadır. Arasıra kaldırdığım şeyler olmuyor değil kuşkusuz, könüür falan gibi şeyler, sonra odun. Hatta geçenlerde bir fırından ekmek bile arakladım. Bir an bile sürmedi ve kolay oldu. Ekmeği kaptığım gibi çıktım dışarı. Telaşlanmadan yürüdüm. İlk köşe başına gelince, başladım koşmaya. Adamda sağlam sinir kalmamış ki!

Böyle bir köşede bir şey raklamak kimi zaman basit bir iştir. Ama bana göre değil, benim sinirler hapı yutmuş bir kez. Ben beklerken bir sürü tramvay gelip gitmişti, benimkisi de içlerindeydi. Çok iyi gördüm, benim

tramvay geldiği zaman yan gözle bana bakmıştı Ernst. Bu domuz herif hangisinin benim tramvay olduğunu hala unutmamış.

Ama ben ilk sigaramın izmaritini atıp, bir ikinci sigara ateşledim ve yerimden ayrılmadım. Anlayacağınız izmaritleri kaldırıp atacak kadar durumu düzeltmiş bulunuyorum. Ama biri sessiz sedasız ortalarda dolaşıyor, yerden izmarit devşiriyordu. Eh, arkadaşları da düşünmek gerek. Hala izmarit devşiren kimseler var. Bu işi yapanlar da hep değişik kişiler. Tutsaklığım sırasında izmarit toplayan albaylarla karşılaşmıştım. Ama bu şimdiki albay falan değildi. Gözetledim kendisini. Ağında sinmiş bekleyen bir örümcek gibi bir sistem uyguluyordu. Bir yerde, bir yıkıntının o. cısında kurmuş olacaktı karargahını. Bir tramvay gelmeye ya da kalkmayagörsün, hemen ortaya çıkıyor, alabildiğine sakin, kaldırımın kenar taşı boyunca yürüyüp izmaritleri devşiriyordu. Yanına varıp kendisiyle konuşmayı çok isterdim, içimden bir duygu benim de onun sınıfından olduğumu söylüyordu; ama biliyordum ki, böyle yapmam saçmaydı, bu gibilerin ağzından laf alınmazdı çünkü.

Ne oluyordu bana bilmem, bugün hiç eve gitmeyi canım istemiyordu. Evde olmak düşüncesini bile aklıma getirmekten ürküyordum. Ne olursa olsun umursamaz bir halim vardı. Bizim semte bir tramvay daha geldi, binmedim, tutup bir sigara daha yaktım. Bilmem ki, neyimiz eksik. Belki bir gün gelir, profesörün biri bulur neyimiz eksik olduğunu da, gazeteye yazar. Açıklayamayacakları bir şey yok çünkü. Derken bir istek uyandı içimde, sinirlerim sağlam olsa da şöyle savaştaki gibi bir çahp ç.:.pabilsem dedim. Savaşta şipşak, yağdan kıl çeker gibi yapabiliyorduk bu işi. O vakitler, savaşta iken, ne zaman araklanacak bir şey olsa, ister istemez bizleri yollarlardı. Onlar başarır bu işi deyiverdiler mi, kalkar yola düşerdik. Bizden olmayanlar, bizim arakladıklarımızı bizimle yiyip çtiler yalnız, arakladığımız öteberileri evlerine yolladılar, her bir şeyi yaptılar ama, araklamaya gelince hayır. Sinirlerinin sağlamlığına diyecek yoktu, alınlarının aldığına diyecek yoktu doğrusu.

Derken, evlerimize döndük. Onlar tam oturdukları yerden geçerken biraz yavaşlayan bir tramvaydan iner gibi indiler savaştan. Yolculuk ücretini ödemeden atlayıverdiler aşağı. Şöyle ufak bir dolaşmadan sonra evlerinin kapısından içeri girdiler ve işe bak sen, büfe hala yerli yerindeydi, kitaplık işte az bir şey tozlanmıştı, o kadar; bodrumda hanımın aldığı

patatesler, hanımın yaptığı reçeller duruyordu. Yakışık aldığı üzere biraz şöyle kollar arasına alınıp kucaklandı hanım. Ertesi sabah eski çalışılan yer boş duruyor mu hala, sorulup soruşturulmak için yola düşüldü: Evet, hfllfl boş duruyordu. Her bir şey kusursuzdu. Gerekince hastalık sigortasına başvurulabilirdi yine. Bir berbere uğranılıp, rahatsızlık veren sakalın tıraş ettirilmesi gibi. Naziliğin şöyle birazı da atıldı.üzerlerden. Nişanlardan, yaralamalardan, yiğitliklerden dem vuruldu, sonunda ortaya çıktı ki, yaman kişiymiş de insan, kendisinin haberi yokmuş. Hatta tramvay için haftalık abonman kartları bile alınabilmekteydi eskisi gibi, her bir şeyin duzene girdiğine bundan iyi işaret mi olurdu?

Bizlere gelince, bizler yolculuğa devam edip durduk habire. Ödeyeceğimiz yolculuk bedeli kendiliğinden arttı. Sonra, beraberimizde ·sürüklediğimiz hiçliğin kurşundan yükü için, bu büyük ve ağır bagaj için de navlun ödememiz gerekiyordu. Gelip giden bir sürü kontrolöre omuzlanmlZl silkip, boş ceplerimizi gösterdik. Tramvay çok hızlı yol aldığından nasıl olsa aşağı atamazlardı bizi. - «Sonra insandık, değilmiya!».- Amatekrartekraradımızısanımızıyazdılar. Not edilip durduk sürekli. Tramvay da hızlandıkça hızlandı. Açıkgözlerimiz, hiç vakit geçirmeden neresi olursa atlayıverdiler aşağı, sayılarımız giderek azaldı. İçimizdeki inmek isteği durmadan yitirdi gücünü, inmekten yavaş yavaş daha çok korkmaya başladık. Son durağa gelir gelmez, bagajımızı tramvayda unutarak, açık arttırmalı satışa sunulması için bulunmuş eşya bürosuna bırakarak tramvaydan inmeyi gizliden gizliye kafamıza koymuştuk. Ama son durak görünmedi bir türlü. Yolculuk için ödeyeceğimiz ücret büyüdükçe büyüdü, tramvayın hızı arttıkça arttı. Kontrolörler bize daha bir kuşkµlu gözlerle bakar oldular; bizler ne idüğü belirsiz bir alay insandık.

Üçüncü sigaramın da izmaritini kaldırıp atarak, usul usul durağa yürüdüm. Artık eve yollanmaya niyetleniyordum. Başım dönmeye başlamıştı. Aç karnına o kadar çok sigara içmek doğru değil, biliyorum. Benim eski karaborsacının şimdi akborsa ticaretiyle .uğraştığı yerden ayırdım gözlerimi. Elbet kızmaya hakkım yok. Başarmasını bilen biri; kuşkusuz tam zamanında tramvaydan atlayıp indi aşağı. Ama bilmem, bir horoz şekeri almak için beş kuruşları çıkışmadı diye çocukları paylamak da var mı bu işte? Belki bu da vardır akborsa ticarette, bilmem.

Tramvayın gelmesinden önce izmarit devşiren arkadaş yine çıktı ortaya. Alabildiğine sakin, kaldıqmın kenar taşı boyunca yürüyüp, bekleşenlerin önü sıra izmaritleri toplamaya başladı. Yerden izmarit toplanmasına iyi gözle bakmıyorlar, biliyorum. İzmarit devşirenler olmasa daha çok sevinecekler, ama var.

Ne zamanki tramvaya bindim, bir kez daha baktım Ernst'e. Ama o, hemen başını çevirip bağırmaya başladı: Çikolatalar, bonbonlar, sigaralar, haydi ucuz ucuz! Neden bilmem ama, beş kuruşu çıkışmadı diye.kimseyi geri çevirmediği o eski günlerde daha çok hoşlanmıştım kendisinden. Ama şimdi ne de olsa doğru dürüst bir işi var. Eh dostluk başka, alışveriş başka.

RUJUKLAR ÜLKESİNDE

James Wodruff un büyük yeteneklerinden dar bir uzmanlar çevresinin haberdar oluşu hayli· zaman öncesine rastlar. Şimdi burada, onun bu yeteneklerinden kısaca söz açarak kendisine karşı eski bir teşekkür borcumu ödemek istiyorum; çünkü yıllardır aramız açık olmasına karşın, ne de olsa bana öğretmenlik yapmış bir kimsedir James Wodruff. Yeryüzündeki Rujuk araştınlanyla ilgili tek kürsüyü elinde. bulundurmuş ve hata elinde bulunduran bir bilgindir. Haklı olarak, Rujuk araştırılarının kurucusu diye geçer adı. Son otuz yıl içinde yetişirdiği öğrencilerin sayısı ikiyi aşmasa da, yaptığı hizmetler küçümsenecek gibi değildir; çünkü Rujuk diye bir kavmi bulup ortaya çıkarmış, bu kavmin dilini, dinini ve törelerini araştırmış, Avustralya'nın güneyindeki sarp bir adada incelemelerde bulunmak için iki ekip hazırlayıp, ekiplere başkanlık etmiştir. Dolayısıyla, gördüğü hizmetler, içerdikleri tüm yanılgılara karşın, bilim için son derece takdire değer şeylerdir.

James Wodruffun ilk öğrencisi Bili van der Lohe idi. Bill üzerinde, Sidney limanında fikrini değiştirip sarraflığa atılmış, evlenip çoluk çocuğa karışmış, daha sonra Avustralya'nın içerlerinde bir çiftlik kurup sığır beslemeye koyulmuş ve böylelikle bilim dünyasının kendisini yitirmiş olmasından başka pek söylenecek bir şey yok.

James Wodruff'un ikinci öğrencisi ise benim. Ömrümün on üç yılını Rujuldann dilini, dinini ve törelerini öğrenmekle geçirdim. Sonraki beş yılında da, doktor olarak Rujuklann arasında yaşamak ü:zere tıp okudum. Ama iş bitirme sınavlarına gelince, vazgeçtim, girmedim sınavlara. Çünkü Rujuklan, haklı olarak, Avrupa'nın yüksek okullarından alınan diplomalar değil, doktorların sahip bulunduğu yetenekler ilgilendiriyor. Hem sonra, on sekiz yıl süren bir öğrenimin arkasından Rujuklann bizzat kendilerini tanımak sabırsızlığım öylesine katlanılmaz bir noktaya ulaşmıştı ki, su gibi dillerini konuştuğum bir kavmin canlı örneklerini görmek üzere artık ne bir hafta, ne bir gün daha fazla bekleyebilirdim. Sırt çantalanmla bavullarımı yerleştirip, portatif ecza dolabıyla hekimlikte yararlanacağım araç ve gereçleri hazırladım. Yolculukta kullanacağım çek defterimi gözden geçirip, ne olur ne olmaz bir de vasiyetname düzenledim; çünkü bir köşkümvar

Eifel'deve Ren kıyısında da bir meyva bahçesinden yararlanma hakkına sahip bulunmaktayım. Derken, bir taksiye atlayıp havaalanına geldim.

Sidney içinbirbilet aldım.Sidney'den sonra balina avcılığına çıkan bir gemiyle yola 'devam edecektim.

Öğretmenim James Wodruff, havaalanına kadar geçirdi beni. Bizzat kendisinin bir inceleme gezisine çıkacak kadar sağlığı yerinde değildi. Ama vedalaşma sırasında «Arktis yakınlarında bir kavim» adındaki ünlü yazısını, bu yazının içindekileri ezbere söyleyebileceğimi çok iyi biliyorken, bir kez daha elime tutuşturmaktan geri kalmadı. Ben uçağa binmek ü:zereyken seslendi arkamdan: «Bruwal doidoi duraboi!» Serbest çeviriyle «hava perileri seni korusun!», kelime kelime çevrildiğinde «rüzgar sana karşı ters periler yollamasın!» demeye gelen sözler. Hani Rujuklar balık avıyla geçinir, rüzgarın lütfuna kutsal bir gözle bakarlar da.

Rüzgar, bana karşı ters periler yollamadı. Sağ salim Sidney limanına ayak basıp, balina avcılığına çıkan gemiye bindim. Sekiz gün sonra, öğretmenimin bana kesinlikle açıkladığına göre, alfabelerinde P harfinin bulunmasıyla asıl Rujuklardan ayrılan P-Rujuklarının yaşadığı minicik bir adaya ayak bastım.

Ama sonra baktım, adada kimsenin, hiç değilse Rujukların falan oturduğu yok. Koca bir gün cılız otlarla sarp kayalıklar arasında dolaşıp durdum. Gerçi yapısında harç yerine bir cins balık tutkalı kullanılan Rujuk evlerinin izlerine rastlamadım değil; ama, adada karşılaştığım tek Allah'ın kulu, Avrupa'daki hayvanat bahçeleri hesabına yolculuğa çıkmış bir ayı avcısıydı. Çadırında içkili durumda buldum· kendisini. Uyandırıp da benden bir zarar gelmeyeceğine onu inandırdığım zaman, hayli pis bir İngilizce'yle Rita Hayworth'u sordu bana. Söylediği ismi pek anlamadığımı görür görmez, bir kağıdın üzerine yazıp, şehvani bir edayla gözlerini belertti. Ama ben bu isimde bir kadın tanımadığımdan, kendisine bir bilgi veremedim.

Tam üç gün, hemen gördüğü filmler dışında başka bir şeyden konuşmak bilmeyen bu bayağı ruhlu yaratığın arkadaşlığına katlandım ister istemez. Sonunda, seksen dolarlık bir çek karşılığı kendisinden kauçuk bir kayık satın aldım, denizin sakin bir zamanında küreklere yapışıp canımı tehlikeye atarak, asıl Rujukların oturuyor olqıası gereken sekiz mil uzaktaki

adaya vardım. Hiç değilse bu adayla ilgili bilgi doğru çıkmıştı: Daha uzaktan kıyıda dolaşan insanlar fark ettim, sağda solda asılı duran ağlar çarptı gözüme, kayıklar için bir sundurma gördüm. Çala kürek, el sallayıp işaretler ederek, dudaklarımda «.Toi wuba, joi wuba, buweida güha!» (Denizden geliyorum, denizden, size yardıma geliyorum kardeşler!) çağrısıyla yaklaştım kıyıya.

Ama biraz yakına geldiğimde, oradakilerin dikkatlerinin bir başka yere çevrilmiş olduğunu gördüm: Batıdan doğru pat pat bir motor geliyor, motora doğru mendiller sallanıyordu. Böylece, beni karşılamaya gelmiş kimseye rastlamadan, özlemlerimde yaşattığım adaya çıktım; çünkü, motor da benimle hemen hemen aynı zamanda kıyıya yanaşmış, herkes onu karşılamak için iskeleye koşmuştu.

Yorgun argın, kayığımı sahile çektim. Portatif ecza dolabındaki konyak şişesinin ağzından mantarını çıkarıp, iri bir yudum aldım. Şair olsaydım; şöyle derdim: «Bir düş parça parça yerde», oysa düşlerin parçalanmayacağına kuşku yok.

Posta motoru uzaklaşana kadar bekledim. Arkadan, eşyalarımı yüklenip, üzerinde sadece «Bar» yazılı bir binaya doğru yürüdüm. İçerde, sakallı bir Rujuk, iskemlenin birinde oturmuş, elindeki kartpostalı okuyordu. Bitkin durumda tahta bir peykeye çöktüm ve usulca: «Doidoi kruw mali», yani «rüzgar boğazımı kuruttu», dedim. İhtiyar, elindeki kartpostalı bir kenara itip şaşkınlıkla bana baktı ve sonra Rujuk diliyle film İngilizcesini birbirine karıştırıp: «Yaklaş şöyle bakayım evlat!» dedi, «açık söyle derdini, bira mı istiyorsun, viski mi?»

«Viski!» diye seslendim, halsiz.

İhtiyar ayağa kalktı. Elindeki kartpostalı bana uzatıp: «Oku şunu!» dedi. «Bak torunum ne yazıyor.»

Kartpostalın üzerinde Hollywood damgası vardı, arkasında ise bir tek cümle: «Babamın babası, büyük okyanusu a{da gel, burada sel gibi dolar akıyor.»

İkinci bir posta motoru gelinceye kadar adada kaldım. Akşamleyin barda oturup, elimdeki çekin tüm karşılığını içkiye yatırdım. Artık saf Rujuk diliyle konuşan tek kimse kalmamıştı adada. Ne var ki, ikide bir

Zaralı Leander diyor, başlangıçta bana efsanevi bir varlık gibi gözüken, ama o günden bu yana nice bir yaratık olduğunu anladığım bir kadının adını ediyorlardı.

Ne yalan söyleyeyim, ben de artık Rujuk araştırmalarından el çekmiş bulunuyorum. Gerçi o vakit uçağa atlayıp Wodruffun yanına dönmemiş değildim adadan; ayrıca kendisiyle «buhal» sözcüğünün kullanılışı üzerinde bir tartışmaya girmiştim; çünkü, ben sözcüğün su anlamına geldiğinde direniyor, Wodruff ise anlamının sevgi olduğunda inat ediyordu. Ne var ki, bu gibi sorunlar benim için önemlerini yitireli hayli zaman oluyor. Eifel'deki köşkümü kiraya verdim. Meyva yetiştiriyorum şimdi. Bitirme sınavlarına girsem de, tıp öğrenimimi dört başı mamur bir hale koysam nasıl olur, diye hala düşünüp durmaktayım.Ama artık kırk beşine geldim. Bir tarihte bilimsel bir ağırbaşhlıkia yaptığım çalışmaları şimdi amatörce bir ruhla sürdürüyorum, ki Wodruffu da en çok çileden çıkaran bu. Meyva ağaçlarıyla uğraşırken Rujuk türküleri söylüyorum kendi kendime. Hele bir tanesi var, bayılıyorum:

Woi suhal buwacha

Bruwal nui loha

Graga bahu, graga wiuwa

Moha deiwa buwacha?

(Gözlerin hoyrat ellerde, oğul

Aklını mı yitirdin ne

Anneciğin ağlar ardından

Balıksız ülkeler yurt mu olur?)

Rujuk dili sövmeye de geliyor. Toptancı tüccarlar bana kazık atmak istedi mi, kendi kendime «Graga weita» (Hayrını görmeyesin!) veya «Pichal gromchit» (Kılçıkları boğazına saptansın!) diyerek Rujuk sövgülerinin en sunturlularından basıyorum birini.

Ama şu dünyada, Rujuk dilini anlayan kaldı mı artık Wodrufftan başka. Arada bir, tutup Wodruffa bir sandık elma yolluyorum. Üzerine

«Wahu bahui.» (Saygıdeğer üstadım, yanılıyorsun) sözlerini yazıp, bir kart yolluyorum. O da, her vakit, üzerine «Hugai» (Dönek) sözcüğünü yazdığı bir kartla cevap veriyor bana. Kartı okuyor, pipomu ateşleyip, oldum olası aşağıda, önceğizimde akip duran Ren nehrini seyre dalıyorum.

BİR ŞEY OLACAK!

Ömrümün en dikkate değer dönemlerinden birini, öy sanıyorum ki, Alfred Wunsiedel'in fabrikasında nıemur olarak geçirmiş bulunuyorum. Doğuştan daha çok düşüncelere dalmaya ve aylaklığa kaçan bir kimseyim, ama habire sürüp giden maddi güçlükler -çünkü ne düşünüp durmak, ne de aylaklık beş paralık bir kazanç sağlamıyor adama- zaman zaman bir iş tutmaya rorluyor beni. İşte yine durumumun böyle alabildiğine bozulduğu bir gün, gidip iş ve işçi bulma bürosunun aracı ellerine bıraktım kendimi. Benim gibi aynı dertten rahatsız yedi arkadaşla Wunsiedel'in fabrikasına yollandık, burada bir işe yarayıp yaramayacağimız, bir sınav sonunda anlaşılacaktı.

Daha fabrikayı görür görmez bir güvensizlik sardı içimi: Baştan aşağı cam tuğlalardan yapılma bir binaydı. Bense işten nefret ettiğim kadar aydınlık binalardan ve aydınlık odalardan da nefret eden biriyim. Duvarları iç açıcı ve açık renk yağlıboyayla boyanmış aydınlık bir kantine alınıp, önümü:ze şipşak bir kahvaltı çıkarıldığını görünce, daha da arttı güvensizliğim. Şirin garson bayanlar, bize yumurta, kahve ve tost taşıdı. Önümüzde zarif sürahiler içerisinde portakal suyu duruyor, açık yeşil akvaryumlarda kibirli suratlarını cam duvarlara yapıştırmış kırmızıbalıklar görülüyordu. Garson bayanların öylesine neşeli bir halleri vardı ki, neşeden çatlayacaklardı sanki. Sanırım, kendilerini enikonu zorlamasalar da, ha babam şarkı mırıldanıp duracaklardı. Hani nasıl tavukların yumurtlanmamış yumurtalarla doludur içleri, garson bayanlar da işte öylesine söylenmemiş şarkılarla doluydu.

O saat, dert ortaklarımın habersiz göründükleri bir noktayı, yani kahvaltının da sınav kapsamına girdiğini sezmiş, bu yüzden lokmaları ağzımda kendimi vererek, bedenine değerli besiler ilettiğini çok iyi bilen bir kişi bilinciyle çiğnemeye başlamıştım. Bu dünya yüzünde bana hiçbir gücün yaptıramayacağı bir şeyi yaparak aç karnıma portakal suyu içmiş, kahveyi, yumurtayı, tostun büyük bir parçasını olduğu gibi bırakıp kalkmış, çalışmaya can atan biri gibi kantinin içinde aşağı yukarı gidip gelmeye başlamıştım.

Derken herkesten önce sınav odasına alındım. Nefis masalar üzerinde soru kağıtları hazır bekliyordu. Duvarlar öyle bir yeşile boyanmıştı ki, koyu dekorasyon meraklılarının kendilerini rengin büyüsüne kaptırıp «enfes» sözcüğünü ağızlarından çıkarmaması olur şey değildi. Görünürde kimsenin kendisini gözetlemediğini sandığı zaman nasıl davranırsa, ben de öyle davranıp, sabırsızlıkla dolmakalemi çıkardım cebimden. Kapağını açtım,· karşıma gelen ilk masaya oturdum; hemen parlayan kimselerin lokanta ve gazinolarda hesap pusulalarını çekip alışlarındaki edayla sorulu kağıdı çektim önüme.

İlk soru: İnsanın yalnız iki kolu, iki ayağı, iki gözü ve iki kulagt. olmasını yerinde buluyor musunuz?

ilk kez burada, düşüncelere dalmakla vakit geçiren bir kimse oluşumun semeresini toplayıp, duraksamadan döşendim. ((Dört kol, dört ayak, dört göz ve kulak bile», dedim, ((içimdeki iş görme isteği için az gelir; insanlar hiç de kendilerine yetecek kadar organla yaratılmamıştır.»

İkinci soru: Bir çırpıda kaç telefon birden idare edebilirsiniz?

Bu soru da benim için birinci derececJen bir denklemin çözümü kadar kolaydı. «Yedi telefon bile olsa», dedim, «sabırsızlanmakta devam ederim, ancak dokuz telefonla başetmem gerektiği zaman hafiflemiş hissederim kendimi.»

Üçüncü soru: Akşam paydostan sonra ne yaparsınız?

Cevabım: «Paydos diye bir şey bildiğim yok artık; on beşimde sözlüğümden çıkarıp attım bu kelimeyi, çünkü dünyada herşeyden önce iş vardı.»

Böylelikle işe alındım. Gerçekten dokuz telefona birden bakmam gerektiği zaman bile, hafiflemiş hissetmiyordum kendimi. Kulaklıkların içerisine haykırıp duruyordum: «Hemen harekete geçiniz!»yada«Birşeyler yapınız! -Bir şeylerolmıısıgerekiyor! - Birşeylerolacak! - Birşeyoldu. - Bir şeyler olması gerekirdi.» Ama bu çalıştığım yerin havasına daha uygun bulduğum için, en çok emir kipini kullanıyordum.

Kantinde,çevremiz sessiz bir neşeyle sarilı,bolvitaminli yemekler yediğimiz öğle paydosları hayli ilgi çekiciydi. Pek işçen kişiler hayatlarını

anlatmaktan nasıl zevk duyarsa, Wunsiedel'in fabrikası da yaşam serüvenlerini anlatmaya can atan kimselerle dolup taşıyordu. Yaşanı öyküleri, yaşadıkları hayattan daha değerliydi bu kimseler için; belli bir düğmeye basıverin, hemen yaşam öykülerini kıvançla kusuyorlardı önünüze.

Wunsiedel'in yardımcısı, Broschek adında biriydi. Broschek, üniversitede öğrenciyken, geceleri çalışıp yedi çocukla kötürüm bir kadına bakmış, beri yandan dört ayrı firmanın ticari temsilciliğini başarıyla yürütmüş, öyleyken iki yıl içerisinde iki devlet sınavını pek iyi dereceyle vermiş ve bütün bu nedenlerden ötürü kendisine' haklı bir ün sağlamıştı. Birinde gazete muhabirleri: «Ne vakitler uyuyorsunuz, Bay Broschek?» diye sormuşlardı da, «uyumak günalıtır!» diye cevaplamıştı.

Wunsiedel'in sekreterine gelince, örgü örerek dört çocukla bir kötürüm kocayı geçindirmiş, aynı zamanda ruhbilim ve yurttaşlık konularında doktora yapmış,çobanköpekleri yetiştirmiş ve barlarda şarkı söyleyerek «amp 7» adıyla tanınmış bir kadındı. Wunsiedel'in kendisi ise, sabahlan uyanır uyanmaz harekete geçmeyi kafalarına koyan kimselerdendi. Böyleleri bir yandan banyo bornozunun kemerini bağlarken, öte yan'dan harekete geçmeliyim diye söylenir dururlar kendi kendilerine.

Bir yandan tıraş olur, öte yandan harekete geçmeliyim diye düşünürler. Musluğun altında tıraş makinasından temizledikleri sabun köpüğüne karışmış kıllara muzaffer bir edayla bakarlar: Bu kıllar, iş görme tutkularının ilk kurbanlandır. Aynca tuvalette daha bir gizli saklı gördükleri iş de memnunluk uyandırır böylelerinde; su hışırdamış, tuvalet kağıdı kullanılmıştır, yani bir şey olmuştur. Ve ekmek yenilir, yumurtanın uçurulur başı.

En önemsiz hareketleri bile bir iş görüyormuş gibi bir edayla yapıyordu, Wunsiedel. Şapkayı giyişi, enerjiden yerinde duramayarak paltosunun düğmelerini ilikleyişi, kansını öpüşü, hepsi bir iş havası içerisinde gerçekleşiyordu.

Bürosuna girdiği vakit, sekreterine günaydan yerine: «Bir şey olması gerekiyor!» diye sesleniyordu, Wunsiedel. Sekreteri ise, şen bir edayla: ..:Bir şey olacak! diye bağırarak cevap veriyordu. Arkadan Wunsi.edel, kısım kısım fabrikayı dolaşmaya koyuluyordu. «Bir şey olacak!» sözlerini

neşeli bir deyişle yineliyor, her gittiği yerden: «Bir şey olacak!» cevabını alıyordu. Bana gelince, ben de,, Wunsiedel odama girmeyegörsün, «bir şey olacak!» haykırışıyla karşılıyorum kendisini.

İlk hafta aynı zamanda başaçıkabildiğim telefonların sayısını dokuzdan on bire, ikinci hafta on üçe yükseltmiştim. Sabahlan tramvayda giderken yeni yeni emirler bulmak veya olmak fiilini çeşitli kipler, çeşitli cinsler, bildirme ve dilek kipleri arasında koşturmak hoşuma gidiyordu. Bakıyorsun, iki gün pek güzel bulduğum için, «bir şey olması gerekirdi!» cümlesini ağzımdan düşürmüyor, bir diğer iki gün ise, «bunun olmaması gerekirdi!» cümlesinden başkasını ağzıma almıyordum. Böylece, üzerimde cidden bir hafiflik hissetmeye başlamıştım ki, gerçekten de bir şey oldu. Bir sah sabahı, daha doğru dürüst yerime oturmadan, dolu dizgin Wunsiedel girdi içeri, «bir şey olması gerek!» sözlerini haykırdı. Ama yüzündeki anlatdamayacak ifadeyi görünce, ödevimi yapıp: «Bir şey olacak ! » diye bağırmakta duraksadım. Sanırım hayli bir zaman duraksamIŞ olacağım ki, pek öyle bağ1rdığı seyrek görülen Wuiısiedel bir kükremeyle çlklŞtı bana: «Cevap verin!» dedi. «Ödevinizi yapm, cevap verin!» Bunun üzerine: «Ben kakayımf> sözlerini söylemeye zodanan bir çocuk gibi usulca, istemeye istemeye cevap verdim. Ancak bin bir çabayla: «Bir şey olacak!» cümlesini çıkarabildim ağzımdan. Ben daha böyle der demez, baktım gerçekten bir şey oldu: Wunsiedel yıkddı yere, yıkıhrken yan döndü, açık kapmm önünde çapraz bir durumda öylece kaldı. Öldüğünü hemen anlamIŞtım, masanm çevresini dolamp yanma sokulduğumda da, yamlmadığımı gördüm.

Başımı sallayarak, Wunsiedel'in üzerinden atladım, ağ1r ağ1r koridorda yürüyüp Broschek'in odasma geldim ve kapıyı tıklatmadan girdim içeri. Broschek masanm başmda oturuyordu; her iki elinde bir telefon kulaklığı, ağzmda bir tükenmezkal_em vardı. Tükenmezkalemle bir deftere not ahrken, çiplak ayaklanyla yazı masasımn altmdaki bir trikotaj makinesini çahştmyor ve böylelikle ailesinin giyim kuşam bakımmdan eksik gediklerinin giderilmesine katkıda bulunuyordu.

Hafiften: «Bir şey oldu! » diye seslendim.

Broschek tükürür gibi yapıp, ağzmdan kalemi çıkardı. Her iki kulaklığı da yerlerine koydu, kararsızhkla ayak parmaklarını trikotaj makinesinden çekip aldı.

«Nedir olan?» diye sordu.

«Bay Wunsiedel öldü! » dedim.

«Hayır! » diye cevap verdi.

«Öldü!» dedim. «Gelin bakın!»

«Hayır! » dedi yeniden. «Olamaz! » Ama yine de.terliklerini ayağına geçirip, peşim sıra koridorda yürümeye başladı.

Wunsiedel'in cesedinin yanına gelip durduğumuzda: «Hayır» diye tekrarladı Broschek. «Hayır, hayır!» İtiraz etmedim. Dikkatle davranıp, Wunsiedel'i sırtüstü döndürdüm, gözlerini kapadım ve düşüncelere dalarak cesedi seyre koyuldum.

Wunsiedel'e karşı adeta bir yakınlık vardı içimde ve ilk kez ona karşı şimdiye kadar bir nefret duygusu beslemediğimi anladım. Oyun arkadaşlarının hayli güçlü kanıtlarına kulak asmayarak, Noel Baba'nın varlığına inanmakta ayak direyen çocuklarınkine benzer bir ifade vardı yüzünde.

«Hayır!» diye söylendi Broschek. «Hayır! »

Hafifçe: «Bir şey olması gerek!» dedim Brochek'e.

«Evet!» diye cevap verdi. «Bir şey olması gerek!»

Bir şey oldu. Wunsiedel gömüldü. Tabutunun ardı sıra yapma güllerden bir çelenk taşımak için beni ,seçmişlerdi; nedenine gelince, ben yalnız düşüncelerle oyalanmaya ve aylaklığa karşı bir eğilimle yaratı.lmayıp, kara giysilere domuzuna giden bir vücut yapısına ve bir yüze de sahip bulunuyordum. Anlaşılan elimde yapma güllerden çelenkle Wunsiedel'in tabutunun ardı sıra yürürkenki halime hiç diyecek yoktu; çünkü sonradan bir defin enstitüsünden bir teklif aldım, yanlarında yas tutucu olarak çalışmam isteniyordu.

GENÇ BİR KRALIN ANILARI

On üç yaşımda Capota kralı ilan edildim. Tam o sırada odamda oturmuş, bir kompozisyon ödevinin altındaki «iyi değil» yazısında «değil» sözcüğünü silmeye uğraşıyordum. Babam Capota kralı Birinci Pig Gi, avlanmak üzere dört hafta için dağlara çıkmıştı, kompozisyon ödevini sarayın posta katarıyla kendisine arkadan yollayacaktım. Avcı kulübelerindeki ışık durumunun yetersizliğine güvenmiş, ha babam silme işine devam ediyordum ki, birden sarayın önünde «Yaşasın İkinci Pig Gi!» diye yüksek perdeden bağrıştıklarını işittim.

Arası çok geçmeden özel uşağım soluk soluğa girdi içeri, kapının eşiğinde yere kapanıp, halinde bir bağlılık ifadesiyle: «Majesteleri!» diye fısıldadı. «Bir vakit sigara içtiklerini Başbakan'a çıtlattığım için ben kulunu af buyurunuz!»

Uşağımın bu bağlılık gösterisi hiç hoşuma gitmedi, çıkıp g.itmesini söyledim kendisine ve silme işine devam ettim. Ozel öğretmenim, kırmızı mürekkepli kalemle not atardı hep. Sile sile deftere tam bir delik açmıştım ki, yeniden rahatsız edildim. Başbakan içeri girip, kapının yanında dize geldi: «Yaşasın İkinci Pig Gi, üç defa yaşaşın!» diye bağırdı. Arkadan: «Majesteleri! Halk sizi görmek istiyor!» diye ekledi.

Ben, bir hayli afallamıştım. Silgiyi bir kenara koydum. Ellerimdeki pisliği temizledim. «Halk ne diye beni görmek istesin?» diye sordum.

«Kralsınız da ondan!» diye cevap verdi Başbakan.

«Ne zamandan beri?»

«Yarım saat oluyor. Pek Sayın Babanız, avlanırken bir Rasac tarafından vurularak öldürüldü. (Rasac, «Rasante Sadisten Capotas sözcüklerinin kısaltılmısıdır.)

«Bu Rasac'ların da illallah elinden!» deyip, Başbakan'ın ardına düştüm. Sarayın balkonundan halka gösterdim kendimi, gülümsedim, elimi kolumu salladım; hayli şaşkınlık içindeydim.

Halkın bu içten gösterisi iki saat sürdü. Akşam üstü havanın kararmasıyla birlikte dağıldılar. Bir iki saat sonra düzenledikleri fener alayıyla yeniden gelerek, sarayın önünden geçtiler.

Ben tekrar odama döndüm; kompozisyonları yazdığım defteri parça parça edip, parçaları sarayın iç avlusuna serptim. Sonradan öğrendiğime göre, bu parçalar anı koleksiyoncularınca avludan toplanıp yabancı ülkelere satılmış; §İmdi de söz konusu ülkelerde, imlamın bozukluğunu kanıtlayan ilgili belgeler, cam altında saklı tutulmakta.

Bu olayı yorucu aylar kovaladı. Rasac'lar bir darbe giri§iminde bulundularsa da, Misac'lar («Milde Sadisten Capotas» = «Capota'nın Ilımlı Sadistleri») ile ordu tarafından bastırıldılar. Babam toprağa verildi, ben de Capota katedralinde taç giydim. Her ne kadat parlamento toplantılarına katılmam ve yasaları imzalamam gerekiyorduysa da, öğretmenime karşı artık başka yöntemler uygulayabildiğimden, genellikle krallıktan hO§lanıyordum. Öğretmenim ders sırasında: «Majesteleri lütfedip kesirlerle ilgili kuralJan söylerler mi acaba?» diye sormak istese: «Hayır! Lütfetmiyorum!» diye cevaplıyordum, o zaman kalakalıyordu. Öğretmenimin: «Wilhelm Tell'i, Gessler'i öldürmeye sürükleyen nedenleri yaklaşık üç sayfa uzunluğuhda yazmalarım Majestelerinden rica etsem, ricamı kabule değer bulurlar mı acaba?» sorusunu ise: «Hayır! Bulmam!» diye cevaplıyor,sonra da kendisini Tell'in nedenlerini sayıp·dökmeye davet ediyorum.

Böylelikle, nerdeyse zahmetsiz, bir kültür edindim. Okulla ilgili ne kadar kitabım, defterim varsa yaktım hepsini, kendimi gerçekten tutkularıma verdim, top oynamaya, çakıyla kapıya atışlar yapmaya polis romanları okumaya baş- 1adım. Saray sinemasının müdürüyle uzun boylu görüşmelerde bulunarak, e n hoşlandığım n e kadar film varsa, saraya getirilmesi için buyruk çıkarttım. Mecliste, okullarda reform yapılması görüşünü savundum.

Meclis o.turumlarının bıkkınlık vermesine karşın, geçirdiğim bu zamana hiç diyecek yoktu doğrusu. Dışarıya karşı karasevdalı bir küçük kral kişiliğinde görünmeyi becerebiliyordum. Kendimi tamamen, ölen annemin yeğeni ve aynı zamanda bir baba dostu Başbakan Pelzer'in eline bırakmıştım.

Ne var ki, aradan üç '!Y geçince Pelzer dünyaevine girmemi istedi benden. «Majesteleri!» dedi. «Halka örnek olmanız gerekiyor!» Evlenmeden korktuğum yoktu. İşin kötü yanı, Pelzer'in bana kendi kızım, bahçede sık sık top oynarken gördüğüm on bir yı,ışlarındaki o çöp gibi, ufacık tefecik Jadwiga'yı vermek istemesiydi. Jadwiga, aptalhğıyla tanınmış bir kızdı. Beşte bir yıl çakmıştı. Sarı benizliydi, sinsi bir görünüşü vardı. Pelzer'den düşünmek için zaman istedim. İşte gerçekten hüzne gömülmüştüm şimdi. Odamın penceresine saatler saati öylece yaslanıyor, bahçede top ya da kaydırak oynayan Jadwiga'yı seyrediyordum. Eskisine göre biraz daha şıktı giyinişi; arasıra gözlerini kaldırıp bana bakıyor ve gülümsüyordu, ama ben yapmacık buluyordum gülümsemesini.

Düşünme zamanı sona erer ermez, Pelzer resmi giysisiyle huzuruma çıktı. .Sarı yüzlü, kara sakallı, gözleri şimşek şimşek güçlü bir kişiydi. «Kararlarını bildirmek lütfunda bulunurlar mı, Majesteleri?» diye söze başladı. «Acaba Majesteleri, kızımı beğendiler mi?» diye ekledi sonra. Bunun üzerine ben, düpedüz hayır'ı basınca, korkunç birşey oldu: Pelzer, omuzlarındaki apoletleri, göğsündeki rütbe şeritlerini koparıp attı önüme, cüzdanını - yapay deridendi - ayaklarımın önüne fırlattı, sakalını yolup: «Demek Capota krallarından göreceğim teşekkür buymuş!» diyerek bağırıp çağırmaya başladı.

Kötü bir durumdaydım: Pelzer'siz hapı yuttuğum gündü. Çarçabuk karar verip: «Sizden, Jadwiga ile evlenmeme izninizi rica edebilir miyim?» dedim.

Pelzer, önümde yere kapandı; can ve gönülden ayaklarımın uçlarını öptü, apoletleri, rütbe şeritlerini ve cüzdanı tekrar yerden alıp kaldırdı.

Huldebach katedralinde nikahımız kıyıldı. Halka bira ve sucuk dağıtıldı, adam başına sekiz sigara ve benim özel isteğim üzerine atlıkarınca için bedavadan ikişer bilet verildi. Sekiz gün bir curcunadır kuşattı sarayı.

Ödevlerini yaparken artık Jadwiga'ya yardım ediyordum. Birlikte top oynuyor, kaydırak oynuyor, ata binip gezmeye çıkıyorduk. Canımız istedikçe saray pastahanesinden acıbadem kurabiyesi getirtip yiyor ya da saray sinemasına gidiyorduk. Krallıktan bala hoşlanıyordum; ne var ki ciddi bir olay, kesinlikle son verdi krallığıma.

On dört yaşıma gelince, albay rütbesiyle Sekizinci Süvari Alay Kumandanlığı'na atandım, Jadwiga da binbaşı oldu. Görevimiz, arasıra at üstünde alay önünden geçmek, alay gazinosunda düzenlenen gecelere katılmak ve önemli bayram günlerinde yararlık göstermiş askerlerin göğüslerine madalyalar takmaktı. Ben kendim de bir araba madalya aldım. Ama derken şu Poskopek olayı patlak verdi.

Poskopek benim alayın dördüncü bölüğünde askerdi:

Bir sirkte çalışan at cambazı bir kadın dolayısıyla bir pazar akşamı bölüğünden firar etmiş, kadının peşine takılıp ülkenin sınırından geçmek isterken enselenerek deliğe tıkılmış, divanı harpte yargılanarak ölüme mahkum edilmişti. Alayın kumandanı olarak hükmü benim imzalamam gerekiyordu; ama ben: «Ölüm cezası bağışlanmış, on dört gün hapse çevrilmiştir. İkinci Pig Gi», diye yazmış gitmiştim altına.

Ne var ki, bu birkaç sözcük korkunç sonuçlara yol açtı: Alayımda ne kadar subay varsa, omuzlarındaki apoletleri, göğüslerindeki rütbe şeritleriyle madalyaları sökerek, genç bir teğmenin elineJ;utuşturdular; teğmen de bunları getirip, benim cxlamdan içt'ti savurdu. Derken bütün Capota ordusu ayaklananların tarafına geçti. Akşam üzeri cxlam apoletler, rütbe şeritleri ve madalyalardan geçilmez olmuştu, manzara ürkütücüydü.

Hani halk bana karşı sevgi gösterilerinde bulunmuyor değildi, ama daha aynı gece Pelzer, tüm ordunun Rasa•'lardan yana geçtiğini bildirdi. Tüfekler patlıyor, silah sesleri duyuluyor, makinelilerin vahşi takırtısı saray çevresindeki sessizliği delik deşik ediyordu. Gerçi Misac'lar beni korumak üzere bir muhafız yollamıştı; ama geceleyin Pelzer de Rasac'lardan yana geçince, Jadwiga ile ister istemez kaçmak zorunda kaldım; giysilerimizi, kağıt paralarımızı, mücevherlerimizi çarçabuk toparladık, Misac'Jarın bulup buluşturduğu bir taksiye binip, komşu ülkenin sınır istasyonuna zar zor attık kapağı. Bitkin bir durumda ikinci mevki bir yataklı kompartımana girip oturduk ve batıya doğru yol almaya başladık.

Capota sınırlarının gerisinden silah sesleri geliyor, vahşi bağrışmalar, ayaklanmanın yol açtığı bütün o korkunç müzik sesleri işitiliyordu.

Dört gün boyunca yol alıp, Wickelheim adındaki bir kente indik trenden. Coğrafya derslerinden hayal meyal anımsadığıma göre,

Wickelheim komşu ülkenin başkenti olacaktı.

Bu arada Jadwiga ile trenlerdeki o buruk ve baharatımsı kokuyu tanımış, bize tamamen yabancı istasyonlarda yediğimiz sosislerin lezzeti gibi daha önce bilmediğimiz kimi şeylere aşinalık kazanmış ve bunlara karşı içimizde bir takdir duygusu beslemeye başlamıştık. Sonra ben dilediğim kadar sigara içebiliyordum. Üzerinden okul ödevlerinin yükü kalkan Jadwiga ise, birdeq gelişip serpilmeye başlamıştı.

Wickelheim'da kalışımızın ikinci günü dört bir yana yapıştırılan iİanlar dikkatimizi çekti: «HUNKE SİRKİ-ünlü at cambazı Bayan Hula ile arkadaşı Jürgen Poskopek!» Jadwiga, ilinlan görünce adamakıllı heyecanlandı. «Bak, Pig Gi, yarınımız buna bağlı!» dedi. «Poskopek'e git, yardım iste!»

Her saat başı otele Capota'dan bir telgraf geliyor, Misac'ların zaferi, Pelzer'in kurşuna dizilmiş olması, ordunun yeniden örgütlenmesi gibi haberler ulaştırıyordu bize. Misac'lann önderi Schmidt adındaki yeni Başbakan, ülkeme dönüp Capota krallarına ait çelik tacı elinden buyurup almamı ve yeniden başıma geçirmemi benden rica ediyordu.

Bir iki gün bir kararsızlık dönemi geçirdim, ama sonunda, okul ödevlerine karşı Jadwiga'nın korkusu baskın çıktı; Hinkus sirkine varıp Poskopek'i sordum. Beni sevincinden uçarak karşıladı, Poskopek. Ev olarak kullandığı arabasının kapısından bana şöyle seslendi: «Hayatımı size borçluyum!» dedi. «Buyrun, bir isteğiniz varsa söyleyin.» - Bana bir iş bulun!» diye cevapladım düpedüz.

Poskopek'in candan davranışı, gidip benim için Bay Hunke'ye ricada bulunuşu, doğrusu dokundu bana. İlkin limonata sattım sirkte, arkadan sigara, sonra da gulaş satmaya başladım. Şahsıma yatıp kalkmak için bir araba . verdiler ve kısa bir süre geçince kasada çalışmaya başladım. Adımı değiştirip Wilhelm Tückes'e çevirdim ve böylelikle Capota'dan gelen telgrafların elinden kurtardım yakamı.

Ülkemde bana ölü gözüyle, yitik gözüyle bakıyorlar; oysa ben, Hunke sirkinin verdiği arabanın içinde, yanımda giderek daha bir ·serpilip gelişen Jadwiga, ülke ülke dolaşıp duruyorum. Yabancı diyarları görüyor, kokularını soluyor, bay Hunke'nin şahsına karşı beslediği büyük güvenin

tadını çıkarıyorum. Hani arasıra Poskopek ziyaretime gelip bana Capota'dan söz açmasa ve at cambazı güzel karısı da ikide bir kocasının hayatını bana borçlu olduğunu kesinlikle söylemese, bir vakit krallık yaptığım hiç aklıma gelmeyecek.

Ama bu yakında eski krallık yaşamımla ilgili gerçek bir belge geçti elime. Bir turne sırasında Madrid'de bulunuyorduk. Sabah vakti Jadwiga ile kentte gezmeye çıkmıştık; üzerinde «Ulusal Müze» yazılı kocaman gri bir bina dikkatimizi çekti. «Girelim bakalı m ! » dedi Jadwiga ve girdik. Kapısının üzerinde «Grafoloji» levhası asılı tenha ve büyük salonlardan bir tanesine daldık.

Hiçbir şeyden habersiz, çeşitli devlet başkanları ve krallarına ilişkin el yazılarını seyrede seyrede bir cam kutunun yanına geldik dar ve beyaz bir etiket yapıştırılmıştı üzerine ve etikette şöyle yazıyordu: «Capota krallığı, iki yıldan beri cumhuriyet.» Derken büyükbabam Wuck'un kendi el yazısıyla kaleme aldığı ünlü Capota bildirisinden bir parça çarptı dikkatime. Babamın av günlüğünden koparılmış bir yaprak gördüm ve sonunda benim okul defterinden yırtılmış bir parça kirli kağıt üzerindeki yazıyı okudum: «Havada yağmur, toprakta bereket.» Utanarak Jadwiga'ya döndüm, ne var ki Jadwiga gülümseyerek: «Artık geride kaldı bunlar!» dedi. «Temelli geride kaldı!»

Acele müzeden çıktık; çünkü saat bir olmuştu, üçte gösteriler başlıyor ve benim ikide kasayı açmam gerekiyordu.

ELSA BASKOLEIT'İN ÖLÜMÜ

Eskiden oturduğumuz evin bodrum katı Baskoleit adında bir bakkala kiralanmıştı; koridorların orasında burasında portakal sandıklan durur, ortalık Baskoleit'in çöpçüye verilmek üzere hazırladığı çürük meyva kokardı ve buzlu camın gerisindeki loşlukta kötü zamanlardan yakınan Baskoleit'in Doğu Prusyalı sesini işitirdik ikide bir. Ama gönlünün derinliğinde şen bir kimseydi Baskoleit; bütün o atıp tutmalarının bir oyun olduğunu, hatta bite bağırıp çağırmalarının bile bundan başka bir şey sayılmayacağını çok iyi bilirdik, çocuklar ne kadar iyi bilebilirse kuşkusuz. Ve ikide bir Baskoleit bodrumla sokak arasındaki birkaç basamağı çıkıp gelir, cepleri elma ya da. portakallarla dolu olur, top gibi bunları bize atıverirdi.

Ama Baskoleit, kızı Elsa dolayısıyla ilginç biriydi bizim için. Bildiğimize göre kızı dansözlüğe heves ediyordu. Belki de dansözdü o vakitler; kesin bir şey varsa, evde sık sık dansa çalışıyor, aşağıda san badanalı bodrumda Baskoleit'in mutfağının yanıbaşında çeşitli dansları talim edip duruyordu. Sarışın, fidan boylu bir kızdı; üzerinde yeşil bir triko giysi, ayak parmakları üzerinde dikeliyor, sarı soluk, dakikalarca bir kuğu gibi süzülüyor, fırıl fırıl ortalarda dönüyor, atlayıp sıçrıyor, taklalar atıyordu. Ortalık karardı mı, yatak odamın peneeresinden kendisini görebiliyordum: Pencere boşluğunun sarı dikdörtgeninde ağu yeşili bir giysiye bürünmüş sıska vücudunu; çaba taşan solgun yüzünü ve kimi sıçrayışlarda çıplak ampule dokunan, ampulün sallanmaya başlayıp gri avludaki ışık çemberini kısa bir süre genişletmesine yol açan sarışın başını görüyordum. Avludan: «Kaltak!» diye seslenenler oluyor, bense kaltağın ne olduğunu bilmiyordum. Bazıları da «Rezalet!» diye bağırıyorlardı; ben, rezaletin ne olduğunu sezer gibiydim, ama Elsa'nın böyle birşeyle ilgisi bulunabileceğini sanmıyordum hiç. Derken Baskoleit'in penceresi birden açılarak, kızartma buğuları ortasında ağır ve dazlak kafası beliriyor, açılm1ş mutfak penceresinden avluya dökülen ışıkla birlikte Baskoleit yukarı, karanlık avluya doğru veryansın ediyordu; söylediklerinden bir tekini anlamıyordum. Ama her şeye karşın, Elsa'nın odası çok geçmeden bir perdeye kavuştu: Kalın, kadife yeşili bir perde; öyle ki, artık ışık falan sızmıyordu dışarı. Ama ben her akşam bu donuk donuk parıldayan

dikdörtgen pencereye bakıyor, görmediğim halde adeta onu görüyor, ağu yeşili giysisi içinde Elsa Baskoleit'i seçer gibi oluyordum; sıska ve sarışın, çıplak ampulün altında saniyeler boyunca süzülüp duruyordu.

Ama çok geçmeden evden çıktık biz, ben büyüdüm ve bir kaltağın ne olduğunu öğrendim, bir rezaletin de ne olduğunu bildiğimi sanıyordum. Birçok dansöz gördüm, ama hiçbiri de artık kendisinden haber alamadığım Elsa Baskoleit kadar hoşuma gitmedi. Derken başka bir kente taşındık ve savaş patladı, uzun bir savaş, dolayısıyla Elsa Baskoleit çıkıp gitti aklımdan, eski kentimize döndüğümüzde de hiç düşünmedim kendisini. Pek çeşitli mesleklere girip çıktım, sonunda bir meyve toptancısının yanında şoförlük yapmaya başladım: Bir kamyon şoförlüğü, gerçekten üstesinden gelebileceğim bir işti. Her sabah bana verilen listeyi alıyor, elma ve portakal sandıklarım, erik sepetlerini yüklüyor, kente iniyordum.

Bir gün, arabanın yüklendiği rampanın önünde durmuş, depo amirinin arabaya yüklettiği mallan bir bir elimdeki listeyle karşılaştırırken, muz afişleriyle süslenmiş küçük bölmesinden muhasip çıkageldi ve depo amirine sordu: «Baskoleit'e mal yollayabilir miyiz?»

«Bir siparişi mi var? Siyah yaş üzüm mü?»

«Evet!» dedi muhasip; kulağının arkasından kurşunkalemi alıp, şaşırmış bir yüzle'depo amirine baktı.

«Arada bir», dedi depo müdürü, «bir sipariş verir: Mavi yaş üzüm. Nedenini -söylemeyeceğim ama, ona mal yollayamayız.» Sonra: «Elinizi çabuk tutun bakalım, haydi çabuk! » diye bağırdı, mavi önlüklü hamallara. Muhasip küçük bölmesine döndü. Bense artık, listedeki mallan gerçekten arabaya yüklemiyorlar mı, dikkat etmez olmuştum. Hayalimde bodrum penceresinin ışıl ışıl dikdörtgenini görüyor, Elsa Baskoleit'in dans ettiğini görüyordum; sıska ve san, ağu yeşili bir giysiye bürünmüş. Ve o sabah izlemem gereken yolu bırakıp, bir başka yola saptım.

Altında çocukken oynadığımız fenerlerden yalnız bir tanesi duruyordu, onun da başı yok olmuştu, evlerin çoğu yıkılmıştı savaşta, arabam bombaların açtığı derin çukurlarda paldır küldür ilerliyordu. Eskiden çocuklarla dolup taşan , sokakta şimdi ancak bir tek çocuk vardı: San benizli, kara kuru bir oğlan; bir duvar kalıntısı üzerinde, yorgun çökmüş

oturuyor ve akımsı toz toprak içerisine çeşitli şekiller çiziyordu. Ben önünden geçerken gözlerini kaldırıp baktı, ama sonra yine indirdi başını. Baskoleit'in evinin önünde arabayı durdurup, aşağı atladım. Dükkanının küçük vitrinleri tozla örülmüş, karton piramitler yıkılmış, yeşilimsi miıkawa pislikten kararmıştı. Başımı kaldırıp evin şöylece onarılmış duvaniia baktım. Çekinerek dükkanın kapısını aralayıp, yavaş yavaş merdivenlerden indim aşağı. Çorbada kullanılan durmaktan nemlenmiş keskin bir baharat kokusu geldi burnuma; bir karton kutunun içinde topak topak olmuş, kapıya yakın bir yerde duruyordu baharat. Ama derken Baskoleit'in sırtını gördüm, kasketinin altından taşan kır saçlarını gördüm ve o anda büyük bir fıçıdan bir şişeye sirke doldurmasının kendisi için ne sıkıcı bir şey olduğunu hissettim. Besbelli fıçının musluğunu doğru dürüst kullanmasını beceremiyor, kekremsi su parıtıaklannın üzerine akıyordu. Yerde de bir birikinti oluşmuştu: Tahta zeminde keskin keskin kokan bir yer; ayaklarının altında sular sağa sola sıçrıyordu. Tezgahın başında kırmızımsı bir manto giymiş bir kadın dikiliyor, ilgisiz bakışlarla Baskoleit'e bakıyordu. Baskoleit anlaşılan şişeyi doldurmuştu, tıpasını geçirdi; ben henüz kapıdayken söylediğim bir sözü bir kez daha tekrarladım: «Günaydın ! », ama bir cevap veren çıkmadı. Baskoleit, şişeyi tezgahın üzerine koydu; yüzü sarı soluk ve tıraşsızdı, kadına bakıp dedi ki: «Kızım öldü - Elsa - .»

«Biliyorum», dedi kadın, kısıkbir sesle. «Beş yıldan beri biliyorum. Temizlik kumu istiyorum bir de.»

«Kızım öldü!» dedi Baskoleit ve pek yeni bir şey söylüyormuş gibi kadına baktı; bir çaresizlik içinde, kadına baktı, ama kadın: «Ambalajsızından olsun!» dedi. «Bir kilo!» Bunun üzerine, Baskoleit, tezgahın altından siyahımsı bir fıçı çıkardı, teneke bir küreği fıçı içinde gezdirip, titreyen elleriyle sarımsı toprakları bir kesekağıdına aktardı.

«Kızım öldü», dedi Baskoleit: Kadın sustu; ben çevreme bakındım, tozla örtülmüş makarna paketlerinden, musluğundan sirke damlayan fıçıdan, te_mizlik kumundan ve emaye bir afişten başka bir şey göremedim; afişte sırıtıp duran sarışın bir oğlan çocuğu seçiliyor, yıllardır yerinde yeller esen bir çikolatayı yiyordu. Kadın şişeyi alıp filesinin içine soktu, temizlik kumunu onun yanına yerleştirdi, tezgahın üzerine birkaç kuruş bıraktı. Arkasına dönüp de yanımdan geçerken, Baskoleit'in bunamışlığını belirtmek için bir parmağıyla alnına vurarak bana doğru gülümsedi.

Bu anda birçok şey geçti aklımdan, henüz pek küçük bir çocuk olduğum zamanları düşündüm; burnum henüz tezgahın kenarına ulaşamaz, altında kalırdı. Ama şimdi, üzerinde bir tek firmasıpın adını taşıyan, ama artık yalnız kesekağıtları içinde panier tozunun yer aldığı cam kutunun üzerinden zahmetsizce ileriye bakabiliyordum. Derken kısa bir süre adeta büzülüp ufaldım, pis tezgah kenarının altında hissettim burnumu, bonbon almak için avucumda metelikler hissettim. Elsa Baskoleit'i dans eder haliyle görür gibi, sağdan soldan avluya seslendiklerini işitir gibi oldum: ·«Kaltak!» ve «Rezalet!» Sonunda Baskoleit'in sesi, beni uyandırdı dalgınlığımdan.

«Kızım öldü!» Bunu otomatik olarak, nerdeyse içinde herhangi bir duygu hissetmeksizin söylemişti, vitrin önünde dikiliyor ve yola bakıyordu.

«Evet!» dedim.

«Öldü!» dedi.

«Evet!» dedim. Baskoleit bana arkasını döndü, ellerini lekeli gri önlüğünün ceplerinde tutuyordu.

«Üzümü çok severdi - siyah üzümü, ama artık öldü!»

Bana: «Bir şey mi arzu ettiniz?» ya da: «Buyrun, ne istemiştiniz?» diye sormuyor, vitrinin önünde, damlayan sirke fıçısının yanında dikilmiş, yüzüme bakmaksızın: «Kızım öldü!» ya da «Elsa öldü artık!» diyordu.

Adeta sonsuz bir süre durmuştum oracıkta, bir yitikti, bir unutulmuşluk içinde; oysa çevremde zaman çığıl çığıl akıp duruyordu. Yeniden bir kadının dükkana girmesi üzerine, kendimi dalgınlığımdan koparabildim ancak. Ufak tefek, tıknaz bir kadındı, alışveriş çantasını kamının önünde tutuyordu. Baskoleit,'kadına dönerek: «Kızım öldü!» dedi. «Evet!» dedi kadın ve birden ağlamaya başladı. «Temizlik kumu lütferi!» dedi. «Ambalajsız olanından bir kilo.» Baskoleit tezgahın arkasına dolandı, teneke küreği fıçının içinde gezdirdi. Ben dışarı çıkarken, baktım kadın hala ağlıyordu.

Demin duvar kalıntısı üzerinde çömmüş oturan san benizli, kara kuru oğlan, şimdi benim arabanın basamağında dikiliyor, dikkatle içerdeki aletlere bakıyordu. Derken elini açık camdan içeri uzatıp, sağ ve sol işaret

levhalarını yukarı kaldırdı. Ansızın arkasında dikildiğimi görünce irkildi, ama ben onun tutup sarı soluk korkmuş yüzüne baktım, arabanın üzerinde duran sandıkların birinden bir elma alarak tutuşturdum eline. Sonra kendisini koyverdim, şaşkın şaşkın beni süzdü. Öylesine şaşırmıştı ki, ürktüm; bir elma, arkasından bir elma daha alıp cebine tıktım, ceketinin altına sokuşturdum, bir sürü elma; sra da arabaya atlayıp, oradan uzaklaştım.

BÖYLECE GECE OLDU VE SABAH OLDU

Ancak öğleyin, Anna için aldığı Noel armağanlanm istasyonun emanetine bırakmak geldi aklına. Böyle bir şeyi düşündüğü için dünyalar kendisinin oldu; çünkü hemen eve gitmek zorunluğundan kurtuluyordu. Onunla konuşmayalı beri eve dönmeye korkuyor, evden içeri ayak atar atmaz, Anna'mn suskunluğu bir mezar taşı gibi üzerine kapanıyordu. .Eve döneceğim diye sevinmişti eskiden, evlendiklerinden beri iki yıl boyunca hep sevinmişti; Anna'yla yemek yemekten, onunla konuşmaktan, sonra da onunla yatağa yatmaktan hoşlanmıştı. Ama yatağa yatmalarından uyumalarına kadar geçen zamanı sevmişti en çok. Ne var ki, artık Anna kendisinden önce uykuya dalıyor, çünkü şimdilerde yorgun oluyordu hep. O ise karanlıkta Anna'mn yambaşında yatıyor, Anna'nın soluyuşunu işitiyor ve arasıra sokağm derinliğinden araba farlarının ışıklarının birden tavana vurduğunu görüyordu; arabalar yolun yokuş kesimine gelir gelmez, ışıklar alçalıyordu; uyuyan kansının profilini bir an için duvara yansıtan pırıl pırıl, sarı ışık dilimleri; derken yine kararıyor oda, kala kala yalnız o ince narin halkalar, sokaktaki gaz fenerinin tavana çizdiği perdenin deseni kalıyordu. Günün bütün öbür zamanlarından daha çok bu zamanı seviyordu Brenig, çünkü günün nasıl üzerinden sıyrılıp döküldüğünü hissediyor ve bir banyo küvetindeki suya gömülür gibi yavaş yavaş uykuların derinliğine gömülüyordu.

Şimdi kararsızlıkla emanetin önünde geziniyor, hala o kırmızı deri bavul ile muhafaza içindeki şişe arasında duran kendi karton kutusunu görüyordu. Perondan aşağı doğru inen açık bagaj asansörü boştu ve kardan beyazdı: Bir yaprak .kağıt gibi gelip, bagaj asansörün gri betonu üzerine konuverdi ve asansörü kullanan adam öne doğru çıkarak: «Eh işte, şimdi gerçekten Noel'e benziyor.» dedi. «Çocuklar için kar olursa iyi olur tabii, değil mi, ha» Bagaj memuru başıyla onayladı; sessiz, makbuzları bir çiviye geçirdi; tahta çekmesindeki paralan saydı ve kuşkulu gözlerle Brenig'e baktı. Brenig cebinden bagaj makbuzunu çıkarmış, ama sonra yeniden katlayarak cebine sokmuştu. Üçüncü defadır ki buraya geliyor, her defasında makbuzu cebinden çıkarıp, sonra tekrar cebine sokuyordu. Memurun kuşkulu bakışlarından tedirgin olan Brenig, çıkışa doğru yürüyüp orada durdu; binanın önündeki boş alana baktı. Kan seviyor, soğuğu

seviyordu; çocukken soğuğu, duru ve temiz havayı içine çekmeye bayılmıştı hep; şimdi de sigarasını kaldırıp attı ve yüzünü öbek öbek hafif kar yumaklarını istasyona doğru sürüp getiren rüzgara tuttu. Derken kapadı gözlerini; çünkü kar yumaklarının kirpiklerine yapışıp kalması, eriyip minik damlacıklar halinde yanaklarından aşağı yuvarlananların yerini yenilerinin alması hoşuna gidiyordu. Bir kız, acele yanından geçti; istasyonun önündeki alandan karşıya seğirtirken kızın yeşil şapkasının karla örtülmüş olduğunu gördü Brenig; ama ancak tramvay durağına gelip dikildiği zaman, kızın elinde emanette kendi karton kutusunun yanında duran kırmızı valizi fark etti.

En iyisi evlenmemekti, diye düşündü Brenig. Evlenirsizin, gelip kutlar, çiçek yollarlar, aptalca telgraflar gönderirler eve, sonra bir de bakarsınız insanı yalnız bırakmışlar. Sorar soruşturur, her şeyin akıl edilip edilmediğini anlamak isterler: Tuzluktan ocağa kadar bütün mutfak malzemesi tamam mıdır? Ve sonra da emin olmak isterler: Çorbaya dökülecek baharat şişesi acaba dolabın içinde duruyor mu? Aldığınız parayı hesap eder, bir aileyi geçindirmeye yetip yetmediğini anlamak isterler; ama bir aile olmak ne demektir? bunu hiç biri söylemez size. Çiçek yollarlar, yirmi buket çiçek, ve tıpkı bir cenaze törenindeki gibi kokar durur çiçekler; sonra da kapının önünde tabak çanak kırar ve sizi tek başınıza bırakıp giderler.

Yanından bir adam geçti derken, adam sarhoştu ve şarkı söylüyordu: «Her yıl yeni baştan. Ama Brenig başının durumunu değiştirmedi, dolayısıyla adamın sağ elinde bir hasırlı şişe tuttuğunu ancak geç fark etti ve karısı için Noel armağanlarını içeren karton kutunun şimdi yukarıda, emanetin en üst rafında tek başına kaldığını anladı. Bir şemsiye vardı kutunun içinde, iki kitapla çikolatadan kocaman bir piyano vardı. Piyanonun beyaz tuşlarıbadem ezmesindendi, siyah tuşları ise sırf krokant'tandı. Çikolatadan piyano tıpkı bir sözlük büyüklüğündeydi ve satıcı çikolatanın bir yıl bozulmayacağını söylemişti. Belki de evlenmek için henüz pek genç!!m, diye düşündü Brenig; belki Anna fazla ciddi olmaktan çıkıp, ben de daha bir ciddi olana kadar beklesem iyi ederdim. Ama beri yandan da biliyordu ki, kendisi yeterince ağırbaşlı, Anna'nın ağırbaşlılığı ise tam gerektiği ölçüdeydi. Bunun için de seviyordu işte Anna'yı. Yatağa yatmasından uykuya dalmasına kadar geçen zamanın batın için sinemaya, dansa ve randevulara gitmemişti. Geceleyin yatakta yatarken bir dindarlık geliyordu üzerine; bir huzur geliyor ve o zaman sözcüğü

sözcüğüne artık pek anımsayamadığı şu cümleyi yineliyordu ikide bir: «Tanrı yeri ve ayı yarattı, gündüz ve gece üzerine egemen kıldı onları, ışık ve karanlığı birbirinden ayırdı ve Tanrı gördü ki, iyiydi. Böylece gece oldu ve sabah oldu.» Anna'nın İncil'inden söz konusu cümleyi bir kez daha iyice okumayı koymuştu kafasına, ama hep de unutuyordu. Tanrının gündüz ve geceyi yaratmasını, hiç mdeğilse çiçeklerin, hayvanların ve insanların yaratılması kadaf muazzam bir şey gibi görüyordu.

Uykuya dalmadan önceki o saati her şeyden' çok sevmişti, Brenig. Ama artık kendisiyle konuşmayalı beri, Anna'nın suskunluğu ağır bir yük gibi üzerine bastırıyordu. Bir deseydi ki Anna: «Hava soğudu biraz...» ya da: «Yağmur yağacak...» · kurtulacaktı o zaman. Bir deseydi ki: «Evet, evet!» ya da: «Hayır, hayır!», hatta bundan çok daha sersemce bir şey söyleseydi, dünyalar kendisinin olacak ve eve dönme düşüncesi artık korkunçluğunu yitirecekti. Ama işte Anna'nın yuzü kimi anlar sanki ta§tandı ve böylesi anlar Anna'nın kocayınca nasıl görüneceğini birden anlar gibi oluyordu; korkuyla irkiliyor, ansızın kendini taştan bir düzlük gibi geleceğin içerisine, ta otuz yıl ötelere atılmış görüyordu; kendini de kocamış olarak, tanıdığı bazı erkeklerin yüzlerine benzer bir yüzle görüyordu: Acıdan kırış kırı§, içe akıtılan üzüntüden kasılmalı ve burun boşluklarına kadar , safrayla hafifçe boyanmış; kurukafalar gibi gündelik ya§am icine serpiştirilmiş maskder.

Ama bazen de, kendisini ancak üç yıldır tanımasına karşın, Anna'nın küçük bir kızken nasıl göründüğünü sezer gibi olmuş, onu on yaşında, laıpbanın ışığında düşlere dalmış, açık kirpikler altında koyu gözlerle, ağzı aralık, okuduklarının üzerinde gözlerini kırpıştırırken görmüştü. Çok vakit, yemekte Anna'nın karşısında otururken, Anna'nın yüzü şu sallamakla değişen resimler gibi değişiyor ve o zaman onun çocukken de tıpkı böyle oturduğunu, çatalla özenerek patatesleri küçük parçalara ayırıp, sonra üzerlerine usul usul salça döktüğünü görür gibi oluyordu ansızın.

Kar Brenig'in kirpiklerini nerdeyse birbirine yapıştırmıştı; ama karın üzerinde bir kızak gibi kayarak yakl3§an tramvayın 4 rakamını seçebiliyordu henüz.

Acaba telefon mu etsem Anna'ya, diye düşündü. Mende'lere telefon eder çağırtırım, o zaman ister istemez konuşur benimle. 4'ün hemen arkasından bu akşamın son tramvayı 7 gelecekti, ama şimdi üşümeye

başlamıştı; ağır ağır meydanı geçti, ışıl ışıl 7 nolu tramvayı daha uzaktan gördü. Kararsız, telefon kulübesinin önünde durdu ve bir mağazanın vitrinine bakmaya başladı. Dekoratörler vitrindeki Noel Babaları ve melekleri alıp, yerlerine bebekleri geçiriyorlardı. Çıplak omuzlarına konfetiler saçılmış, bilek- · lerine düdüklerden kelepçeler vurulmuş dekolte hanımlar. Kır düşmüş saçlarla kavalye bebekler, acele bar taburelerine oturtuluyor, şampanya şişelerinin mantarları yerlere saçılıyor, bir bebeğin kanat ve saç bukleleri alınıyordu. Bir meleğin ne kadar çabuk bir barmene dönüştüğüne şaştı, Brenig: Bir bıyık, siyah bir peruka ve şipşak duvara çivilenen bir tekerleme: «Şampanyasız yılbaşı mı olur?

Noel başlamadan bitmişti anlaşılan. Belki, diye düşündü Brenig, Anna pek küçük henüz, daha ancak yirmi birinde. Vitrinde kendi hayalini seyrederken, saçlarını kar yumaklarının küçük bir taç gibi örtmüş olduğunu fark etti. Eskiden çitlerin kazıkları üzerinde gördüğü bir manzaraydı bu. Yaşlıların neşeli gençlik yıllarından söz açmakta haksız olduklarını düşündü: Gençlikte her şey ciddi ve ağırdı, kimse de insana yardım elini uzatmıyordu. Suskunluğundan ötürü Anna'dan nefret etmediğine, keşke başka bir kadınla evlenseydim diye içinden geçirmediğine şaştı ansızın. Sağdan soldan işitilen bütün o sözler: Affetme, boşanma, yeniden başlama, zamanın yardım edecek oluşu; bütün bu sözlerin yararı dokunmuyordu insana. Tek başına işin içinden çıkmak gerekiyordu, çünkü başkalarına benzemiyordu insan, çünkü Anna başkalarının eşlerinden değişik bir kadındı.

Dekoratörler, duvarlara bir anda maskeler çivilemiş; patlayıcı bonbonlan bir ipe dizmişlerdi; 7 nolu en son tramvay çoktan gitmişti ve Anna için aldığı armağanları içeren karton kutu, tek başına yukarıda, emanetin rafında duruyordu.

Yirmi beş yaşındayım, diye düşündü Brenig ve bir yalandan, ufak bir yalandan, milyonlarca erkeğin her hafta ya da her ay atıp durduğu sersemce bir yalandan ötürü böyle sert bir biçimde cezalandiriliyorum: Yüzüm taşsı bir geleceğe bakıyor, Anna'yı bu taş çölü önünde bir isfenks gibi çömmüş durumda, kendimi ise acıdan sararmış bir benizle yaşlı bir adam olarak görüyorum. Evet, baharat şişesi hep dolabın içinde bulunacak, tuzluk hep yerinde olcak ve kendisi de çalıştığı firmada çoktan seksiyon şefliğine yükselecek, ailesini de gül gibi geçindirebilecekti: Taşsı bir aile. Ve artık bir

daha yatakta yatıp uykuya dalana kadar geçen zamanda gecenin yaratılmış olmasına övgüler döşenmeyecek, Tanrı'ya o büyük gece dinlenmeleri için şükretmeyecek ve yeni evlenen gençlere kendisine yolladıklarına benzeyen sersemce telgraflar yollayacaktı.

Başka kadınlar maaşla ilgili böyle sersemce bir yalana gülüp geçerlerdi; başka kadınlar bilirlerdi ki, kansına yalan söylemeyen erkek yoktur. Belki de kadınların o kendilerine özgü yalanları, kendilerini bir çeşit doğal savunudan doğmuştur. Gelgelelim Anna'nın yüzü taş kesmişti onun yalanı karşısında. Hani evlilik üzerine kitaplar da vardı ve evlilik yaşamında bir aksama başgösterdi mi, ne yapılabileceğini bu kitaplardan öğrenmek istemişti, ama bir tanesinde olsun taşlaşan bir kadının sözü edilmiyordu. Kitaplarda insanın nasıl çocukları olacağı, nasıl çocukları olmayacağı yazıyor, içlerinde bir sürü iri ve parlak sözler bulunuyordu; ama küçük sözlere gelince, onlardan eser yoktu.

Dekoratörler işlerini bitirmişti. Düdükler görüş alanı dışında kalan tellerin üzerinden sarkıyordu. Adamlardan birinin koltuğunda iki melekle mağazanın gerisinde kaybolduğunu gördü, Brenig; bu sırada bir başkası, bir kesekağıdı konfetiyi daha, bebeklerin çıplak omuzlan üzerine boca etti ve «Şampanyasız yılbaşı mı olur?» levhasını biraz daha sol.a çekerek düzeltmeye çalıştı.

Brenig saçlarından kan temizledi, alanı geçerek gara döndü, bagaj makbuzunu dördüncü kez cebinden çıkarıp da düzler düzlemez, acele koşmaya başladı, sanki bir saniye yitirecek vakti yoktu artık. Emanetin gişesi kapanmış ve önüne bir tabela asılmıştı: «Bir trenin geliş ya da kalkış saatinden on dakika önce açılır.» Brenig güldü, öğleden beri bu ilk gülüşüydü ve parmaklıklar arkasından sanki bir tutukevindeymiş gibi yukarıda rafta duran karton kutusuna baktı. Trenin kalkış saatlerini gösteren tarife, gişenin yanıbaşında asılıydı; buna göre ilk tren ancak bir saat sonra geliyordu. Bu kadar zaman bekleyemem, diye düşündü, Brenig, çiçek yada bir çikolata bile bulamam artık bu saatte, bir küçük kitap bile bulamam; üstelik 7 nolu tramvay da gitti. Ömründe ilk kez bir taksi tutmayı düşündü. İstasyon meydanından taksilere doğru seğirtirken, pek büyümüş, ama aynı zamanda biraz salakça gördü kendini.

Arabanın arkasına oturmuştu, parasını awcunun içinde tutuyordu. 10 marktı hepsi, biriktirdiği paradan en son kalan buydu. Arına için bununla

şöyle güzel bir armağan daha almayı düşünmüş, ama istediği gibi bir şey bulamamıştı ve şimd de işte elinde parayla oturuyor, taksinin saatine bakıyordu; kısa aralarla -pek kısa görünüyordu kendisine aralar- her seferinde bir on fenik yükseliyordu saat ücreti ve saat her tık ettikçe sanki yüreğine bir şey saplanıyordu, oysa saat ücreti henüz 2 mark 80 feniği gösteriyordu. Çiçeksiz, armağansız, aç, yorgun ve sersem eve geliyorum diye düşündü ve garın bekleme salonunda kesinlikle bir çikolata bulabilirdim diye geçirdi aklından.

Sokaklar boştu; araba nerdeyse gürültüsüz, karın içinden yol alıyor, Brenig evlerde, aydınlık pencerelerin gerisinde üzerinde mumlar yanan Noel ağaçları görüyordu. Ç'.ocukken anladığı ve bugün hissettiği gibi bir Noel, şimdi kendisinden çok uzaklaşmıştı adeta; önemli olan ve ağır çeken şey, takvimden bağımsız olup bitiyordu ve taş çölünde Noellerin yılın rastgele bir gününden farkı kalmayacak ve paskalyalar tıpkı yağmurlu bir kasım gününe benzeyecekti. Dikkat edilmedi mi kala kala otuz, kırk yapraklan kopuk takvim, kenarları saçak saçak kağıt artıklarıyla tenekeden maşalar kalacaktı...

Şoför: «Geldik bayım!,. deyince irkildi. Sonra taksi saatinin 3 mark 40 fenik üzerinde durmuş olduğunu görünce rahatladı. Parasının beş markını geri alana kadar sabırsızlıkla bekledi ve yukarıda, Anna'nın yatağının kendi yatağının yanında bulunduğu odada ışık görünce hafifledi ve karar verdi: İçinin ferahladı.ğı bu anı asla unutmayacaktı. Cebinden anahtarı çıkarip\da kilide sokunca, taksiye binerken duyduğu o sersemce his yeniden uyandı içinde: Kendisini işte öylesine büyümüş, ama aynı zamanda biraz salak bir kimse gibi görüyordu.

Noel ağacı mutfakta masanın üzerinde duruyordu ve kendisi için armağanlar konmuştu yanına: Çorap, sig:,ra, yeni bir dolmakalem ve büroda masasının üzerine asabileceği şirin, renkli bir takvim. Süt, tencerenin içinde ocağın üzerinde duruyor, sadece havagazını ateşlemesine bakıyordu; yağlı ve sucuklu ekmek dilimleri hazırlanmış, tabağın üzerine dizilmişti. Ama Anna kendisiyle konuşmayalı beri de her akşam böyle olmuştu ve Noel ağacının masanın üzerine yerleştirilmesi, armağanların yanına dizilmesi de tıpkı ekmeklere yağ sürülmesi gibiydi: Bir ödevdi yani ve Anna da ödevini her zaman yapacaktı. Süt içmeyi hiç canı istemedi Brenig'in, o iştah açıcı ekmek dilimlerine de el sürmedi. Küçük sofaya geçti

ve Anna'nın ışığı söndürmüş olduğunu gördü. Ama yatak odasının kapısı açıktı. Pek de fazla bir şey ummadan karanlık dikdörtgen içerisine seslendi: «Anna, uyuyor musun?» Bekledi, sorduğu soru sanki dipsiz bir derinliğin içerisine düşüyormuş gibi geçen zaman uzun göründü gözüne; karanlık dikdörtgen içerisindeki karanlık suskunluk ise, ilerdeki otuz, kırk yılda kendisini gözleyen her şeyi kapsar gibiydi. Anna: «Hayır!» diye cevap verince, yanlış işittiğini sandı, belki de aldanmıştı kulakları, acele ve yüksek sesle konuşmaya devam etti: «Bir sersemlik yaptım, Anna! Senin için aldığım armağanları garda emanete bırakmıştım, yeniden almak istediğimde baktım ki, kapanmış; daha fazla da beklemek istemedim. Fena mı oldu acaba?»

Bu kez emindi, Anna'nın «Hayır!» cevabını doğru işitmişti. Ama bu hayır'ın, yatakların bulunduğu köşeden gelmediğini de anlamıştı. Besbelli Anna yatağını pencerenin önüne çekmişti. «Bir şemsiye», dedi, .:iki de kitap ve çikolatadan bir küçük piyano, hani bir sözlük büyüklüğünde var, tuşları badem ezmesinden ve krokant'tan.» Daha fazla konuşmayarak gelecek cevaba kulak kabarttı, ama bir cevap gelmedi karanlık dikdörtgenden. Ne var ki: «Nasıl, sevindin mi armağanlara?» diye sorunca, «Evet!» cevabının önceki iki «Hayır!»dan daha çabuk geldiğini gördü.

Mutfağın ışığını söndürdü, karanlıkta soyunup yatağa girdi. Perdeler arasından karşı evdeki Noel ağacını seçebiliyor, aşağılarda evin içinde söylenen şarkılar işitiyordu; uykuya dalıncaya kadar geçen o eski zamanına yeniden kavuşmuştu, iki hayır'ı, bir evet'i vardı. Bir araba yolun aşağısından yaklaştıkça, farlar Anna'nın profilini kendisi için karanlıktan alıp aydınlığa çıkarıyordu.

KÖTÜ ROMANLARDAKİ GİBİ

Akşam yemeğine Zumpen'leri çağırmıştık. Hoş insanlar; kayınpeder. Eh, Zumpen'in de dokunabilir bana yararı; adam büyük site inşaatlarında ihale işlerini yapan bir kurulun başkanı, bense bir kazı işleri firmasının sahibinin kızıyla evliyim.

O akşam sinirliydim, ama karım Bertha yatıştırdı beni. «Sadece gelmesiyle bile», dedi, «büyük bir adım atılmış oluyor. Bak işte, dikkatle davranıp, konuşmayı ihale işine getir. Biliyorsun, ihale günü yarın.»

Sokak kapısının tül perdesi gerisinde durmuş Zumpen'i bekliyordum. Sigara tüttürüyor, izmaritleri ayağımla ezip, sonra da paspasın altına iteliyordum. Az sonra banyo penceresinin arkasında dikilmeye, acaba Zumpen'in ne diye daveti kabul ettiğini düşünmeye başladım. Bizimle akşam yemeği yemek, pek bir önem taşımazdı kendisi için. Beri yandan, benim de katılanlar arasında bulunduğum o büyük ihalenin yarın yapılması, bu daveti benim için olduğu kadar kendisi için de sıkıcı bir duruma sokuyordu kuşkusuz.

Ama bir yandan da ihale edilecek işteydi aklım: Büyük bir iş, 20.000 marklık bir kazanç sağlayacaktı bana, bμ paraya da kavuşayım, çok istiyordum.

Giyeceğim elbiseyi Bertha seçmişti: Koyu renk bir ceket, biraz açık bir pantolon, sonra her giysiye giden bir boyunbağı. Bertha bu gibi şeyleri kendi evlerinde, daha sonra da rahibelerce yönetilen bir yatılı okulda öğrenmişti. Ayrıca misafirlere neler ikram edilir, ne zaman konyak çıkarılır, ne zaman vermut, yemek üzerine soğukluk nasıl olmalıdır, bütün bunları da o zamanlar öğrenmişti yine. Bu gibi şeyleri tastamam bilen bir adının kocası bulunmak hoş bir şeydi doğrusu.

Ama Bertha'nın kendisi de sinirliydi. Omuzlarına korken, elleri boynuma dokundu da, başparmaklarının nemli ve soğuk olduklarım fark ettim.

«Merak etme, merak etme», dedi.. «İhaleyi alırsın.»

«Sen bilirsin Allahım!» diye cevapladım. «Benim istediğim 20.000 mark. Biliyorsun, ne kadar gerekli bu para bize.»

«ParadankonuşurkenAllah'ın adınıağzınaalma!»dedi Bertha, usulca.

Derken siyah bir otomobil evin önünde durdu. Arabanın markasını kestiremedim pek, ama İtalyan arabasına benziyordu. «Acele etme!» diye fısıldadı Bertha. «Zili çalsınlar, öyle, bırak iki üç saniye beklesinler, sonra ağır ağır gidip açarsın kapıyı.»

Zumpen'ler, sokak kapısının merdivenlerinden çıkmaya başlamıştı. Boylu boslu bir adam Zumpen, şakaklarındaki saçlar ağarmış otuz yıl öncesinin çapkın tiplerinden biri. Bayan Zumpen'e gelince, sıska, kara kuru bir kadın, ne zaman görsem hep limon gelir aklıma. Bay Zumpen'in yüzünde, bizimle yemek yiyecek oluşunun müthiş canını sıktığını bildiren bir ifade okunuyordu.

Derken zil çaldı. Bir saniye bekledim, iki saniye bekledim, sonra ağır ağır gidip açtım kapıyı.

«Oh», dedim, «bu gelişiniz cidden sevindirdi bizi!»

Zumpen'ler evin içini merak edince, kalkıp ellerimizde konyak kadehleriyle odaları dolaşmaya başladık. Bertha, bir tüpten iştah lokmacıklanmn üzerine mayonez sıkmak üzere mutfakta kaldı. Hani, bir güzel becerir ki bu işi; yürek biçimleri yapar, .kıvrım kıvrım yollar, mini mini evler yapar mayonezden. Evimiz, Zumpen'lerin hoşuna gitmişti. Çalışma odamdaki kocama'n masayı görünce, birbirlerine bakıp gülümsediler. O anda benim de gözüme biraz fazla büyük göründü masa.

Ama Bay Zumpen yatak Odamızdaki Barok üslubunda bir madonnayla, evlenirken büyükannemin hediye ettiği Rokoko üslubunda küçük dolaptan övgüsünü esirgemedi.

Yemek Odasına döndüğümüzde Bertha servisi yapmış bulunuyordu. Bu işin de ustalıkla gelmişti hakkından; işte öylesine güzel, güzel olduğu kadar da pek tabii bir servisti. Zevkine doyulmaz bir yemek yedik. Filmlerden, kitaplardan, seçimlerden konuştuk. Bay Zumpen sofradaki çeşitli peynir cinslerini, Bayan Zumpen de kahveyle pastayı öven sözler söyledi. Arkadan Zumpen'lere; balayı gezimizde çektiğimiz Britanya

sahilleri, İspanya eşekleri ve Kazablanka sokaklarıyla ilgili resimler gösterdik.

Derken yine konyak içtik. Bir ara kalkıp nişanlılık günleriyle ilgili resimleri sakladığımız kutuyu getirecek oldum, ama Bertha işaret edince vazgeçtim. İki dakika kadar tam bir sessizliğe gömüldü Oda, çünkü artık konuşacağımız bir şey kalmamıştı. Hepimiz de yarınki ihaleyi düşünüyorduk. Benim aklım 20.000 marktaydı. Birden hatırıma geldi, içtiğimiz konyağı vergiden düşebilirdim. Bay Zumpen saatine bakıp: «Yazık, on olmuş!» dedi. «Gitmeli artık! Öyle de güzel bir gece geçirdik ki!» Bayan Zumpen: «Nefis bir gece ! » diye ekledi. «İnşallah siz de bir akşam bize buyurursunuz.»

«Hayhay!» dedi Bertha. «Geliriz.» Şöyle bir yarım dakika daha dikildik oı;tada. Hepimizin yine yarınki ihaleye gitti aklı. Bay Zumpen'in; kendisini bir kenara çekip işten söz açmamı beklediğini sezdimse de, beklediği gibi yapmadım. Derken Bay Zumpen, Bertha'nın elini öptü. Ben önden yürüyüp, kapıyı açtım; aşağıda da arabanın kapısını açıp, Bayan Zumpen'i buyur ettim içeri.

Zumpen'ler gidince: «Neden onunla yarınki iş üzerinde konuşmadın?» diye sordu Bertha, yumuşak. «Biliyorsun ki, ihale yarın.»

«Aman Bertha! » diye cevapladım. «Konuşmayı nasıl bu konuya getireceğimi bilemedim bir türlü.»

«Rica ederimh» dedi Bertha yine yumuşak. «Bir şey bahane edecek, Bay Zumpen'den çalışma odana kadar gelmesini rica edecektin. Gelince de konuşacaktın kendisiyle. Sanatla ne kadar ilgileniyor, fark etmedin mi? 18. yüzyıldan kalma, boyna takılır bir haç var, görmek ister misiniz acaba desen, belki ilgilenir, görmek için gelirdi seninle. Gelince de...»

Sesimi çıkarmadım. Bertha, göğüs geçirip önlüğünü kuşandı. Ardı · sıra mutfağa vadım. Yemekten artakalan iştah lokmacıklarını cins cins ayırıp, buzdolabına yerleştirdik. Sonra döşemenin üzerinde emekleyip, mayonez tüpünün kapağını aramaya başladım. Konyağın gerisini kaldırıp, püroları saydım; hepsi bir tek püro içmişti, Bay Zumpen. Sonra sigara tablalarını temizledim. Ayakta bir pasta da atıştırıp, kahvedenlikte kahve

kalmış mı diye baktım. Mutfağa döndüği.imde, Bertha elinde otomobilin kontak anahtarı, beni bekliyordu

«Ne var?» diye sordum.

«Tabii ki gideceğiz!» dedi.

«Nereye?»

«Zumpen'lere!» dedi. «Başka nereye olacak!» «Saat nerdeyse on buçuk.»

«İsterse gece yarısı olsun!» dedi Bertha. «Yanılmıyor sam 20:000 mark var işin ucunda. Zumpen'lerin de ziyaretimizdeQ pek rahatsızlık duyacağını sanmam hani.»

Arkadan hazırlanmak üzere banyoya. gitti. Arkasından durup ağzını silişine, rujla dudaklarına yeni çizgiler çekişine baktım. İlk kez ağzının iriliği ve saflığı dikkatimi çekti. Derken kıravatımı bağladı Bertha; düğümün oturması için kıravatı çekip çekiştirirken, her zaman yaptığım gibi tutup öpebilirdim kendisini, ama öpmedim.

Kentte kahve lokantaların lambaları şıkır şıkır yanıyordu. Dışarda, teraslarda oturuyorlar, sokak fenerlerinin ışıkları gümüş dondurma kadehleriyle buz kovalarında yankılanıyordu. Bertha bana bakıyor, beni yüreklendirmek istiyordu, ama Zumpen'lerin evinin önüne geldiğimizde kendisi arabadan inmedi aşağı. Ben hemen gidip zile bastım, kapının bir anda açıldığını görünce şaşırdım. Ama Bayan Zumpen, şaşırmadı beni gördüğüne. Sırtında siyah bir ev giysisi vardı. Yürüdükçe dalgalanan bacak kısımları bol bir pantolonla, üzerine sarı çiçekler işlenmiş bir bluz giymişti. Her zamankinden daha çok limonlara gitti aklım.

«Affedersiniz!» dedim. «Beyinizle konuşmak istiyordum.»

«Sizden geldikten sonra dışarı çıktı», dedi. «Ama yarım saate kadar dönecek.»

Holde, bir hayli madonna çarptı gözüme. Gotik ve Barok üslubunda; ama Rokoko üslubunda olanları da vardı, böyle bir üslupta madonna varsa kuşkusuz.

«Güzel!» dedim. «İzninizle yarım saat sonra tekrar gelirim.»

Bertha arabada bir akşam gazetesi okuyor, bir yandan da sigara içiyordu. Yanına gip otururken: «Öyle sanıyorum ki, Bayan Zumpen'le de konuşabilirdin bu işi», dedi

«Bay Zumpen'in evde olmadığını sen nerden biliyorsun?»

«Çünkü şimdi Gaffel kulübünde oturmuş, satranç oynadığını biliyorum da; her çarşamba bu saatte öyle yapar.»

«Bana daha önce söyleyecektin bunu.»

«Anlasana beni!» dedi Bertha. Arkadan gazeteyi dürüp büktü. «Sana yardım etmek niyetim; bu gibi işlerin üstesinden gelmeyi kendi kendine öğrenesin istiyorum. Babama bir telefonyeteryoksa;tekbirtelefonkonuşmasıylabuişisenin hesabına yapıp çıkarır. Ama ben istiyorum ki, bu ihaleyi sen yalnız başına çalışıp alasın.»

«Güzel!» dedim. «Ne yapalım peki?» Yarım saat bekleyelim mi, yoksa hemen yukarı çıkıp, Bayan Zumpen'le konuşalım mı?»

«En iyisi hemen çıkalım yukarı», dedi Bertha.

Arabadan indik. Birlikte asansöre binip, çıktık yukarı. . «Hayat», dedi Bertha, «uzlaşmalardan ve kimi zaman karşı tarafa ödünler vermekten başka nedir zaten?»

Bayan Zumpen, beni demin tek başın gördüğünde nasıl hayrete düşmemişse, yine öyle şaşırmadı bizi görünce. Hoş geldiniz, dedi; bizi alıp kocasının çalışma odasına götürdü. Arkadan, konyak şişesini alıp geldi. Kadehlere konyak· doldurdu. Benim daha yarınki işle ilgili bir söz söylememe meydan kalmadan, sarı bir dosya sürdü önüme. ÜzerinJeki «Tannenidyll mahallesi» yazısını okuyup, korkuyla Bayan Zumpen'e, sonra da Bertha'ya baktım. Ama her ikisi de güİümsemeye başladılar. «Açın dosyayı!» dedi Bayan Zumpen. Dosyayı açtım. İçinden pembe renkli bir dosya,daha çıktı, üzerinde: «Tannenidyll mahallesi kazı işleri» yazıyordu. Bu dosyanın da açtım kapağını, en üstte benim teklif duruyor<:fu. Üst kenarına biri kırmızı kalemle «En ucuz teklif» notunu düşmii§tfi:.

Sevincimden kızardığımı, kalbimin çarpmaya başladığını hissettim. Aklım 20.000 marka gitti.

«Aman Allahım!» dedim usulca ve dosyanın kapağını kapadım. Ama bu kez beni uyarmayı unutmuştu, Bertha.

«Haydi buyrun, sağlığımıza içelim», dedi Bayan Zumpen ülümseyerek.

Içtik. Arkadan ben ayağa kalktım. «Belki kaba bir davranış olacak ama», dedim, «şimdi eve gitmem gerekiyor. Umarım, anlıyorsunuz beni.»

«Sizi iyi anlıyorum», diye cevapladı Bayan Zumpen. «Yalnız ufak bir sorun daha var, çözümü gerekiyor. Dosyayı alıp, içindekileri karıştırdıktan sonra: «Sizin metreküp için istediğiniz fiyat sizden sonra en ucuz teklifi yapanınkinden 30 fenik düşük. Size önerim: Fiyatın üzerine on beş fenik daha bindirin. Bir şey değişmez, ama buna karşılık dört bin beş yüz mark daha fazla girer cebinize. Haydi durmayın, hemen yapın dediğimi!» Bertha çantasından dolmakalemi çıkarıp uzattı, ama ben fazla heyecandan bir şey yazacak durumda değildim. Dosxayı Bertha'ya verdim. Baktım, hiç eli titremeden metreküplfiyatlannı değiştirdi, toplam yekinu yeniden yazdı ve dosyayı tekrar Bayan Zumpen'e uzatttı.

«Tamam!» dedi Bayan Zumpen. «Kala kala ufak bir sorun kaldı. Şimdi çek defterinizi çıkarın, 3.000 marklık bir çek yazın, çek nakit olsun ve tarafınızdan iskontosu yapılmış bulunsun.»

Bayan Zumpen, bunu yapmamı benden istemişti, ama çek defterini çantasından çıkararak, çeki yazan Bertha oldu.

«Ama düpedüz karşılıksız bir çek olacak», diye cevapladım ben, usulca.

«İhale yapılınca bir avans alacaksınız, o vakit karşılığı bulunmuş olur», dedi Bayan Zumpen. Belki olup biteni henüz anlamamıştım hiç. Asansörde aşağı inerken, mutlu olduğunu söyledi Bertha, ama ben sustum.

Eve dönmek için Bertha başka bir yol seçmişti. Sessiz mahallelerden geçtik; aydınlık açık pencereler çarptı gözüme. Balkonlarda oturmuş, şarap içen kimseler gördüm. Işıl ışıl, sıcak bir geceydi.

Yalnız bir kez: «Çek Bay Zumpen için miydi?» dedim yavaşça. Bertha aynı yavaşlıkla: «Tabii!» diye cevapladı.

Bertha'nın esmerimsi küçük elleri, güven ve serinkanlılıkla direksiyonu yönetiyordu. Çekler imzalayan, mayonez tüplerini sıkan eller diye düşündüm; gözlerimi kaldırıp daha yukarılara, Bertha'nın ağzına baktım ve yine kendisini öpmek için bir istek duymadım içimde.

O akşam arabayı garaja koymasına yardım etmedim Bertha'nın. Arabayı yıkarkende yardımına koşmadım. Bir büyük kadeh konyak yuvarlayıp, yukarıya, çalışma odama çıktım; benim için fazla büyük masanın başına oturdum. Kafamı kurcalayan bir şey vardı; kalkıp yatak odasına yollandım. Barok üslubundaki madonnaya çevirdim gözlerimi, amayatakodasındadakafamıkurcalayanşeyinneolduğunu bir türlü çıkaramadım.

Telefonun çalması zihnimin meşguliyetine ara verdi. Kulaklığı çekip aldım, mikrofonda Zumpen'in sesini işitince şaşırmadım hiç.

«Sizin hanım küçük bir hata yapmış», dedi Bay Zumpen. «Metreküp fiyatını on beş değil, yirmi beş fenik yükseltmiş.»

Bir an düşünüp: «Hata değil bu!» diye cevapladım. «Karımın bunu yaptığından haberim var.»

Bay Zumpen sustu ilkin, sonra gülerek: «Demek karşılaşabileceğiniz durumları daha önce inceden inceye düşünüp hesaplamıştınız», dedi.

«Evet!» diye cevapladım.

«Güzel!» dedi. «0 halde bin marklık bir çek daha yazın lütfen! »

«Beş yüz mark! » diye cevap verdim. Kötü romanlardaki gibi diye bir düşünce geçti aklımdan, tıpkı kötü romanlardaki gibi. '

«Sekiz yüz olsun!» dedi Zumpen. Bense gülerek: «Altı yüz!» dedim; bu gibi işlerde bir tecrübem yoksa da, bu kez onun yedi yüz elliye ineceğini biliyordum. Gerçekten de düşündüğümgibiyaparyapmaz:«Peki!»diye cevapladım ve kulaklığı astım yerine.

Henüz gece yansını bulf!1amıştı ki, merdivenleri inip, çeki aşağıda otomobilde bekleyen Bay Zumpen'e götürdüm. Yalnızdı Zumpen, ben dürülüp bükülmüş çeki arabadan içeri uzatırken güldü. Ağır ağır dönüp eve girdim. Bertha hala görünürde yoktu. Çalışma odama döndüm. Bertha gelmedi yanıma. Buzdolabından bir bardak süt almak üzere bir kez daha aşağıya indim. Bertha yine yanima gelmedi. Ama biliyordum ne düşündüğünü; unutması gerek diye düşünüyor, en iyisi yalnız bırakmak onu, olup biteni anlayabilsin, diye düşünüyordu.

Ama asla anlayamadım olup biteni. Anlaşılır şey de değildi zaten.

DAYIM FRED

1945 sonrası yıllarını anımsamayı benim için katlanır bir duruma sokan biricik insandır, dayım Fred. Bir yaz ikindisi, sırtında gösterişsiz bir giysi, tek eşyası boynundaki bir ipin ucundan sarkan bir teneke kutu, bir küçük tabakada özenle sakladığı birkaç izmaritin önemsiz yükünü de beraberinde taşıyarak, baktık döndü savaştan. Annemi kucakladı, kız kardeşimi ve beni öptü,,sonra da Ekmek, uyku, tütün! söı.cüklerini mırıldanarak, divana kıvrılıp yattı. Aklımda kaldığına göre, boyu divanın boyundan hayli uzundu dayımın; bu da onu, bacaklarını ya kıvırmaya ya da düpedüz divanın ucundan sarkıtmaya zorluyordu. Her iki durum da, bu değerli mobilyayı kendilerine borçlu bulunduğumuz büyükannemle büyükbabamların kuşağına veryansın etmesine yol açıyordu dayımın. Bu dürüst mert kuşağı küflenmiş ve kokuşmuş diye niteliyor, divanı bu asık suratlı pembe kumaşla kaplamakta gösterdikleri beğeniyi aşağılıyor, ama beri yandan kendini söz konusu divanın üzerinde pek cömert bir uykunun kollarına bırakmaktan geri kalmıyordu.

Benim o vaktiler, bizim temiz aile çevresi içinde nankör bir görevim vardı: On dört yaşında olup, karaborsa dediğimiz o acayip kurumla bizim aile arasında tek bağlantıyı sağlıyordum. Babam askerde şehit düşmüştü, annem pek az bir dul maaşı alıyordu, dolayısıyla benim görevim, hemen her gün, savaştan kurtardığımız eşyalırımızdan ufak parçaları elden çıkarmak, olmazsa ekmek, kömür ve tütünle bunları trampa etmekti. Kömür o zamanlar mülkiyet kavramının hatırı sayılır ölçüde zedelenmesine yol açan bir nesneydi, ki bugün bu zedelemelerin adına o sert sözcükle hırsızlık deniyor. Böylece hemen her gün hırsızlığa ya da eski eşya satışına yollanıyordum. Annem böylesi kirli bir işin bizim için kaçınılmazlığını anlamasına karşın, sabahleyin o çapraşık işleri görmeye giderken hep yaşlı gözlerle beni süzüyordu. Böylece bir baş yastığını ekmeğe, bir fincanı bulgura ya da üç Gustav Freytag cildini elli gram kahveye değişmek gibi işlerle yola düşüyordum. Hani bir sporcu gayretiyle yapıyordum bu ödevleri, ama öfke ve korku da içimden hiç eksik olmuyordu; çünkü değer kavramları - böyle·diyorlardı büyükler o vakit - önemli değişikliklere uğramıştı, dolayısıyla ben zaman zaman, haksız olarak, dürüst davranmadığım kuşkusuyla karşı karşıya bırakılıyordum, elden çıkarılan bir

nesnenin değeri, annemin münasip gördüğü değere asla uygun düşmüyordu çünkü. Şu sırada birbirine denk duruma gelmişe benzeyen iki değer dünyası arasında aracılık yapmak, zaten başlıbaşına tatsiz bir işti.

Fred dayımın gelişi, böylece hepimizde bir erkek yardımına kavuşabilme umudunu uyandırmıştı. Ama dayım, ilkin bizi düş kırıklığına uğrattı. Daha geldiği ilk günden başlayarak dayımın iştahı büyük bir tasayla doldurdu içimi. . Bu tasamı da hiç duraksamadan anneme açtığım zaman, annem: ..:Bırak önce kendine gelsin bir!» diye bana ricada bulundu. Dayım kendine gelene kadar da nerdeysc sekiz hafta geçti. Boyu için elverişsiz divana bütün lanet okumalarına karşın, orada pekala uyuyordu; bütün günü uyuyarak ya da bize uyurken hangi vücut durumunu,yeğlediğini kahırlı bir sesle açıklayarak geçiriyordu.

Sanırım, bir koşucunun starttan önceki durumuna benziyordu dayımınki ve o vakitler dayım bu durumu, bütün ötekilere üstün tutuyordu. Yemekten sonra sırtüstü yatıp bacaklarım içeri çekmeyi, kocaman bir ekmek parçasını ufak ufak koparıp afiyetle midesine indirmeyi, arkadan bir sigara sarıp akşam yemeğine kadar kestirmeyi seviyordu pek. Uzun boylu olup solgun bir teni, çenesinde çelenk biçiminde bir yara izi vardı ve bu da yüzüne darbe yemiş bir mermer heykel görünümü veriyordu. İştahının ve uyku gereksinmesinin beni tasalandırmasına karşın, çok hoşlanıyordum dayımdan; kendisiyle, iş kavgaya dökülmeden, karaborsa üstüne kuramsal konuşmalara girişebileceğim tek kişiydi. Besbelli her iki değer dünyasının arasının açılması konusunda bilgi sahibiydi.

Biraz savaştan anlat bize diyerek o kadar üstüne düşerdik, bir kez olsun anlatmazdı dayım, değmeyeceğini ileri sürerdi hep. Arada bir askere alınışından söz açmakla yetinirdi; bunun da besbelli ağırlık notkasını, üniformalı birinin dayımdan hoyrat bir sesle bir deney tüpüne işemesini istemesj ve dayımın da istenileni ha deyince yapamaması oluşturuyordu; böylelikle de askerlik yaşamı daha baştan kötü başlamıştı dayımın. İdrarına karşı Alman Devleti'nin gösterdiği bu yakın ilginin, içini o vakit batın sayılır bir güvensizlikle doldurduğunu ileri sürerdi ve bu güvensizliğin de sonradan, altı yıl süren savaş sırasında doğrulandığını görmüştü.

Daha önceleri dayım kitapçılık yapmıştı. İlk dört hafta divan üzerinde geçip gidince, annem, bir kız kardeş yumuşaklığıyla, gidip eski çalıştığı firmayı aramasını istedi dayımdan; dayım da bu isteği bir uzdavranıyla bana

havale etti, ama benim bütün ele geçirebildiğim bilgi, yaklaşık 8 metre yükseklikte tam bir enkaz yığım oldu, bir saatlik zahmetli bir yürüyüşten sonra kentin yakılıp yıkılmış bir semtinde firmanın kalıntısını bulmuştum. Dayım ise araştırmanın sonucundan pek rahatlamıştı.

Arkasına yaslanıp bir sigara sardı, muzaffer bir edayla anneme bakıp, nesi var, nesi yok, çıkarıp ortaya koymasını istedi. Yatak odamızın bir köşesinde özenle çivilenmiş bir sandık duruyordu; büyük bir merak içinde, çekiç ve kerpeten getirip açtık sanığı; orta boy ve orta kalitede yirmi roman, tozlanmasına karşın sağlam kalmış altın bir saat, iki çift pantolon askısı, birkaç not defteri, ticaret odasından alınmış bir diploma ve 1.200 markın üstünde bir tasarruf hesabıyla karşılaştık. Tasarruf hesabı parayı gidip çekmem, bütün öbür şeyler ise elden çıkarmama için bana havale; ticaret odasından alınmış diploma da aralarındaydı, ama bir alıcı bulamadı diploma, çünkü siyah çini mürekkeple üzerinde dayım Fred'in adı yazıyordu.

Böylece dört hafta boyu, ekmek, tütün ve kömür konusunda her türlü tasadan kurtulmuş olduk, bu da pek rahatlatıcı bir durumdu benim için, hele tüm okullar kapılarını buyrun der gibi açmıştı o sıra ve ben de öğrenimimi tamamlamaya çağrılıyordum.

Eğitimimin çoktan bütünlendiği şu anda bile, o vakitler sofrada bulduğumuz çorbaları sevgiyle, yakınlıkla anımsıyorum; bütün eğitimi zamana uygun hoş bir havayla donatan bu ek yemek, nerdeyse savaşmasız ele geçirilebiliyordu da, en başta onun için.

Ama bu zaman içindeki asıl olay, dayım Fred'in o sevindirici eve dönüşünden sekiz hafta sonra insiyatifi ele alışıydı. Yaz sonlarında bir gün, yattığı divandan doğrulup kalkmış, bizi korkutacak kadar uzun boylu tıraş olmuş, temiz çamaşır istemiş, benden de bisikletini ödünç alarak gözden kaybolmuştu.

Sonra da geç vakit büyük bir gürültü patırtı ve keskin bir şarap kokusuyla dönmüştü eve; şarap kokusu dayımın ağzından geliyor, gürültüye ise uzun bir iple birbirine bağlanmış yarım düzine teneke kova yol açıyordu.'Ancak dayımın fena yakılıp yıkılmış kentimizde çiçekçiliği yeniden yaşatmak kararında olduğunu öğrendiğimiz zaman, şaşkınlığımızdan kurtulabilmiştik. Yeni değerler dünyasına karşı

güvensizlikle dolu olan annem, dayımın bu planını eleştirdi ve çiçekler için şimdilik piyasada pek bir gereksinme duyulmadığını ileri sürdü. Ama yanılıyordu.

Unutulmayacak bir sabahtı hani; işe başlayacağı tramvay durağına taze hazırlanmış kovaları taşırken dayıma yardım ettik. Sarı ve kırmızı lalelerin, nemli karanfillerin görünümünü hala anımsar gibiyim; dayımın gri karartılar ve enkaz yığınları arasında dikilip, çın çın öten sesiyle: «Çiçek, ama ne çiçek!» diye bağırırkenki o güzel görünümünü asla unutmayacağım. İşindeki gelişme konusunda bir söz etmem gereksiz: Akıl almaz bir gelişmeydi, bu. Daha dört hafta sonra, dayım üç düzine teneke kovanın, iki şubenin sahibi olmuştuvebiraysonradadevletevergiödemeyebaşlamıştı. Tüm kent değişmiş gibi geliyordu bana: Çeşitli köşelerde artık çiçekçi kulübeleri doğuyordu. İstekler karşılanacak gibi değildi; boyuna daha çok kovalar sağlanıyor, tahtadan kulübeler çatılıyor, arabalar yapılıyordu.

Kuşkusuz artık yalnız taze çiçek değil, ekmek ve kömür de bulunuyordu elimizin altında; dolayısıyla, bundan böyle aracılık işime son verdim, bu da benim sağlam ahlaklı bir kimse olarak yetişmeme yardım etti. Dayım Fred, çoktan gemisini kurtarmış bir adam artık: Açtığı şubeler hala çiçeklenmekte, altında bir arabası var, beni de varis yaptı kendine; daha mirasa konmadan, firmanın vergi işlerini görebilmem için bana iktisat okumak görevini verdi.

Onu bugün gördüğüm, bu iri kıyım adamı kırmızı arabasının direksiyonu başında gördüğüm zaman, hayatımda dayımın iştahının bana uykusuz geceler geçirttiği bir dönemin varlığı doğrusu tuhafıma gidiyor.

BİR KÖPEK YAKALAYICISININ İTİRAFLARI

Ancak çekinerek söyleyebiliyorum, gimimi sağlamakla birlikte beni, çok vakit öyle vicdanen rahat yapamayacağım davranışlara zorlayan bir mesleğim var: Köpek vergisi dairesinde memurum. Kentimizin çayır çimeriliklerinde kol geziyor, vergi dairesinde kayda gmemiş havha\ · lan ele geçirmeye çalışıyorum. Gezmeye çıkmış halim selim bir kimse kişiliğine bürünüp, güdük ve tıknaz vücudumla, ağzımda ne ucuz, ne pahalı cinsten bir püro, parklarla kuytu sokaklarda volta atarak köpeklerini hava aldırmaya çıkarmış kimselerle ahbap oluyor, adlarını adreslerini belliyor, pek yakında elli mark getireceklerini bilerek, sözde dost bir tavırla köpeklerinin boynunu okşuyordum.

Hangi köpek vergi dairesinde kayıtlı, biliyorum hemen; adeta kokularından anlıyor, bir çomar bir ağacın önünde durmuş, huzuru kalple çişini mi ediyor, seziyorum o saat. Ama en çok, gelecekteki vergi yükümlülerinin mutlu doğumlarını gözlemekte olan gebe dişi köpekler ilgilendiriyor beni. Bu·gibi köpekleri kolluyor, yavrulayacakları günü bir iyice belliyor, sonra yavruların ne yapılıp, nereye götürüldüğüne dikkat ediyorum. Kimsenin artık suda boğmayı göze alamayacağı bir duruma ulaşıncaya kadar, başlarına gelecekten habersiz, onları büyümeye bırakıyor, sonra tutup kanunun pençesine teslim ediyorum. Belki bir başka meslek seçmem gerekirdi kendime, çünkü seviyorum köpekleri ve dolayısıyla bir vicdan azabı hiç üz.erimden eksik olmuyor. Sevgiyle görev duygusu birbiriyle boğuşup duruyor yüreğimde ve ne yalan söyleyeyim, sevgi görev duygusunu yeniyor bazen; öyle köpekler çıkıyor ki, ihbar etmek bir türlü elimden gelmiyor. Hani derler ya, iki gözümü de yumuyorum bu köpekleri görünce. Alabildiğine bir yufkayüreklilik içimi sarıyor;değilmi ki, kendim de vergi dairesinde kayıtsız bir köpek sahibiyim: Melezinden bir şey; karım severek yedirip içiriyör, doyuruyor karnını; nice kanunsuz bir yaratığa sevgi kollarını açtıklarından habersiz çocuklarımın en yakın oyun'arkadaşı.

Hayat gerçekten kolay değil. Belki daha bir dikkatli davranmam gerekirdi. Ama kanunların bir ölçüde bekçiliğini yapmam, sürekli olarak kanunsuz bir davranışta bulunabilirmişim kanısını pekiştiriyor içimde. Gördüğüm iş ağır. Kentin dış mahallelerinde dikenli çalılar içine çömüp,

gecekonduların birinden gelecek bir havlamayı, ya da şüpheli bir köpek bulUnduğunu tahmin ettiğim bir barakadan duyulacak azgın köpek ürümelerini bekliyorum. Ya da bir duvar kalıntısının risine siniyor, bir kartoteks fişiyle bir hesap numarasına sahip bulunmadığını bildiğim bir foks köpeğini gözlüyorudu iş bitiminde yorgun argın ve kir pas içinde dönüyorum eve. Sobanın başına geçip püromu tüttürüyor, , kuyruğunu sallayarak varlığımdaki çelişik durumu bana anımsatan köpeğimiz Pluto'nun tüylerini okşuyorum.

Dolayısıyla, karım, çocuklarım ve Pluto ile yaptığımız uzun boylu pazar gezintilerini dört gözle beklediğimi söylersem şaşmazsınız sanırım. Köpeklere karşı ilgim adeta platonik olmaktan öteye geçmiyor böyle gezintilerde, pazarları kayıtsız köpekler bile tarafımdan izlenmekten kurtarıyor yakalarını.

Ne var ki, bundan böyle gezintilerimiz için, bir başka yolseçmem gerekiyor. Nedenderseniz,iki pazardır arka arkaya benim şefe rastlıyoruz. Her seferinde şefimiz duruyor, karım ve çocuklarımla merhabalaşıp, bizim Pluto'nun sırtını sıvazlıyor. Ama işin tuhafı, Pluto hiç hazzetmiyor kendisinden. Onu görür görmez hırlamaya başlıyor, üzerine atılacakmış gibi yapıyor ki, bu da alabildiğine telaşlandırıyor beni, her seferinde bir an önce şeften ayrılmaya zorluyor, şefte ise bana karşı giderek bir güvensizliğin doğmasına yol açıyor, yüzünü buruşturarak, alnımda toplanan ter taneciklerini seyrettiğini görüyorum.

Belki gidip Pluto'yu vergi dairesine kaydettirmem gerekirdi; ama kazandığım para az. Belki bir başka meslekte çalışmam gerekirdi, ama ellisindeyim artık, ben yaşta biri meslek değiştirmekten hoşlanmaz pek; böyle yapmam, hayatımı hiç sonu gelmeyecek bir riske atmak sayılır. Mümkün olsa Pluto'yu kaydettireceğim kaydettirmeye, ama artık yok imkanı. Çünkü şefle çene çalarken bir ara karım, hayvanın üç yıldır yanımızda bulunduğunu, aileyle kaynaşmış ve çocuklara ise kopmaz bağlarla bağlanmış olduğunu açıkladı, artık Pluto'yu kaydettirmemi imkansız kılan benzeri latifelere kalkıştı.

İşe olan bağlılığımı bir kat daha artırarak boş yere içimdeki vicdan azabının önüne geçmeye çalışıyorum, ama ne yapsam faydası yok. Öyle bir duruma saplandım ki, bir çıkış yolu göremiyorum ortada. Gerçi harman işine koşulan öküzün ağzını bağlamamak gerekir; ama bilmem ki bizim şef,

İncil'de yazılı sözlere bakacak kadar esnek düşünen biri midir? Diyeceğim işim bitik ve bazı kimselerin bana Kelbiye felsefesine mensup biri gözüyle bakacakları kuşkusuz; ama boyuna köpeklerle uğraşır da, nasıl böyle bir kimse olmaz insan...

KARTPOSTAL

Beni taniyanlardan hiç kimse, en ,ufak bir değerden yoksun, olsa olsa yaşamımın belli bir gününe ilişkin anıları ayakta tutan bir kağıt parçasını saklamakta gösterdiğim titizliğe akıl erdiremez. Bu titizlik, bir tekstil firması ticari temsilcisi olarak işgal ettiğim sosyal mevkiyle bağdaşmaz görülen bir duyarhğın sahibi diye çevreme tanıtmış bulunuyor beni. Ama ben, bu duyarlıkla ilgili kınamalara karşı kendimi savunuyor, her zaman, sakladığım kağıt parçasının bir belge değeri taşıdığını ileri sürüyorum. Dikdörtgen hiçiminde mii bir şey, kağıdı bayağı kağıt, yüzeyi bir pul kadar varsa da ebadı değişik biraz, eni bir pulun eninden daha kısa, boyu bir ph,ın boyundan daha uzun. Posta idaresince kullanılmasın.karşın, koleksiyonculuk bakımından şuncacık bir değeri yok. Kenarlarında koyu kırmızı bir çizgi; yukaridan aşağı bir diğer çizgiyle ayn büyüklükte iki dikdörtgene bölünmüş,·dikdörtgenlerin küçüğünde matbaa harfiyle koyu siyah bir R, büyüğünde ise matbaa harfiyle siyah «Düsseldorf» yazısı ve bir sayı: 634. Hepsi o kadar. Rengi de sararmış, nerdeyse eller tutar yeri kalmamış. Şimdi böyle inceden inreye tanıttıktan sonra kaldırıp atmaya karar veriyorum bu kağıt parçasını: Postanelerde her Allah'ın günü deste deste mektuplara yapıştırılan bayağı taahhütlü işaretlerinden biri.

Ne var ki ilgili kağıt parçası hayatımın gerçekten unutulmaz bir gününü anımsatıyor bana. Oysa söz konusu günü unutabilmem için az uğraşılmış değil; gelgelelim, belleğimin çalışmasına diyecek yok.

Ne zaman bu günü düşünsem, ilkin; bir vanilyalı puding kokusu gelir burnuma. O gün bu koku ılık ve tatlı bir bulut halinde yatak odamın kapısının altından kaymış, bana anneciğimin altın kalbini hatırlatmıştı. İznimin ilk günü vanilyalı dondurma yapmasını istemiştim annemden. Sabah uyandığım zaman, baktım kokusu geliyor.

Saat on buçuktu. Bir sigara yaktım. Başımın altındaki yastığı dikine koyup, geçireceğim öğle sonrını gözlerimin önünde canlandırdım. Yüzmeye niyetleniyordum. Yemekten sonra plaja gidecek, biraz yüzüp kitap okuyacak, sigara tüttürecek ve saat beşten sonra plaja gelmeye söz vermiş meslektaşım olan ufak tefek bir kızı bekleyecektim.

Mutfakta et dövüyordu annem. İşine ara verdiği kısa anlarda kendi kendine bir şeyler mırildandığını i§itiyordum. Bir ilahi söylüyordu. Alabildiğine mutluydum. Bir gün önce kalfalık sınavını venniştfm. Tekstil fabrikalarinın birinde iyi bir işim vardı, ilerde yükselebilirdim işimde.Ama şu sıra izinliydim, iki haftalık izin almıştım. Mevsim ise yazdı. Sıcaktı dışarısı, ama benim o vakitler henüz aram iyiydi sıcakla,. Pancurların aralıklarindan baktıkça, sokakta bize «glast»[1] diye öğretilen o parıtıyı görüyordum. Eviıniii.önündeki ağaçların yeşilini görüyor, tramvayın gürültüsünü işitiyordum. Yapacağım kahvaltıdan ötürü bir sevinç vardı içimde. Derken, kapıma kulak verip, içerisini dinlemek üzere annemin geldiğini işittim. Koridorda yürüyerek yaklaştı ve kapımın önünde durdu. Bir an sessizleşti ev. Tam ben «anne» diye seslenecektim ki, zil çaldı. Annem kapıya gitti. Aşağılardan doğru zilin bir tuhaf tiz homurtusu geldi kulağıma:

Dört, beş, altı kez çaldı. Annem dışarıda, bitişiğimizde oturan Bayan Kurz ile konuştu. Arkadan bir erkek sesi geldi kulağıma. Sesini seyrek duymama karşın, gelenin postacı olduğunu hemen anlamıştım. Derken postacı bizim antreye girdi. «Nasıl?» diye sorduğunu işittim annemin. «Lütfen şurasını imzalar mısımz?» Bir an, koyu bir sessizliğe gömüldü ortalık, arkadan «Teşekkür ederim!» dedi postacı. Annem, postacının arkasından kapıyı itip kapadı. Sonra mutfağa döndüğünü duydum.

Az sonra da ben, yataktan banyoya girdim. Tıraş oldum, uzun uzadıya ve bir iyice elimi yüzümü yıkadım. Musluğu kapattığımda; annemin değirmende kahve çektiğini işittim. Kiliseye gitmem bir yana, bir Pazar gününden farksızdı.

Kimse inanmayacak ama, birden kararıverdi yüreğim. Kahve değermeninin sesini işitmez oldum. Kurulanıp gömleğimi, pantolonumu, çoraplarımı ve ayakkabılarımı giydim. Saçlarımı tarayıp, oturma odasına yollandım. Masanın üzerine çiçekler konmuştu, nefis pembe karanfiller. Baştan başa özenilerek hazırlanmıştı sofra ve benim tabağımda kırmızı ambalajlı bir paket sigara duruyordu.

Derken, elinde kahvedenlikle annem çıkıp geldi mutfaktan. O saat ağlamış olduğunu fark ettim. Bir elinde kahvedenliği, öbür elinde ince bir demet halinde gelen mektupları tutuyordu. Gözleri kızarmıştı.

Kalkıp karşıladım kendisini. Elinden kahvedenliği aldım. Yanağına bir öpücük kondurup: «Günaydın anne!» dedim. Bana bakıp: «Günaydın!» diye cevapladı. «İyi uyudun mu?» Gülümsemeye çalıştı, ama gülümseyemedi.

Sofraya oturduk. Annem kahve doldurdu fincanıma, ben de tabağımda duran kırmızı paketi açıp bir sigara yaktım. Ansızın iştahım kapanıvermişti. Kahveye süt ve şeker koyup karıştırdım. Birkaç kez annemin yüzüne bakayım dedimse de, her seferinde çarçabuk yine indirdim gözlerimi. «Postacı geldi mi?» diye sordum. Oysa saçma bir soruydu bu; çünkü annemin pembe, küçük eli bir gazetenin örttüğü ince bir mektup destesinin üzerinde duruyordu.

«Evet! » diye cevapladı annem, postacının getirdiği mektupları önüme iteledi. Annem benim için bir dilim ekmeğe tereyağı sürerken, gazeteyi açtım. İlk sahifede şöyle bir başlık: «Koridor bölgesinde Almanlara karşı girişilen sürekli saldırılar!» Zaten haftalardan beri buna.benzer haberler yayınlanıyordu gazetelerde. Polonya sınırındaki silahlı çatışmalar, kavgalı, gürültülü Polonya .topraklarından kaçıp vatana sığınan Almanlar üstüne yazılar çıkıyordu. Gazeteyi bir yana ittim. Babam henüz sağken arıra şarap aldığımız bir firmanın kataloğunu okumaya başlıtdım. Razaki üzümünden yapılmış bir cins şarap, sudan ucuz, satışa çıkarılmıştı.

Annem tereyağlı ekmeği hazırlamıştı. Ekmeği tabağıma koyup: .:Yesene bir şey!» dedi ve ansızın hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bir türlü annemin yüzüne bakamıyordum. Gerçekten acı içinde bulunan kimselere bakmak elimden gelmiyor. Ama ancak annnemin boşanması üzerine anladım ki, gelen mektuplarda bir iş var. Ağlamasının neni postacının getirdiği mektuplar olacaktı .annemin. Sigaramı kül tablasında söndürdüm. Tereyağlı ekmeğimi ısırıp, demetin en üstündeki mektuba uzandım. Mektubu kaldırır kaldırmaz, altında bir kartpostal ilişti gözüme. Ama taahhütlü işaretini, hala bugün bile sakladığım, beni duyarlık sahibi bir kimse diye çevreme tanıtan o minik kağıt parçasını fark etmemiştim. İlkin mektubu okudum. Mektup Edi dayımdan geliyordu. Dayım yıllar yılı süren bir adaylıktan sonra nihayet asaleten_ lise öğretmenliğine atanmış olduğunu yazıyordu. Ne var ki, Allah'ın belası küçük bir yere vermişler kendisini. Her şey aıeş pahasınaymış, oysa geçim indeksine göre alacağı zam hiç de aradaki açığı kapatacak gibi değilmiş. Üstelik de çocukları boğmacaya

yakalanmış. Her şeyden nefret ediyormuş, nedenini de biz biliyormuşuz. Nedenini biliyorduk. Çokları nefret ediyordu.

Kartpostala elimi uzatacak oldum, baktım yok yerinde; annem almış, gözlerinin önünde tutuyordu. Kenarından ısırılmış tereyağlı ekmek dilimine diktim gözlerimi. Kahvemi karıştırıp bekledim. Bu anı hiç unutamayacağım. Annem, bir kez de babam öldüğü zaman ağlamıştı böyle ölesiye. O zaman da yine yüzüne bakmaya cesaret edememiştim. Bir türlü bir isim veremediğim bir çekingenlik, annemi avutmaktan beni alıkoymuştu.

Tereyağlı ekmekten bir lokma daha ısırayım dedim.Boğazımda düğümlendi. Çünkü birden anlamıştım ki, annemi böylesine Şaşkına çeviren, ancak benimle ilgili bir şey olabilir. Annem anlayamadığım bir şeyler söyleyip, kartpostalı uzattı. Ancak o zaman taahhütlü işaretinin, küçüğünde koyu siyah bir R harfi, büyüğünde Düsseldorf sözcüğü ile 634 sayısı olmak üzere kırmızı bir çizgiyle iki ayrı dikdörtgene ayrılmış o kenarları kırmızı dikdörtgen etiketin farkına vardım. Kartın başkaca bir olağanüstülüğülü yoktu. Benim adıma gönderilmişti ve arkasında şöyle yazıyordu: «Bay Bruno Schneiderl 5.8.1939 tarihinde iki aylık bir eğitim için Adenbrück'de Schlieffen kışlasında hazır bulunmanız rica olunur.» Kartpostal matbaada basılmış, tarihle Bruno Schneider ve Adenbrück sözcükleri sonradan daktiloyla eklenmişti. Yatının altında imza yerine bir çiziktirme, onun altında yine matbaada basılmış bir «Binbaşı» sözcüğü.

Bugün.üşünüyorum da, kartpostaldaki imza çiziktirmesi olmasa da bir şey fark etmezdi hani. Binbaşının imzasını atacak bir makine de aynı işi görebilirdi. Önemli olan, kartın üzerine yapıştırılmış, karşılığında annemin bir makbuz imzaladığı o minik kağıt parçasıydı.

Elimi annemin kolunun üzerine koyarak: «Aman anne», dedim, «topu topu sekiz hafta!» «Oyle ya!» dedi annem.

«Topu topu sekiz hafta!» derken yalan söylediğimi biliyordum. Annem gözyaşlarını kuruladı. «Öyle tabi»!» dedi. Her ikimizin de yalandı söylediği; neden yalan söylediğimizden habersiz bulunuyor, ama bile bile yalan söylüyorduk.

Yeniden yağlı ekmek dilimine uzandım. Derken ayın on dördü olduğu, ertesi gün saat onda üç yüz kilometre doğuda bulunacağım geldi aklıma. Benzimin sarardığını hissettim. Ekmek dilimini tekrar yerceğizine koyup, anneme aldırmadan kalktım ayağa, odama yollandım. Masanın başında durdum. Çekmeceyi çıkardım, sonra tekrar soktum yerine. Çevreme bakındım. Bir şey olup bittiğini seziyor, ama ne olduğunu bilmiyordum. Artık benim olmaktan çıkmıştı oda. Hepsi o kadar. Bugün biliyorum bunu, ama o zaman 00,anın benim o)duğuna güven getirmek ,için saçmasapan şeyler yaptımJ:arton kutunun içindeki mektuplan karıştırdım. KitaplanWı;Çeki düzenverdim, fayda etmedi. Ne yaptığımdan habersiz, el çantasına gömlek, külot, havlu ve çorap gibi öteberileri doldurmaya başladım. Arkadan tıraş takımımı almak için banyoya gittim. Annem, bala kahvaltı masasının başında oturuyordu. AğlamaSı. kesilmişti.Ucundan ısırdığım tereyağlı ekmek dilimi ve fincanımdaki kahve hala yerindeydi. «Gieselbach'lara gideyim de, telefonla ne zaman yola çıkmam gerektiğini öğreneyim!» dedim anneme.

Gieselbach'lardan döndüğümde saat on ikiyi vurdu. Koridoru rosto ve kamıbahar kokusu almış, annem ufak dondurma makinesine koyacağı buzlan bir torba' içinde kırmaya başlamıştı.

Trenim akşam sekizde kalkıyordu. Sabah altıya doğru Adenbrück'de olacaktım. Evle istasyonun arası hepsi çeyrek saat bir şeydi, ama ben Adenbrück'e yolculuğun ne kadar süreceğini bilmeyen annemi kandırıp, daha saat üçte çıktım evden.

Evde geçirdiğim bu üç saat, sonralan evden uzak kaldığım bütün zamandan, ki az buz bir zaman değildi bu, daha uzunmuş, daha tatsızmış gibi bir izlenim bırakmış bulunuyor üzerimde. Bu üç saatte neler yaptık, bilmiyorum. Ama yemeğin tadına varamadık. Çok geçmeden annem rostoyu, kamıbahan, patatesleri ve vanilyalı dondurmayı gerisin geri mutfağa taşıdı. Arkadan, kahvaltıdan sonra annemin soğumasın diye üzerine san bir yün kılıf geçirdiği kahvedenlikteki kahveyi yudumladık. Ben sigara içtim. Arasıra birkaç laf ettik. «Sekiz hafta!» dedim ben. Annem de: «Tabii, sekiz hafta!» Artık ağlamayı bırakmıştı. Üç saat aldatıp durduk birbirimizi. Derken daha fazla dayanamadım. Annem takdis edip, yanaklarımdan öptü beni. Arkamdan kapıyı kapadığında, gözlerinden yaşlar boşandığını anlamıştım.

İstasyona vardım. İstasyon ana baba günüydü. Tatil zamanı; güneşte yanmış, neşe dolu insanlar ortalarda dolaşıyordu. Bekleme salonunda bir bira içtim. Saat dört buçuğa doğru, plajda buluşacağımız ufak tefek meslektaşıma telefon etmeye karar verdim.

Numaralan çevirip de, üzerinde delikler bulunan nikel levha her seferinde - beş kez - acele eski durumunu alırken, telefon edişime nerdeyse pişman oluyordum. Ama altıncı rakamı çevirdim gene de. Kız arkadaşın sesi: «Alo, -kimsiniz efendim!» diye sorunca, bir an sesimi çıkarmadım. Sonra: «Ben Bruno!» dedim yavaşça. «Gelebilir misin şimdi? Ben gidiyorum. Askere.»

«Hemen mi?» diye sordu.

«Hemen!» dedim.

Bir an düşündü. Telefonda başkalarının sesi geldi kulağıma; anlaşılan dondurma almak için aralarında para toplut yorlardı.

«Peki» dedi arkadan.

«Geliyorum. İstasyona mı?»

«Evet!» diye cevapladım.

Göz açıp kapamaya kalmadan çıkıp geldi. Hala bugün bile, on yıldan beri kendisiyle evli bulunmamıza karşın, bugün bile, o zamanki telefon konuşmasından dolayı pişmanlık duymam gerekip gerekmediğini bilemiyorum. Ne var ki karım, ben yokken, firmadaki yerimin açık kalmasına çalışmış, ben eve döndüğümde de sönmüş tutkularımın yeniden dirilip canlanmasını sağlamıştı. Ayrıca, firmadaki işimle ilgili o zamanki yükselme imkanlarının bugün için gerçekleşmiş buluQ.masını da aslında kanma borçluyum.

Ama o gün, onun da kalabileceğim kadar tlzun zaman kalmadım yanında. Birlikte bir sinemaya gittik. Tenha, pek sıcak ve karanlık sinemada pek canım istemezken tutup öptüm kendisini. İkide bir öptüm ve daha saat 'altıyı bulur bulmaz kalkıp perona geldim; oysa sekiz.e adar vaktim vardı. Peronda bir kez daha öptüm meslektaŞımı, sonra doğu yönünde kalka rastgele bir trene atladım.

O gün bugün n e zaman bir plaj görsem bir hüzün çöker üzerime. Güneşte, suda ve insanların neşeli halinde bir sahtelik sezer, yağmurlu havalarda bir başıma ağır ağır kentte dolaşmayı, bundan böyle kiyi öpmem gerekmeyeceği bir sinemaya gitmeyi yeğ tutarım. Çalıştığım işte dahida yükselmem mümkün. Direktörü olabilirim firmanın. Çelişik bir tembellik yasası gereğince sanırım öyle de ;olacağım. Firmaya bağlı bir kişi gözüyle bakıyor bana herkes, firma için bir şeyler yapacağımdan kimsenin kuşkusu yok!Ama ben bağlı değilim firmaya ve firma için bir şeyler yapmayı da aklımdan geçirmiyorum.

Derin derin düşüncelere dalarak, hiç bekientıiedik bir anda hayatımın yönünü değiştiren bu taahhütlü işaretini ikide bir çıkarıp seyrettim şimdiye kadar. Ymn kalfalık sınavları yapılıp, biziin çıraklar kendilerini kutlyayım diye gözlerinin içi sevinçten gülerek yanıma geldikleri zaman, görevimin gereğini yapıp, şöyle ufak bir söylev çekiyorum kendilerine; Söylevde, «yükselme olanakları sözü, geleneksel bir rol oynuyor.

---

[1] Yukarı Almanca'da, şiir dilinde parlaklık yerine kullanılan Sözcük(Ç.N.)

O VAKİTLER ODESA'DA

O vakitler soğuktan durulmazdı Odesa'da. Her sabah kocaman kamyonlarla parke döşeli kaldırımlardan langur lungur geçip havaalanına geliyor, alanda soğuktan üşüyerek, piste inecek kurşuni dev kuşları gözlüyorduk. Ama ilk iki gün, biz tam binmek üzereyken bir emir geldi, havanın uçuşa elverişli olmadığını, Karadeniz üstündeki sis tabakasının fazla yoğun ya da bulutların fazla kalın olduğunu bildirdi. Bunun üzerine, yine kocaman kamyonlara binerek, parke döşeli kaldırımlardan gerisin geri kışlaya döndük.

Alabildiğine büyüktü kışla, pisti ve bit içinde yüzüyordu. Yedere çömüp ya da leş gibi masalar üzerine uzanıp yirmi bir oynuyor ya da şarkı söylüyor, duvardan atlayıp kışladan çıkmak için bir fırsat kolluyorduk. Kışlanın içi bekleşen askerlerle doluydu. Kimsenin kente inmesine izin verilmiyordu. İlk iki gün boş yere sıvışmaya yeltenmiş, enselenmiştik; ceza olarak ellerimizi yakan kocaman kahve güğümlerini taşımakla, kamyonların ekmek yükünü boşaltmakla görevlendirilmiştik. Biz·bu işle uğraşırken, sırtında cephedekilerin giydiği pek nefis bir kürk, yanıbaşımızda bir sayman duruyor, iç edileni olmasın diye ekmekleri sayıyordu. O vakitler, sayman sözü sayıdan değil de saymaktan geliyor, diye düşünmüştük. Odesa'nın üzerinde gökyüzü hala sisli ve kapalıydı, kışlanın kara, pis duvarlarının önünde aşağı yukan gezinen nöbetçiler görülüyordu.

Üçüncü gün ortalık adamakıllı kararana kadar bekledik, sonra doğru ana kapıya vardık. Nöbetçi bizi durdurunca «Parola Seltscbini» dedik, bunun üzerine koyverdi bizi. Üç kişiydik; Kurt, Erich ve ben; pek yavaş yürüyorduk. Henüz saat dörttü ya, hava enikonu kararmıştı. Kışladayken bütün istediğimiz, kara ve kocaman duvarlann dışarısına çıkmak olmuştu. Ama kendimizi dışarda bulunca, adeta yine içerisini özlemeye başlamıştık. Şunun şurda sekiz hafta bir askerliğimiz vardı; pek korkuyorduk. Ne var ki, şimdi dönsek kışlaya, ne yapıp yapıp yine dışarı çıkmanın yoluna bakacağımızı biliyorduk. Bir kez de içeri girdik mi, artık bir daha çıkamazdık. Hem saat henüz dörttü. Kışlaya dönsek, bitler, şarkı türkü sesleri, beri yandan ertesi sabah havanın uçuşa elverişli olup, ölmek için Kırim'a götürüleceğimiz korkusu ve umudu uyutmayacaktı bizi. Ölmeyi

istemiyorduk. Kınm'a gitmeyi istemiyorduk; ne var ki, bütün gün de suni kahve kokan, cepheye gidecek ekmeklerin ha bire, habire kamyonlardan boşaltıldığı, kürk paltolara bürünmüş saymanların kamyonların başında durup, iç edileni olmasın diye durmadan ekmekleri saydığı bu pis ve kara kışlada pineklemek istemiyorduk.

Bilmem ki, neydi istediğimiz. Hiç acele etmeden yürüyüp, kentin dış mahallelerinin birinde izbe ve inişli yokuşlu bir sokağa girdik; ışıksız ve alçacık evler arasinda, çürümekte olan birkaç tahta kazıkla çevrilmiş duruyordu, gece. Arkalarda bir yerde ise boş arsalar uzanıyor gibiydi; bizde olur ya hani, içinden bir yol geçirilecek sanılır, hendekler açılmakta, ölçü kazıkları ellerde dolaşmaktadır; ama bir de bakılır ki yol falan açılmamıştır, yol açılacak yere getirilip moloz, kül ve süprüntü dökülmüş, sağda solyulıiden otlar bitmiştir; arsız, azgın, yabani otlar dal budakıalmıştır ortalığa ve bir an da gelmiş •Moloz dökmek yasaktır!» levhası, moloz döküle döküle görünürlüğünü yitirmiştir.

Henüz pek erken olduğundan hiç acele etmeksizin yürüyor, kışlaya dönen askerlerle karşılaşıyorduk. Kimileri de kışladan geliyor, arkadan yetişip bizi geride bırakıyordu. Devriyelere rastlamaktan korkuyorduk. En iyisi dönmek, diye içimizden geçiriyor, ama kışlaya döndüğümüzde kendimizi düpedüz mutsuz hissedeceğimizi de biliyorduk. Habire kahve güğümlerinin ordan oraya sürüklendiği, habire ordan oraya· taşındığı, habire cephe için kamyonlardan ekmek boşaltıldığı, biz soğuktan çivi keserken güzelim paltolar içerisinde saymanların ortalarda dolaştığı kışlanın kara ve kirli duvarları arasında kendimizi umutsuzluğa kaptırmaktansa, korkmayı yeğliyorduk.

Arasıra sağımızda solumuzda bir ev beliriyor, koyu sarı bir ışık percelerinden dışarı yansıyordu. Sesler geliyordu kulağımıza, duru, yabansı, korkutucu ve cırlak. Derken karanlıkta apaydınlık bir pencereyle karşılaştık. İçerisi bir hayli gürültülüydü, asker sesleri işittik: «Aman da Meksika'nın güneşi» şarkısını söylüyorlardı.

Kapıyı itip girdik içeri. İçerisi sıcaktı, dumanlıydı. İçerde askerler vardı, sekiz ya da on asker; kimisi kadınlarla oturmuş içiyor, şarkı söylüyordu. Biz içeri girer girmez, yüksek sesle bir kahkaha savurdu biri. Yaşımız küçük, kendimiz ufak tefektik, en ufak tefekleri bizdik bölüğün. Üzerimizde gıcır gıcır üniformalar vardı, kıllan kollarımızı ve bacaklarımızı

dağlıyordu. Çıplak tenimize değen külot ve gömlekler de bir fena kaşındırıyordu ki! Üzerimizdeki kazaklar da gıcır gıcırdı; onların da batıyordu kıllan.

En ufağımız Kurt, önden yürüyüp oturacak bir masa seçti. Bir deri fabrikasında çıraklık yapmıştı. Ticari bir sır falan demeyip, derilerin nerden geldiğini tekrar tekrar anlatmıştı bize. Hatta çok sıkı saklanması gereken bir sır olduğuna bakmayarak, derilerden ne kazanıyorlar, onu bile söylemişti. Peşisıra yürüyüp Kurt'un yanına oturduk.

Tezgahın arkasından tombul, esmer bir kadın çıkıp geldi; yüzünde iyi yürekli bir ifade, ne içeceğimizi sordu. Biz, ilkin şarabın fiyatını anlamak istedik; çünkü her bir şeyin ateş pahasına olduğunu işitmiştik Odesa'da.

Kadın, «Şişesi beş mark!» deyince, üç şişe şarap söyledik. Yirmi bir oyununda bir sürü para kaybetmiş, kalan paramızı aramızda pay etmiştik. Herkeste on mark vardı. Salondaki askerlerden bir ilçisi karnını doyuruyor, sarımsak kokulu sucuklar, francala dilimlerine yatırılmış dumanı üstünde kızarmış etler yiyordu. Onları böyle görünce acıkmış olduğumuzu fark ettik; kadın şarabı getirdiğinde, yiyeceklerin fiyatını sorduk. Sucuklar beş, ekmekli et sekiz mark, dedi. Taze domuz etinden, diye ekledi. Am biz, üç sucuk söyledik. Askerlerden kimisi kadınları öpüyor ya da herkesin gözü önünde onları kollarının arasına alıyor, biz ise nereye bakacağımızı bilemiyorduk.

Sucuklar sıcak ve yağlı, şarap ise hayli buruktu. Sucukları yiyip bitirdikten sonra ne yapacağımızı şaşırdık. Birbirimize söyleyecek bir şeyimiz kalmamıştı; on dört gün bir vagonda yanyana uzanmış, anlatılacak ne varsa anlatmıştık birbirimize: Kurt bir deri fabrikasından gelmişti, Erich bir çiftlikten, ben ise bir okuldan gelmiştim. Hala korkumuz gitmemişti üzerimizden, ama artık üşümüyorduk.

Kadınları öpen askerler, derken palaskalarını kuşanıp onlarla birlikteçıktılar dışarı. Üç kadın; değirmi, tatlı yüzleri vardı. Kikir kikir gülmüşler, cıvıldaşıp durmuşardı. Ama şimdi kalkmış, altı askerle gidiyorlardı. Altı askerdi sanırım, beş kişi oldukları kesindi bir kez. Geriye kala kala, «Aman da Meksika'nın güneşi» şarkısını söyleyen askerler kalmıştı. Tezgahın başında duran bir tanesi, uzun boylu, sarışın bir Kıdemli Onbaşı, başını döndürüp alay yollu yeniden güldü bize. Sanırım, biz de pek

sessiz, pek uslu oturuyorduk masada. Kışlada ders görüyormuşuz gibi ellerimizi dizlerimizin üzerine yatırmıştık. Derken Kıdemli Onbaşı, bir şeyler söyledi meyhaneci kadına. Kadın da hayli büyük kadehler içerisinde beyaz rakı getirip önümüze koydu. «Şimdi şerefine kadeh kaldırmamız gerekiyor!» dedi Erich ve dizleriyle dürttü bizi. Bunun üzerine ben: «Onbaşım!» diyeseslendim, kendisine seslendiğimi fark edinceye kadar da birkaç kez tekrarladım. Sonra Erich yeniden bizi dizleriyle dürtünce, ayağa kalkıp bir ağızdan: «Şerefinize, Onbaşım! » diye bağırdık. Öbür askerler kah kah güldü, ama Kıdemli Onbaşı kadehini kaldırıp: «Şerefe piyade beyler...» diye cevapladı.

Rakı sert ve acıydı, ama ısıtıvermişti içimizi. Bir tek daha olsa, içmeyiz demezdik.

Sarışın Kıdemli Onbaşı kendisine işaret edince, kalkıp gitti Kurt. Onbaşıyla birkaç kelime konuştuktan sonra el edip bizi çağırdı. «Siz aklınızı mı kaçırdınız?» dedi Onbaşı hepimize bfrden. «Beş paranız yok, bari bir şey satsanız.» Sonra nerden geldiğimizi, nereye gideceğimizi sordu. Kışlada uçak beklediğimizi, Kırım'a gideceğimizi söyledik. Ciddi bir yüz takındı ve bir şey demedi. Bunun üzerine ben, «ne satabiliriz acaba?» diye sorunca, «ne olursa», cevabını verdi.

Ne olursa satmak mümkündü burada; palto, kasket, külot, saat, dolmakalem, ne olursa.

Ama biz palto falan satmak istemiyorduk. Palto satmaktan pek korkuyorduk. Bir kez yasaktı palto satmak, sonra o vakitler fena halde üşüyorduk Odesa'da. Ceplerimizi arayıp, ne varsa boşalttık. Kurt'da bir dolmakalem, bende bir saat, Erich'de de, kışlada bir piyangoda kazandığı yepyeni bir deri cüzdan çıktı. Kıdemli Onbaşı her üçünü alıp, meyhaneci kadından bunlara kaç para vereceğini sordu. Kadın, hepsini inceden inceye gözden geçirdi; «pek ahım şahım şeyler değil», dedi; topuna birden iki yüz elli mark veresi oldu; yüz seksen mark saate veriyordu yalnız.

Kıdemli Onbaşı, «az», dedi iki yüz elli mark için. «Ama bundan fazla da dünyada vermez», diye ekledi. «Nasıl olsa yarın Kınm'a uçm(l ihtimaliniz var, verdiğini alın», dedi.

Derken, «Aman da Meksika'nın güneşi» şarkısını söy leyen askerlerden ikisi masalarından kalkıp geldiler. Kıdemli Onbaşı'nın omuzuna dokundular. Onbaşı bizi başıyla selamlayıp, gelenlerledışarıçıktı.

Meyhaneci kadın, bütün parayı bana vermişti. Ben de hepimiz için, ekmeğin yanında iki porsiyon domuz etiyle bir duble rakı söyledim. Arkadan haydi iki porsiyon daha domuz eti yiyip bir duble daha rakı içtik. Et taze ve yağlıydı, sıcaktı ve bayağı tatlı bir lezzeti vardı. Ekmekler adamakıllı yağa bulanmıştı. Derken arkadan bir kadeh daha rakı getirttik. Meyhaneci kadin, «domuz eti kalmadı, sucuk var», dedi; biz de bunun üze'ıine birer sucuk yedik; bira getirttik yanına, koyu ve siyah. Derken bir kadeh daha yuvarladık. Pasta getirttik, öğütülmüş fındıktan yassı ve kuru pasta. Pastayı yedik, haydi gene gelsin rakılar. Öyleyken şuncacık sarhoş olmadık. Isınmış, neŞelenmiştik; külot ve kazaklanmızdaki diken gibi batan o bir sürü kılı düşündüğümüz yoktu artık. Derken başka askerler girdi içeri, hep birlikte, Aman da Meksika'nın güneşi» şarkısını söylemeye başladık.

Saat altıydı ki paramız tükendi, oysa hala sarhoş olmamıştık. Satıp paraya çevirecek bir şeyimiz kalmadığından, kışlaya dönmek üzere yola koyulduk. İzbe ve inişli yokuşlu yol boyunca tüm ışıklar sönmüştü. Nizamiyeden geçerken nöbetçi, karakola uğramamız gerektiğini söyledi. Karakolun içi fazla sıcak, kuru ve pisti. Ortalıkta tütün kokusu vardı. Gedikli Çavuş bağırıp çağırdı bize, siz görürsünüz bakalım», dedi. Ama biz mışıl mışıl uyuduk gece, ertesi sabah da kocaman kamyonlara binip, parke döşeli yollardan langur lungur geçerek alana geldik. Soğuk bir hava vardı Odesa'da, gökyüzü açık ve pırıl pırıldı. En sonunda binebilmiştik uçaklara. Uçaklar havalanınca, ansızın içimize doğdu: Bir daha geri dönemeyecektik, bir daha dönemeyecektik...

GÜLÜCÜ

Ne iş yaptığımı soran olmasın, apışıp kalıyorum, kızarıp bozarıyor, kekeliyorum; oysa kendinden emin bir kimse diye tanır herkes beni. Ben duvarcıyım deyiverenlere imreniyorum doğrusu. Kitapçı, berber, yazar olduklarını itiraf edenleri, bu .itiraflarındaki sadelikten ötürü kıskanıyorum; çünkü bütün bu meslekler kendi kendilerini açıklıyor, uzun boylu açıklamalara gerekSinme göstermiyor. Bana gelince, böylesi sorulara hep şu cevabı vermek zorundayım: Gülücüyüm. Böyle bir itiraf, başka itirafları zorunlu kılıyor; . çünkü «Nasıl, bununla geçinebiliyor musunuz?.» sorusunu da gerçeğe uygun olarak «Evet! » ile cevaplamam gerekiyor. Sahiden de gülüşüm sayesinde geçinip gidiyorum, hem de iyi geçiniyorum; çünkü benim gülüşüm -ticari bir deyimle - rağbette. İyi bir gülücü, çekirdekten yetişme bir gülücüyüm, kimse gülemez benim gibi, kimse bu sanatın inceliklerini benim kadar kıvıramaz. Hani ona buna sıkıcı açıklamalarda bulunmak zorunda kalmamak için, uzun süre kendimi bir oyuncu diye gösterdim; ama mimik ve konuşma yeteneğim o denli güçsüz ki, oyuncu adını gerçeğe uygun bulmadım. Gerçeği severim, gerçek de işte gülücü olmam. Ne bir palyaço, ne de bir komiğim, insanları neşelendirmem de neşeyi temsil ederim; bir Roma imparatoru gibi ya da içli bir lise mezunu gibi güler, 17. yüzyılın gülüşünün 19. yüzyılın gülüşü gibi üstesinden gelirim ve gerekirse bütün yüzyılların, bütün toplum katlarının, bütün yaş gruplarının gulüşünü gülebilirim; ayakkabılara pençe vurmak nasıl öğrenilirse, ben de işte bayağı öğrendim bunu. Aınerika'nın gülüşü göğsümde saklı yatar; Afrika'nın gülüşü, bu akçıl, kırmızı, sarı gülüş de öyle; uygun bir ücret karşılığı, yönetmenin istediği gibi çın çın öttürürüm bu gülüşü.

Onsuz yapılamayacak biri oldum artık; plaklara gülüyor, bantlara gülüyorum, radyo oyunu yöneticileri el üstünde tutuyor beni. Karasevdalı, ölçülü, isterik gülüşleri gülüyor, bir tramvay biletçisi ya da bir bakkal çırağı gibi gülüyorum; sabah gülüşü, akşam gülüşü, gece gülüşü, alacakaranlık gülüşü, kısaca nerede ve nasıl gülünmesi gerekiyorsa, hepsinin de alnımın akıyla çıkıyorum içinden.

Böyle bir iş için yorucu dersem, ana inanılacaktır sanırım; hele - ki bu da benim en başta gelen numaram - o bulaşkan gülüşün de altından kalktığımı söylersem. . Böylece, haklı olarak, numaralarındaki esprinin güme gitmesinden korkan üçüncü ve dördüncü derecedeki komikler için de vazgeçilemeyecek bir kimse aşamasına yükseldim; hemen her akşam varyete salonlarında sağa sola oturuyor, soylu bir alkışçı gibi programın güçsüz yerlerinde bulaşıcı kahkahalarımı koyveriyorum. Bunun sipariş üzre, ölçülü biçili bir gülüş olması, bu yürekten, çılgınca gülüşün vaktinden önce ya da vaktinden sonra değil, tam anında devreye sokulması gerekiyor. Planlandığı gibi makaraları koyveriyorum birden, salondaki bütün seyirciler de benimle basıyor kahkahayı, dolayısıyla espri kurtulmuş oluyor.

Bense sonradan bitkin durumda gardroba yaklaşıyor, nihayet işimin bitmiş olmasından mutlu, paltomu geçiriyorum sırtıma. Evde çokluk telgraflar buluyorum: «Acele gülüşünüze gereksinmeniz var. Bana alma: Salı.» Derken birkaç saat sonra içerisi cehennem gibi sıcak bir eksprese atlıyor, alınyazımdan dolayı yakınıp duruyorum.

Iş bitiminden sonra ya da izinli olduğum zamanlar gülmeye karşı pek bir istek duymadığımı söylememe gerek var mı bilmem. Bir inek sağıcı işten sonra ineği, bir duvarcı tuğlayı ve harcı unutabilirse sevinir hani; marangozların ise çokluk evlerinde iyi işlemeyen kapılar ya da ancak güç bela açılabilen çekmeler bulunur. Pastacılar salata turşusunu, kasaplar badem ezmesini sever, ekmekçiler sucuğu ekmeğe yeğ tutarlar; boğa güreşçileri güvercinlerle düşüp kalkmaktan zevk alır; çocuklarının burnu kanamayagörsün, benizleri sararır boksörlerin. Benim için bütün bunlar anlaşılmayacak şeyler değildir, çünkü iş bittikten sonra asla güldüğüm görülmez. Ölesiye ciddi biriyimdir hep ve etraftan bana - belki de haklı olarak - bir karamsar gözüyle bakarlar. Evliliğimizin ilk yıllarında kanın sık sık: «Bir defa da gül şöyle, n'olur.» derdi bana; ama· giderek kendisi de anladı ki, bu isteğini yerine getirmem düşünülecek gibi değil. Zorlanmış yorgun yüz kaslarıma, pek yorgun düşmüş ruhuma derin bir ciddilikle bir gevşeme getirebilirsem dünyalar benim oluyor. Daha daha, başkalarının gülüşü bile sinirlendiriyor beni, çünkü bana fazlasıyla işimi anımsatıyor. Dolayısıyla, karımda zamanla gülmeyi unuttuğundan, sessiz ve rahat bir evliliği sürdurüp gidiyoruz. Bazen karımı bir gülümseme sırasında yakaladığım oluyor, o zaman ben de tutup gülümsüyorum. Birbirimizle

alçak sesle konuşuyoruz; çünkü varyetelerin gürültü patırtısından tiksiniyor, stüdyoların gürültülü havasından nefret ediyorum.

Beni tanımayanlar, içine kapanık biri gözüyle bakıyorlar bana. Belki ağzımı gülmek için fazlasıyla sık açmam gerekiyor da, ondan.

Ciddi bir yüzle yaşayıp gidiyorum kendi hayatımı, ancak arada bir hafif bir gülümseme için kendime izin veriyorum. Acaba eskiden hiç gül.düm mü diye düşündüğüm oluyor sık sık. Sanırım, hayır. Kardeşlerimin söylediklerine göre, hep ciddi bir çocukmuşum küçükken.

Böylece çeşitli biçimlerde gülüyor, ama kendi gülüşümü asla tanımıyorum.

AGAÇLIKLI YOLDA YENİDEN GÖRÜŞME

Bazen ortalığın gerçekten sessizleştiği, makinelilerin kısık sesli homurtusunun eriyip gittiği, roket atıcıların o tüyler ürpertici çatlak seslerinin sustuğu, karşılıklı cepheler üzerinde bizim bir isim veremediğimiz, ama babalarımızın belki barış diye niteleyeceği bir şeylerin süzülüp durduğu o saatlerde, bit kırmaya ara veriyor ya dayufka uykularıyarıda kesiyorduk; Teğmen Hecker'in uzun partnakları, toprak siperimizin duvarındaki bir oyuğa yerleştirip, bizim bar adını verdiğimiz cephane sandığının tokasıyla oynamaya başlıyordu; deri parçasına asılıp çekiyor Hecker; derken tokanın iğnesi deliğinden kurtulup sandık içindeki varlığımızın şahane görünümünü gözlerimize buyur ediyordu: Solda teğmenin, sağda benim şişelerimiz duruyordu sandıkta, ortada ise dört bir tarafın gerçek bir sessizliğe gömüleceği saatler için ayırmış olduğumuz her ikimizin ortak malı o harikulade şişe yer almaktaydı.

İçlerinde patates rakısıyla o koyu beyazşişeler arasında, iki şişe hakiki Fransız konyağı bulunuyordu; o zamana kadar içtiğimiz en nefis konyaklardı bunlar. Gerçekten gizemsel bir biçimde, başkasının malına el koymaların, rüşvetin ve yiyiciliğin balta girmemiş ormaqlarından geçerek belli zaman aralarıyla gerçek Hennesys siperlerimize, bizim çirkef, bit ve umutsuzluğa karşı savaşıp durduğumuz çukurlara kadar sızıp gelebiliyordu. .Rakının her türlüsüne karş, tiksinti duyan soluk benizli çocukların o müthiş açlığıyla tatlı nesnelere can atan oğlanların, bu nefis san içkideki paylarının bedelini çikolata ve bonbonlarla kendilerine ödüyorduk; sanıyorum, her iki tarafı da bundan fazla mutlu kılan bir trampa seyrek yapılıyordu doğrusu.

Elden geldiği kadar temiz bir boyunbağı takıp, elini tıraşlı çenesinin üzerinde keyifli keyifli gezdirdikten sonra Teğmen Hecker: «Gel bakalım!» diyordu her seferinde bana. Ben siperimizin kasvetli arka zemininden yavaş yavaş doğrulup kalkıyor, giysimin orasında burasındaki saman çöplerini yorgun el hareketleriyle temizleyip uzaklaştırıyor, gerçekleştirecek gücü bulduğum o bir tek seramoninin gereğini yerine getirip saçlarımı tarıyor, Hecker'in kahve içtiği bir teneke kutudaki kahve artığının oluşturduğu tıraş suyuyla ellerimi uzun uzadıya, nerdeyse sapık bir içtenlikle'yıkayıp arıtmaya çalışıyordum. Hecker sabır gösterip, ben tırnaklarımı

temizleyinceye kadar bekliyor, bu arada bir cephane sandığını bir çeşit ınasa olarak aramızda bir yere yerleştirip, bir mendille rakı kadehlerimizi ovup temizliyordu; kalın ve dayanıklı kadehlerdi doğrusu, nasıl tütünümüzün üzerine titriyorsak, rakı kadehlerimize de gözümüz gibi bakıyorduk. Derkeı! Hecker çantasının dip köşelerini karıştırıp, bir büyük kutu sigara çıkararak ortaya koyuyor, benim de hazırlanmam tam o anda bitiyor.

Çokluk öğle sonralarına rastlıyordu bu saatler; siperin önündeki örtüyü bir kenara itiyorduk; bazen birazcık bir güneş ayaklarımızı ısıtıyordu.

Birbirimize bakıp kadeh tokuşturuyor, içkiler yudumlayıp, sigaralar tüttürüyorduk. Susuşumuzda harikulade bir seremoni havası esiyordu. Düşman tarafından işitilen tek ses, bir keskin nişancının tüfeğinden çıkan mermilerdi; belli aralarla, zamanı şuncacık şaşırmayarak geliyor, sığınağımızın girişindeki eğik duvarı destekleyen kirişin tam da önüne düşüyordu. «Pat!» diye ufak, nerdeyse sevimli bir gürültü çıkarıp kuru ve sert toprağa gömülüyordu. Bana adeta sessiz bir ikindi vakti bir tarla faresinin kendi halinde ve hemen hiç ses çıkarmadan yoldan kayıp gidişini anımsatıyordu çokluk. Keskin nişancının yolladığı mermilerin sesinde yatıştırıcı bir şeyler saklıydı bizim için; çünkü yaşamaya başladığımız nefis saatin düş olmadığına, gerçek dışı bir şey görülemeyeceğine, gerçek yaşamımızın bir parçası sayılacağına bizi inandırıyordu.

Ancak dördüncü ya da beşinci kadehten sonra dillerimiz çözülüyor, yüreğimizin bezgin molozları altında bu harikulade içki babalarımızın belki özlem diyeceği paha biçilmez bir acayip duygunun dünyaya gözlerini açmasını sağlıyordu.

Savaş üzerinde, şu anda yaşadığımız yaşam üzerinde kaybedecek sözümüz yoktu. Savaşın dişlerini gösteren o maskara suratını gereğinden sık ve yakından görmüştük, yaralılar her iki tarafta karanlık gecelerde iki değişik dilden yakındıkça, onun dehşet verici soluğu yüreklerimizi pek sık titremelere boğmuştu. Savaştan o kadar nefret ediyorduk ki, onu bir «yazgı» aşamasına yüceltmek için gerek bizim burada, gerek karşı tarafta kendini lıilmezlerin sabun köpüklerini andıran boş sözlerine inanmıyorduk.

Ama gelece de böyle zamanhirdaki söyleşilerimizin · konusunu oluşturmaktan uzaktı. Gelecek, sivri köşelerle donatılmış bir tüneldi bizim için; adı geçen köşelere toslayabilir, oramızı buramızı incitebilirdik ve

bundan korkuyorduk. Dolayısıyla söyleşilerimiz geçmiş çevresinde dönüyor, belki babalarımızın yaşam diye niteleyecekleri o nesneye ilişkin kırık dökük değinmeleri içeriyordu.

«Küçük bir kahve canlandır kafanda», diyordu Hecker, «ağaçlar altında olsun istersen ve de güzün. Havada nem ve çürük kokusu, sen de kahvede oturmuş Verlaine'den bir şiir çeviriyorsun; ayaklarında bir de hafif ayakkabılar var ki! Derken loşluk, kalın bulutlar yaparak çöküyor ortalığa, sen de kalkıyor, ayaklarını sürüyerek eve yollanıyorsun; ayaklarını sürüyerek, anladın değil mi ; ayaklarını yerdeki ıslak yapraklar arasında sürüyor, karşıdan sana doğru gelen kızların yüzlerine bakıyorsun ... » Derken boşalan kadehleri doldurdu Hecker, bir çocuğu ameliyat eden sevecen bir doktor gibi sakindi elleri; benimle kadeh tokuşturdu, içtik... «Derken kızlardan biri çıkıyor, gülümsüyor sana, sen de gülümsemesine gül.rpsemeyle karşılık veriyorsun, sonra o da, sen de arkanıza bakmadan yolunuza devam ediyorsunuz. Aranızda alıp verdiğiniz bu gülümseme bir daha hiç ölmeyecek, hiç, anlıyor musun... belki bu gülümseme bir başka yaşamda karşılaştığınız zaman sizi birbirinize tanıtacak bir nişan olacak... pek bir değer taşımayan ufacık bu gülümseme...»

Harikulade bir gençlik ifadesi gelip oturmuştu Hecker'in gözlerine; gülerek bana bakıyor, ben de kendisine. gülümsüyordum, şişeyi alıp kadehleri yeniden doldurdum. Üç, dört kadeh yuvarladık arka arkaya. Hiçbir tütün, rayihası konyağın o paha biçilmez rayihasına karışan bizim tütün kadar nefis olamazdı.

Arada bir karşı taraftaki keskin nişancının silahından çıkan mermiler, zamanın acımasız geçip gittiğini anımsatıyordu bize. Yaşadığımız anın kıvanç ve hazzının gerisinde, yaşamın acımasızlığı tehdit edici bekliyordu pusuda; ansızın patlayacak bir mermi, bir devriyenin alarm işareti, bir saldırı ya da geriye çekilme emriyle bizi doğrayıp parçalayacaktı. Giderek daha çabuk içmeye, daha bir kaba ve hoyrat sözler konuşmaya başlamıştık, gözlerimizdeki o yumuşak kıvanç içerisine bir haz ve kin gelip çöreklenmişti şimdi; şişenin çaresiz sonunda dibi görününce, dile gelmeyecek bir hüzün çöktü Hecker'in üzerine, yüzen iki yuvarlak gibi gözlerini bana döndürdü, alçak sesle ve adeta sayıklayarak konuşmaya başladı: «Benimkisi, anlıyor musun, bir ağaçlıklı yolun bitiminde otururdu, son izne gittiğimde...»

Bu sözler bir işaretti benim için, artık son vermem gerekiyordu; soğuk ve kesin: «Teğmenim», dedim, «konuşmayın böyle, işitiyor musunuz, teğmenim» Çünkü kendisi tembihlemişti bana. «Bir kızdan söz açar, ağaçlıklı bir yolun sonundaki bir evde oturan bir kızdan anlatmaya başlarsam, bana söyleyeceksin, tut şu çeneni diyeceksin anladın mı, diyeceksin, evet böyle diyeceksin!» diye tembih etmişti.

Ben de, ne kadar güç gelirse gelsin, onun verdiği bu emre uyuyordum; çünkü kendisini uyardım mı, Hecker adeta bir balon gibi sönüyor, gözlerinde sert ve uyanık bir ifade beliriyor, ağzının çevresinde acılıklardan oluşan o eski kıvrımlar beliriyordu.

Ama sözünü etmek istediğim o gün, her şey başka zamankinden değişikti. O gün iç çamaşır almıştık, gıcır gıcır çamaşır, sonra konyak; ben tıraş olmuş, hatta arkadan teneke kutu içinde ayaklarımı yıkamıştım, çünkü yeni çorap bile yollamışlardı bize, beyaz halkaları gerçekten henüz beyazlığını koruyan çoraplar...

Hecker yatakta arkasına yaslanmış oturuyor, sigara tüttürüyor, elimi ayağımı yıkarken beni seyrediyordu. Çıt yoktu dışarıda, ama hain bir.sessizlikti bu, insanın elini kolunu bağlayan bir sessizlikti, gözdağı veren bir havası vardı; daha ağzındaki sigara sönmeden bir diğerini ateşleyen Hecker'in ellerinden heyecanlı olduğunu ve korktuğunu görüyordum, hepimiz korkuyorduk çünkü, henüz insan özelliğini koruyan herkes korkuyordu.

Ansızın karşıdaki keskin nişancının bizim siperin önün- . deki bayıra çarpan kurşununun hafif toprakta adeta kayıp giden sesini işittik; yumuşak gürültü, sessizlikteki tüm korkutuculuğu alıp götürdü ve ikimiz de gülmeye başladık; Hecker sıçrayıp kalktı, ayaklarını bir iki yere vurdu, yüksek sesle ve çocuksu: «Yaşasın! Yaşasın!» dedi. «Bizim karşıdaki arkadaşın, hep aynı yere ateş eden karavanacı arkadaşın sağlığına içeçeğiz simdi, sağlığına içeceğiz! »

Sonra gidip duvardaki barımızın kapağını açtı, omuzuma vurdu, ben çizmelerimi giyip içmek için hazırlanıncaya kadar sabırla bekledi. Cephane sandığının üzerine yeni bir mendilyaydıvegöğüscebindenikitaneşahane,uzunveaçık kahverengi puro çıkardı.

«Konyak ve yanında iyi bir puro. Gel keyfim gel ! » dedi gülerek. Kadeh tokuşturup, yuvarladık içkileri; acele etmeden, haz dolu nefesler alarak puroları tüttürmeye başladık.

«Durma, bir şeyler anlat bana», dedi Hecker. «Bir defa da sen bana bir şeyler anlat bakalım, haydi!» Arkadan ciddi ciddi bana haktı. «Ne adamsın be sen», dedi, Kendin hiç şimdiye kadar anlatmadın bir şey, hem beni konuşturup, gevezelik ettirdin.»

«Anlatacak çok bir şeyim yok ki», dedim usulcacık; bu kez ben kendisine baktım; kadehlere konyak doldurup Hecker'le yuvarladım ilkin; serin ve ısıtıcı içkinin koyu sarı boğazımızdan akıp gidişi harikuladeydi doğrusu. Çekingen: Biliyor musun», diye başladım söze, senden biraz küçüğüm ben, biraz da yaşlı. Okulda hep çaktım sınıfta, derken beni sanata verdiler, marangozluk öğrenecektim. Bir tadını bulamadım ilkin, ama derken, aradan bir yıl geçtikten sonra, bu işten zevk almaya başladım. Tahtayla, keresteyle çalışmak ne şahane bir şey, bilsen ! Güzel bir kağıdın üzerine bir plan çiziktiriyorsun, tahtanı hazırlıyorsun arkadan, ince damarlarla donatılmış gıcır gıcır tahtalar; büyük bir sevecenlikle rendelemeye başlıyorsun, bir yandan da tahta kokusunu burnunda hissediyorsun. Sanırım, çok iyi bir marangoz çıkacaktım, ama on dokuzuna geldiğim zaman askere çağırdılar; kışlanın kapısından geçerken duyduğum o ilk korku var ya, bir daha hiç atamadım üzerimden, altı yıl geçti, öyleyken kendimi kurtaramadım bu korkudan, onun için konuşmam pek... ama sizin, benimki gibi değil durumunuz.»

Birden kızardım, çünkü hayatında hiç daha bu kadar çok konuşmamıştım...

Hecker, düşünceli düşünceli bana baktı. «Öyle ha», dedi, «galibagüzel konuştun, marangoz bey.» Sesiniyükselterek: «Peki ama, hiç şimdiye kadar sevdiğin bir kız olmadı mı?» diye sordu ansızın. Ben yine konuşmayı burada kapatmam gerektiğini hissetmiştim. «,Hiç sevmedin mi bir kızı?» diye devam etti, Hecker. «Hiç sevmedin mi? Başım yumuşacık bir boyna dayayıp koklamadın mı, saçlarİnın kokusunu çekmedin mi içine... Hiç daha yapmadın mı böyle bir şey?» Bu kez kadehleri kendi eliyle doldurdu Hecker; şişe boşalmıştı, dehşet verici bir hüzünle çevresine bakındı. «Şişeyi savurup kıracak bir duvar yok burada, değil mi?.» Arkadan: «Dur», dedi birden, aklını kaçırmış gibi gülerek, «bizim keskin nişancı arkadaşa da bir iş

çıksın, buyursun, kurşunlayıp dağıtsın şişeyi.» Bunun üzerine bir adım ileri çıktı, şişeyi keskin nişancının silahından çıkan kurşunların hep gelip gelip vurduğu yere dikti, kendisini engellememe fırsat kalmadan ortak büfemizden ikinci şişeyi de ahp gelmiş, tıpasını açıp bardakları yeniden doldurmuştu. Biz kadeh tokuştururken, dışarıda siperin önündeki yamaÇta hafif bir «ÇID» sesi işittik, korkuyla başımızı kaldmp baktık ki, ne görelim: Şişe bir an, nerdeyse kaskatı durdu olduğu yerde, ama derken üst kısmı kayıp yere düştü, alt kısmı eski yerinde dikilmeye devam etti. Şişenin yere düşen üst kısmı siperden içeri yuvarlandı, ayaklarımızın önüne kadar geldi. Bildiğim tek şey, bir korku sarmıştı içimi, şişenin iki parçaya ayrıldığı bu andan sonra korkmaya başlamıştım...

Beri yandan, derin bir umursamazlık kaplamıştı içimi, Hecker boşalan kadehleri dolduruyor, ben kadehteki içkiyi çabuk çabuk kafama dikiyor, şişenin boşalmasına yardım ediyordum. Evet, korku ve umursamazlık yan yanaydı. Ama Hecker de korkuyordu, görüyordum bunu; içimiz içimizi yiyerek gözlerimizi birbirimizden kaçu:ıyorduk. İşte o gün yine sevgilisinden konuşmaya başlayınca, Hecker'i susturmak gücünü bulamamıştım kendimde...

«Biliyor musun», diye başladı Hecker çabuk çabuk, yüzüme bakmaksızın, «bir ağaçlıklı yolun bitimindeydi evi, son izinli gittiğimde güzdü, bayağı güz, öğle sonrasının geç bir saati, ağaçlıklı yol ne kadar güzeldi, dünyada anlatamam sana.» Ele avuca sığmayan, şahane, ama her nasılsa sapkın bir mutluluk yürümüştü Hecker'in gözlerine, bu mutluluktan ötürü onu susturmadığıma memnundum. Konuşmasının bundan sonraki bölümünde ellerini ovmaya başlamıştı Hecker, bir nesneye bir biçim vermek isteyip de bunu nasıl yapacağını bilemeyen birine benziyordu; ama ben onun ağaçlıklı yolu bana anlatabilmek için sözcük aradığını seziyordum. Kadehleri doldurdum, diktik kafamıza, sonra yine doldurdum, onları da yuvarladık..•

«Ağaçlıklı yol», devam etti Hecker, kısık bir sesle, nerdeyse kekeleyerek, «ağaçlıklı yol altındandı düpedüz, saçma değil bu söylediğim bak, basbayağı altındandı, altınsı karaağaçlar, gri mavimsi ışıldayan ağaçlar; ağır ağır yolu inip, sevgilimin evine yaklaşırken, mutluluktan gözüm dünyayı görmüyordu, paha biçilmez bir güzellik .,ğına yakalanmış hissediyordum kendimi, biz insanların zaman zaman duyduğu mutluluğun o

geçici esrikliğini emip içime ..ktarıyordum. Anlıyorsun değil mi? Bu harikulade kesinlik, beni öylesine kawamıştı ki... ve... ve...»

Hecker bir süre sustu, yine bazı sözcükler arar gibiydi. Boşalan bardakları doldurdum, yeniden kadeh tokuşturduk, içtik; tam bu anda yamaçtaki şişenin alt kısmının parçalandığını gösteren bir ses duyduk, parçalar sinir bozucu bir yavaşlıkla birbiri ardı sıra teker meker siperden içeri yuvarlanlı.

Hecker birden doğruldu, eğilip örtüyü tamamen bir kenara çekti. Fena ürkmüştüm ben, koluna yapışıp kendisini alıkoymak istedim, bütün zaman neden korktuğumu anlamıştım o anda. «Bırak beni,., diye haykırdı Hecker, «blfak beni... ben gidiyorum... ağaçlıklı yola gidiyorum...» Siperin dışında, elimde şişe, yanıbaşında dikiliyordum. Fısıldar gibi: «Gideceğim», dedi Hecker, «ağaçlıklı yolun sonuna kadar, evin bulunduğu yere kadar gideceğim! Kahverengi demir · bir parmaklık var önünde, benim sevgilim üst katta oturuyor ve...» Birden korkuyla çömdüm yere, çünkü bir kurşun hemen yanıbaşımdan geçmiş, yamaçta tam şişenin bulunduğu yere gidip saplanmıştı.

Hecker fısıldayarak konuşuyor, kekeleyerek saçmasapan sözler ediyordu; yüz çizgilerinde bundan böyle pek yumuşak içli bir mutluluk ifadesi vardı. Kimbilir, belki tembih ettiği gibi seslenip kendisini geriye çağırmam için vakit geç değildi henüz. Ağzından çıkaiı abuk sabuk sözlerden yalnız şu kadarını anlıyordum: «Gideceğim - sevgilimin oturduğu eve gideceğim, o kadar...»

Elimde konyak şişesi, yerde çömmüş dururken, çok ödlek biri gözüyle baktım kendime; Heeker'in yüzü dile gelmeyen tatlı ve içten bir esriklikle kaplıyken, kendimin ayık, müthiş ayık durumda bulunmamı bir suç gibi görüyordum; Hecker'in donuk bakışları siyah ayçiçeği saplarının ve yediği mermilerden iler tutar yeri kalmamış çiftliklerin arasından geçerek düşman hatlarına doğru uzanıyordu. GözümÜ üzerinden ayırmıyordum; bir sigara tüttürüyordu. «Teğmenim», diye seslendim usulcacık, «İçin şunu, haydi gelin için!» Şişeyi tutan elim kendisine doğru uzanmıştı, doğrulup kalkmak istedim; ama baktım, kendim de sarhoşum. Onu ne diye vakit geç değilken seslenip geri çağırmadığım için işte öylesine lanet ettim kendime, çünkü artık iş işten geçmişti; benim seslendiğimi işitmemişti, Hecker. Der,. ken bir kez daha ağzımı açmak, hiç değilse şişeyi göstererek onu yukarıdaki

tehlikenin dışına çekip almak istiyordum ki, vın diye gayet tiz perdeden bir kurşun sesi işittim. Hecker, korkunç bir çabuklukla arkasına döndü; gülümseyerek, kısa ve mutlu, bana bktı, sonra sigarasını yamacın üzerine koyup çöktü yere, yavaş yavaş arka üstü yıkıldı. Sanki başımdan buzlu sular dökülmüştü, şişe kayıp düştü elimden, hafif gluk gluk sesleriyle şişeden dökülüp yerde bir birikinti yapan konyağa baktım. Ortalık yine tamamen sessizleşmişti ve sessizlik tekin değildi.. sonunda cesaret edip başımı kaldırdım ve Hecker'in yüzüne baktım: Avurtları çökmüştü, gözleri kara ve donuktu, ama hata yüzünde demin abuk sabuk konuşurken çiçeklenmiş gülümsemeden kalma bir parıltı seçiliyordu. Öldüğünü anlamıştım. Derken bağırmaya başladım ansızın, aklını kaçırmış biri gibi bağırıyordum. Bütün ihtiyatı elden bırakıp yamacın üzerine eğilerek, bitişikteki sipere doğru sendeledim: «Hein! Yardım et Hein! Hecker öldü! » Bir cevap beklemeden yere yığılıp hıçkırmaya başladım, ansızın bir dehşet dalga8ı sarmıştı içimi, çünkü Hecker'in başı biraz yukarı kalkmıştı, belli belirsiz, aa fark edilebiliyordu; ve kan akıyordu bu baştan, sarımsı ak korkunç bir nesne akıyordu, galiba beyniydi Hecker'in; aktı, habire aktı, bense içimde kaskatı bif korkuyla şöyle düşündüm: Nereden geliyor bu bitip tükenmeyen kan, Hecker'in başından mı yalnız? Bizim siperin zemini boydan boya kanla örtüldü, balçıklı toprak kanı ememiyordu pek, derken kan benim boş şişenin yanında diz çöktüğüm yere kadar ulaştı...

Hecker'in kanıyla yeryüzünde yapayalnızdım, çünkü Hein'den bir cevap gelmemişti, karşıdaki keskin nişancının siiahından çıkan kurşunların toprak yamaçtaki sesi de işitilmiyordu artık...

Ama ansızın bir silah sesiyle parçalandı sessizlik, ayağım dehşetle yerden kesildi, havaya sıçradım, aynı anda sırtıma bir şeyin saplandığını hissettim, ne tuhafsa hiç ağrı vermemişti; öne doğru devrildim, başım Hecker'in göğsünün üzerine geldi, birden çevremde bir gürültüdür koptu; Hein'in siperinden makineli tüfeklerin azgın uluması, bizim org konseri diye nitelediğimiz salvoların tüyler ürpertici gümbürtüleri ortasında tamamen sakinleştim, çünkü hala siperin zemininde duran Hecker'in koyu renkli kanıyla açık renkte harikulade bir kan şimdi birbirine karışıyordu; biliyordum ki, bu açık renkli kan sıcaktı ve benim kamındı. Yavaş yavaş dibe çöküyor, ooyuna daha derinlere çöki.iyordum; sonunda mutlulukla gülümseyerek, ağaçlıklı yolun girişinde buldum kendimi; Hecker bana anlatamamıştı bu yolu, çünkü ağaçlar çıplaktı ve çürük gölgeler arasina

yalnızlık ve ıssızlık yuvalanmıştı; uzakta, işte öylesine uzakta Hecker'in siluetini gördüm, yumuşak altınsı bir ışığa doğru el ediyordu; o anda yüreğimdeki umut sönüp gitti.

İYİ YÜREKLİ, YAŞLI RENEEMİZ

Sabahleyin söyle on ya da on bire doğru yanına varıldı mı, şişko ve tastamam kahvaltı pasaklısı bir kadın izlenimini uyandırırdı, Renee. Kocaman çiçek motifleriyle bezenmiş, bir biçimden yoksun önlüğü, yuvarlak ve iri omuzlarıyla başa çıkamaz, kafasını kaşırken yerlerinden oynayan saçlarını sardığı kağıt parçaları, çamurlu yosunlara asılı kalmış iskandiller gibi gevrek saçlarından sarkardı. Suratı şişmiş olur, kahvaltıda yediği ekmeğin kırıntıları gerdanının orasına burasına yapışmış dururdu. Renee de sabahsı çirkin görünüşünü, saklayıp gizlemezdi asla, çünkü ancak belli müşterilere, çokluk yalnız bana kapısını açardı sabahleyin; bjzim kadınsı güzelliklerine değil, nefis içkilerine tav olduğumuzu bilirdi. Gerçekten nefisti içkileri, ama pahalıydı; o zamanlar yaman bir konyak çıkarırdı müşterilerine, üstelik kredi açardı. Akşamları ise gerçekten üzerine yoktu Renee'nin; sıkı sıkı korseler giyer, omuzları ve memeleri dik ve gergin olur, saçlarına ve gözlerine şöyle başdöndürücü bir şey püskürtür, kendisine karşı durabilecek hemen hiç kimse bulunmazdı. Belki akşamleyin de güzelliği karşısında kendimi hiç koyvermeyeceğimi bildiği için, sabahleyin kabul ettiği birkaç müşteriden biri de bendim..

Sabahleyin şöyle saat on ya da on bire doğru çirkin mi çirkindi, Renee. Ayrıca keyfi yerinde olmaz, ahlak dersi verir gibi bir tavır takınır, derin anlamlı sözler konuşurdu. Kapısını tıklatıp ya da zile basınca (kapıyı tıklatsam daha bir memnunluk duyar, «böylesi daha senlibenli oluyor!» derdi hep), yerde sürüklenen ayak seslerini işitirdim. Kapının buzlu camının tül perdesi aralanır ve birden geride onun hayali belirirdi; camdaki çiçek motifleri arasından baktığını görür, derken pes sesiyle mırıldandığını duyardım: «Ha, sen miydin?» ve sonra sürgüyü çekip kapıyı açardı.

Gerçekten soğuk bir görünüşü vardı meyhanenin, ama köyde. otuz yedi evle harap iki şato arasında işe yarar meyhaneydi, sonra şarapları nefısti, üstelik yenilip içileni deftere yazmam da demiyordu, Renee. Bütün bu üstün özelliklere ek olarak, doğrusu tatlı tatlı gevezelik edilebilir Renee'yle,· kurşunsu uzun öğle önceleri göz açıp kapamadan geçip giderdi. Ben çok vakit, bölüğün uzakta marşlar söyleyerek talimden döndüğünü işitinceye kadar meyhanede kalırdım. Ve her seferinde bu Allah'ın belası

yerin hep aynı miskin sessizliğinde ağır ağır yaklaşan hep aynı marşı işitmek, içimde bir hoş duygu uyandırırdı.

«Geliyor yine o bok soyu savaş!» derdi Renee, her sefefinde.

Sonra berabere bölüğü seyrederdik; başlarında üsteğmen, çavuşlar ve gedikliler, hepsi de yorgun ve asık suratlı, buzlu cam pencerenin önünden geçerdi; buzlu camın çiçek motifleri arasından ônlann geçişini seyrederdik. Gül ve lale motifleri arasında yekpare dilimler halinde saydam cam bulunurdu ve bu saydam dilimlerden hepsini de görebilirdik: Dizi dizi aşkerler, yüzler, hepsi de asık suratlı, hepsi de aç ve düpedüz neşesiz.

Köyde hemen herkesi tanıyıp bilirdi, Renee, ama herkesi. Alkol düşmanlarını ve bayağı kadın düşmanlarını bilirdi; çünkü köyde tek işe yarar meyhane burasıydı ve yalnızlığı en çok sevenler bile sıcakve berbatbir çorba üzerine bir bardak limonata ya da akşamleyin bir bardak şarap içmek gereksinmesini duyardı; değil mi ki, otuz yedi pis evle iki harap şatodarı oluşan bu Allah'ın.belası yere, batağa gömülüp gideceğe ve miskinlikle can sıkıntısı içinde eriyip dağılacağa benzeyen bu Allah'ın belası köye hapsedilmişlerdi.

Biz talimler ve can sıkıntılarıyla bir ikinci kez dinlenip o yedekte beklemek üzere köye geldiğimiz zaman, artık bir başaşağı gidiş seziliyordu, Renee'nin durumunda. Kendisine eskisi gibi bakmıyor, çokluk saat on bire kadar uyuyor, öğle vakti müşterilere sabahlıkla bira ve limonata veriyor, öğleden sonra ise yine meyhaneyi kapıyordu; çünkü talim zamanında tıpkı içindeki şerbet akıp gitmiş bir gübrelik gibi boşalıyordu, köy. Öğle sonrasını kestirrıekle geçirip, ancak akşamleyin yediye doğru yeniden meyhaneyi açıyordu, Renee. Ayrıca ne kazanıp ettiğini umursamaz olmuştu. Herkese ödünç para veriyor, herkesle oturup içiyor, bir davet eden çıktı mı, o iri gövdesiyle kalkıp dans ediyor, yat borusu vurunca ulumaya ve sarsılarak hıçkırmaya başlıyordu. ·

O vakit, yani ikinci kez köye gelir gelmez, hemen hasta yazıldım bölükte. Doktorun beni bu yüzden ille de Amien ya da Paris'e yollamak zorunda kalmayacağı bir hastalık seçtim. Keyfim yerinde, şöyle saat on buçuğa doğru Renee'nin kapısını tıklattım. Köy tamamen sessiz, boş sokaklar çamur içindeydi. Eskisi gibi yerde sürüklenen terliklerinin

gürültüsünü, tül perdenin hışırtısını, sonra Renee'nin sesini işittim: «Üh; sen miydin?» diye tekrarladı kapı açılınca. «Yine mi geldiniz buraya?»

«Evet! » dedim; kasketimi bir andalyenin üzerine atıp, arkasından yürüdüm. «En iyisinden neyin varsa getir bakalım şimdi.»

«En iyisinden mi?» diye sordu Renee, bir çaresizlikle.

Ellerini önlüğüne sildi. «Patates soyuyordum, affedersin», dedi. İçerden kapının sürmesini sürüp, bir tabureye oturdum.

Renee ise, oldukça kararsız, tezgahın arkasında dikili- yordu.

«En iyisinden, öyle mi?» diye sordu bir kez daha.

«Evet!» dedim. «Haydi yallah!»

«Hım!» dedi. «Ama ateş pahasınadır.»

«Vız gelir, nasıl olsa param var.»

«İyi ya!» dedi; bir ke daha ellerini önlüğüne sildi. , Dilinin ucu ölçüsüz bir çaresizliğin belirtisi olarak renksiz ve soluk dudaklarının arasında gezindi. ·

«Patateslerimle ben de senin yanına gelsem, bir sakıncası var mı?»

«Nemünasebet!»dedim. «Haydiyürüşimdi; oturur,bir kadeh atarız birlikte.»

Renee mutfağa açılan dar, kahverengi, yer yer boyası kazınmış kapının arkasında kaybolunca, çevreme bakındım. Her şey geçen yılki gibiydi. Tezgahın üzerinde sözde kocası olan adamın, kara bıyıklı yakışıklı bir bahriye askerinin resmi asılı idi. Üzerinde «Patric» yazılı bir cankurtaran simidinin ortasında görülüyordu, oğlan. Soğuk gözleri, hoyrat bir çenesi·özellikle yurtsever bir ağzı vardı. Hoşlanmıyordum kendisinden. Onun yambaşında ise birkaç çiçek resmi ve tatlı tatlı öpüşen çiftler görülüyordu. Her şey bir yıl önceki gibiydi. Belki mobilyalar biraz eskiyip yıpranmıştı, ama daha da külüstür bir duruma gelebilirdi. Uzerine tünediğim taburenin bir ayağı sonradan tutkalla tutturulmuştu; çok iyi anmsıyordum, Friedrich'in Hans'la tartışmaları üzerine patlak vermişti

kavga. Taburenin ayağı tutkallandıktan sonra zımpara kağıdıyla silinmediği için, tutkal izinin sümüklü berbat bumu hala açıkça görülüyordu.

«Cherry Brandy!» diye seslendi Renee; sol elinde bir şişe, sağ koltuğunun altında da içinde patates ve patates kabuklan bulunan bir kapla dönüp geldi.

«Nasıl, iyi bir şey mi?» diye sordum.

Dilini şapırdattı. «En iyi kalite, yavrucuğum, gerçekten nefis!»

«Doldur bakalım kadehleri!»

Şişeyi tezgahın üzerine koydu. Renee; kabı ise tezgahın gerisinde duran bir taburenin üzerine bıraktı; dolaptan iki kadeh alıp, yayvan kadehleri kırmızı içkiyle doldurdu.

«Sağlığa, Renee!» dedim.

«Sağlığa, yavrucuğum!» dedi.

«Ee, anlat bakalım! Yeni bir şey yok mu?»

Çevik el hareketleriyle patatesleri soyarken; «ne olsun?» dedi. «Hep aynı şey; birkaç kişi gene borçlarını ödemeden sıvışıp gitti. Bardaklarımı yine kırıp dökmeye devam ettiler. Jaquelin'ciğimin desen, yine bir çocuğu olacak, ama kimden, bildiği yok. Sonra da işte yağmur yağdı. Bana gelince, yaşlanıp kocadım, burayı bırakacağım artık!»

«Nasıl, bırakacak mısın?»

«Evet ! » dedi Renee, sakin. «İnanabilirsin sözüme, artık tadı kalmadı. Gençlerin gittikçe daha az para geçiyor ellerine ve gittikçe daha bir arsızlaşıyorlar; rakılara gelince, günden güne düşüyor kalitesi ve üzerine koyuyor. Sağlığa yavrucuğum!»

«Sağlığa, Renee!»

İkimiz de o gerçekten nefis, başdöndürücü kırmızı nesneyi kafamıza diktik, arkadan ben hemen yine doldurdum kadehleri.

«Sağlığa!»

«Sağlığa!»

«Tamam!» dedi nihayet Renee, son soyulmuş patatesi yarı suyla dolu bir büyük tencerenin içine atarak. «Bugünlük yeter! Şimdi gidip şu ellerimi yıkayayım, patates kokusuna boğdum seni. Ne fena kokuyor değil mi? Patates kabukları fena kokmuyor mu?»

«Evet!» dedim.

«Sen iyi bir çocuksun.»

Yeniden mutfağa girip kayboldu.

Cherry gerçekten harikaydı. Kirazlardan tatlı bir ateş içime akıyor, o çirkefsavaşı düşünmez oluyordum.

«Böyle daha çok hoşuna giderim herhalde, değil mi?»

Baktım, doğru dürüst giyinmiş olarak, üzerinde sarımsı bir bluz, kapıda dikiliyordu Renee; nefis kokudan, ellerini lüks sabunla yıkadığı anlaşılıyordu.

«Sağlığa!» dedim.

«Sağlığa!» dedi.

«Gerçekten bırakacak mısın burasını, şaka yapmadın ya?»

«Yok!» dedi. «Hiç şaka değildi.»

«Sağlığa!» dedim, kadehleri doldurdum.

«Hayır!» dedi. «Müsaade et de artık limonata içeyim ben; sabahleyin böyle erken fazla kaldıramam.» «Pekala! Ama anlat!» «Evet!» dedi. «Artık yapamıyorum.» Bana baktı; gözlerinde, bu silik, belirsiz ve şiş gözlerde müthiş· bir korku vardı. «İşittin mi yavrucuğum, yapamıyorum artık. Beni deli ediyor bu sessizlik. Bak dinle!» Kolumu öyle bir sıkıca kavradı ki, irkildim ve gerçekten kulak verip dinledim; ama pek öyle sessiz değildi ortalık, anlatılamayacak bir şey vardı havada, guruldar gibi bir şey: Sessizliğin gürültüsü.

«İşitiyor musun?» dedi Renee; sesinde bir zafer edası vardı. «Bir gübrelikten kalır yeri yok buranın.»

«Gübrelik mi?» diye sordum. «Sağlığa!»

«Evet!» dedi ve limonatadan bir yuduıiı aldı. «Tıpkı bir gübrelik. Şu gürültüye baksana! Ben köylü kızıyım, anlıyor musun; yukarıda, Diepes'e yakın bir köydenim. Akşamleyin köyde yatağa yattım mı, tıpkı tıpkısına işitirdim bu gürültüyü; hem bir bakıma sesis z olurdu ortalık, hem bir bakıma sessiz değildi; ama sonradan anladım iç yüzünü: Bir gübre yığınıydı. Herkesin ortalık sesizs sandığı vakitlerde duyulan çıtırtılar, gurultular, şıpırtılar, höpürtüler bundandı hep. Sessizlikte gübre yığını çalışmaya başlıyor, gübre yığınları çalışıyor her vakit. Bu gürültü de işte tıpkısı onun. Dinle bak!» Yine deminki gibi sımsıkı kavradı kolumu; silik, belirsiz ve şiş gözleriyle işte öylesine ısrarlı ve yalvararak bana baktı...

Ama ben bir kadeh daha doldurdum kendime ve «evet!» dedim. Renee'yi çok iyi anlamama, bu gurultulu sessizliğin tuhaf ve görünürde saçma gürültüsünü de işitmeme karşın, onun gibi korkmuyor, kendimi güven içinde hissediyordum. Oysa bu Allah'ın belası yerde, bu pis savaşın içinde bir tabureye tüneyip, kendini umutsuzluğa kaptırmış bir meyhaneci kadınla saat on birde Cherry Brandy içmek hoş bir şey değildi.

«Sus!» dedi ansızın Renee. «Bak, şimdi dinle!» Eğitimden dönen bölüğün uzaktan gelen düzenli, pek monoton marş seslerini işittim. Ama Renee kulaklarını tıkadı. «Hayır!» dedi. «Hayır, hayır! En kötüsü de bu işte. Her sabah dakikasi dakikasına aynı saatte bu sıkıcı marş, bayağı deliye çeviriyor beni.»

«Sağlığa!» dedim gülerek ve kadehimi doldurdum. «Dinle bak!»

«Hayır, hayır! » diye haykırdı Renee. «Bunun için değil mi zaten gitmek istiyorum buradan; hasta ediyor beni bu marş.»

Renee inatla kulaklarını tıkalı tutuyor, bense gülümseyerek içmeme devam edip, gittikçe yaklaşan ve köyün sessizliğinde gerçekten korkutucu bir tonla yankılanan marş sesleriniizliyordum.Derkenpostallarınsesivemarşsöylenmeyen aralarda gediklilerin bağırıp çağırmaları da duyulmaya başladı; habire haykıracak gücü ve morali bulan üsteğmenin sesi çın çın ötüyordu: «Bir marş, bir marş!»

«Artık yapamayacağım!» diye fısıldadı Renee, bitkinlikten gözündn yaşlar geliyor ve kulaklarını inatla tıkalı tutuyordu. «Böyle bir gübre yığını üzerinde yaşamak, onların nasıl öyle marşlar söylediklerini işitmek bayağı hasta yapıyor beni...»

Askerler meyhanenin önünden geçerlerken, bu kez ben tek başıma pencerenin önünde dikildim: Sıra sıra, yüz yüz geçiyorlardı; aç ve yorgun; yüzlerinde adeta hayranlık dolu bir içerleme vardı, ama yine de neşesiz ve somurtuk yüzlerdi, gözlerine ise bir yerde bir korku çöreklenmişti...

Bölük köye girip marş sesleri kesildikten sonra: «Gel!» dedim Renee'ye, ellerini kulaklarından çekip aldım; «aptal olmasana ! »

«Hayır, aptal değilim!» dedi Renee inatla. «Buradan gideceğim, başka bir yerde bir sinema açacağım. Dieppe'de mi olur, Abbeville'de mi, nerde olursa artık.»

«Peki, biz ne olacağız, bizi düşün!»

«Yeğenim gelecek buraya!» dedi ve bana baktı. «Alımlı, körpe bir şey; buranın havasına bir canlılık getirecektir; kafama koydum, meyhaneyi yeğenime vereceğim.»

«Ne zaman?» «Hemen yarın mı?» diye sordum korkuyla.

«Telaşlanma!» dedi gülerek. «Körpe ve alımlı bir kız.Baksana şu resme!» Çekmecesinden bir resim çıkardı, ama resimdeki kız hiç de sevimli görünmüyordu; körpe ve güzel, ama soğuktu; tezgahın üzerindeki resimde cankurtaran simidiyle görülen adamdaki o yurtsever ağzın tıpkısı kızda da vardı...

«Sağlığa!» dedim üzgün. «Hemen yarın, ha?»

«Sağlığa!» dedi ve kadehine içki koydu.

Şişe boşalmıştı ve ben taburenin üzerinde adeta denizin ortasında bir gemi gibi sallanıyordum; ama henüz açık seçik düşünebiliyordum.

«Hesap, lütfen!» dedim.

«Üç yüz!» dedi. Ama cebimden banknotları çıkarınca, birden eliyle işaret edip: «Hayır, kalsın!» diye ekledi. «Veda için. Benim şimdiye

kadarburada birazcık hoşuma giden bir kimse varsa, o da sensin. İstersen yeğenim gelince, bu parayla içki içersin ondan. Yarın yani.»

«Hoşça kal!» Elini sallayarak, güle güle dedi. Dışarı çıkarken baktım, yıkamak için bardakları çinko haznenin içine daldırdı. Biliyordum ki, yeğeninin aslı onunki kadar şirin, küçük ve sert elleri olmayacaktı; çünkü eller nerdeyse ağız gibidir; yeğeninin ağzı gibi yurtsever elleri de varsa, korkunç bir şey demek olurdu bu...

SERÜVEN

Fink, kilisenin yan kapısına doğruyürüdü. Bozuk asfalt yolun sağ ve solundaki evlerin önünde üçgen biçiminde küçücük bahçeler görülüyordu, siyah demir parmaklıklarla çevrilmişti hepsi; karamsı ekşi toprak, yapraklan sırım gibi sert ve soluk görünümlü iki şimşir ağacı. Kahverengi deriyle kaplı bir kapıyı omuzuyla iterek açtı, Fink; kendini küf kokan bir aralıkta buldu; yine deri kaplı bir kapıyı daha açması gerekiyordu. Bu kez yumruğunu dayayarak araladı kapıyı ve kiliseden içeri ayak atmadan bir kontraplak üzerine iliştirilmiş ilana bir göz attı: «Ermiş Franziskus'un üçüncü tarikatı, - cemaatin dikkatine...»

Kilise yeşilimsi bir loşluk içindeydi. Fink, rengi seçilemeyen yağlıboya bir duvarda parlak beyaz bir karton levha gördü, üzerine çizilmiş siyah bir el dimdik aşağısını gösteriyordu. Kaskatı duran hayli uzun işaret parmağının üst tarafında günah çıkarma zili yazılıydı. Onun altında kahverengi çerçeveler içinde koyu fildişinden zil düğmeleri ve isimler yer almaktaydı. Fink, isimleri okumak zahmetine girmeyerek düğmelerden rastgele birisine baktı; ansızın, cayması olanaksız kesin bir davranışta bulunduğu duygusu uyandı içinde. Arkadan kulak kabarttı, bir şey işitemedi.

Parmağını pembe boyalı alçıdan yapılmış midye biçimindeki kutsal su kumasına daldırdı; kuma, loşlukta bazı köşeleri koparılıp alınmış yapay bir damağı andırıyordu. Yavaş yavaş istavroz çıkaran Fink, kilisenin orta cemaat yerine yürüdü. Sağ ve solunda karanlık günah çıkarma hücreleri bulunuyordu, kırmızımsı perdeleri çekilip kapatılmıştı. Gotik duvar ayaklan arasındaki alçı kabartmalardan kubbenin çökmüş olduğunu fark etti Fink; sarımtırak tuğlalardan çirkin duvarlar çıplaktı, her nasılsa ona modası geçmiş plajları anımsatıyordu. Ön cephedeki eski giriş, kaba taşlarla örülüp kapatılmıştı; duvarın orta yerine eğik duran eski bir pencere çerçevesi sıkıştırılmış, çerçevenin beyaz boyası ufalanıp dökülmüştü.

Fink, orta cemaat yerinde diz çöktü ve Tanrı'ya yakarmaya çalıştı. Ne var ki, katlanmış ellerinin üzerinden bakan gözlerini dört günah hücresinden ayıramıyor, bir yerden ansızın çıkıverecek rahibi kaçırmamak

için sürekli loşluğu izliyordu. Belki karşıdan, kutsal eşya hücresinden çıkıp gelecekti rahip; karşıda, loşlukta, bengi ışığın yanıbaşındaki kırmızı ipek bir sicimin ucunda pirinçten bir çıngırak ilişti gözüne. Ortalara doğru kilise daha bir aydınlıktı ve ansızın Fink orta cemaat yerinin tümüyle onarılmış olduğunu gördü. Çentik çentik harap duvarlar şimdilik yamyassı bir çatı gövdesiyle donatılmış, çatı gövdesi eski pis tahta parçalarıyla çivilenip kapatılmıştı. Kimi tahtalar, döşemenin renginden dolayı koyu renkte gözüküyordu. Sütunlar üzerindeki ermişlere gelince, hepsi başsızdı; çaresizlik içinde kıvranan, insanın yüreğini burkan iki sıra halinde alçıdan acayip suretler oluşturuyor, başları uçurulup ellerinden simgeleri alınmış yarım gövdeler, koyu bir renk tonu içinde sakatlanmış ellerini sanki yukarıdan Fink'e doğru uzatıp, ona yakarıyorlardı.

Fink, kalbinde pişmanlık ve tövbe duyguları uyandırmak istiyor, ama bir türlü başaramıyordu; pek heyecanlıydı, kısa ve kopuk dualar yüreğinde bir karmaşa oluşturuyor, anımsamalar ve bu işi bir an önce yapıp çıkararak kiliseden çıkıp gitmek, bu kentten uzaklaşmak için ikide bir gönlünde uyanan istek, söz konusu karmaşayı yer yer kesintiye uğratıyordu.

Hani hissediyordu Fink: Günah çıkarma konusu yapmak istediği şey, şimdiden bir amya dönüşmeye ve bir parlaklık kazanmaya başlamIŞtı; zahmetlerle dolu çirkef bir gündelik yaşamm düzeyindn farkına varılmaksızm yukarılara doğru yükseliyor, günün birinde, hem de pek yakında nasdsa başmm üzerinde süzülüp duraca günahs.-güzelim bir serüven oluşturacak gibi görünüyordu; oysa gerçekte -hani bunun da farkmdaydı Fink- bir çeşit nezaketten dolayı oyunun kurallarına uymuştu ve şimdi bu kuralların doğallığı altmda eziliyor, onlardaki ölümcül ciddilik içini dehşetle dolduruyordu. Daha söz konusu kurallara uymadan içini bir tiksinti kaplamIŞ, ama oyunbozanbk etmek istememiş, bunun salt mekanik bir eylem, doğal bakımdan zorunlu bir olay olduğuna kendi kendini inandırmaya çahşml§tı; oysa yayda gerili okun titremeye başladığım, her an yaydan boşanıp içindeki görünmez nesnenin, kendisini nitelemek için ruh sözcüğünden başka bir sözcüğün aklma gelmediği o nesnenin içerisine saplanacağını içten içe seziyordu.

Fink göğüs geçirdi, sabırsızlanmaya başlamIŞtı; içinde söz konusu görüntüler süzülüp durmaya başlamIŞtı, yavaş yavaş altın yaldıza boyanan anılarla gerçek görüntüler yan yana, alt alta, bir an birbiriyle birleşip

kaynaşıyor, Fink'iq gözleri kahredici bir bekleyiş içinde sütunlardaki başsız ermişlerin önünden geçerek çmgırağm yanıbaşmdaki ipek sicime kayıyordu.

Belki de çmgırağın çalIŞmadığım düşündü, Fink. Belki de ismini küçük levhada okumayı gereksiz bulduğu rahip, kilisede değildi. Fink, bu çeşit günah çıkarmayı bilmiyordu; eskiden hep alay etmişlerdi bununla. Kalkıp bir kez daha zil düğmelerinin yanma varmak istiyordu ki, boş kilisenin donuk görünümü içinde bir karaltı seçti; kutsal eşya hücresinden Çıkmıştı karaltı, mihrabın önünde diz çöktü, sonra sağdaki günah çıkarma hücrelerine doğru yürüdü. Fink, merakla rahibi izledi; ince uzun boylu biriydi rahip, ortada daire biçiminde tıraş edilmiş yer dışında bir taç gibi başını saran saçları gür ve siyahtı.

Fink, bir kez daha içinde tez elden pişmanlık ve tövbe duyguları uyandırmaya çalıştı, bunun için yapılması gereken yirmi yıldan beri bildiği o duayı tekdüze yuvarlayıp gitti, sonra ayağa kalktı. Sıralar arasındaki geçite çıkınca sendeledi; kırmızı-beyaz zambak motifini içeren çinilerin bir yerinde sakat bir yer olmalıydı; hemen bir sıraya tutundu ve rahibin küçük lambacığı söndürüp, günah çıkarma hücresinin perdesini araladığını işitti. Bu küf kokan, karanlık ve insanı pek rahatsız eden köşede diz çöküp, parmaklığın gerisinde rahibin beyaz kulağını görünce, .kalbinin çatlayacak gibi çarptığını hissetti; heyecandan konuşamadı.

«Hazreti Isa'ya şükürler olsun», dedi pek ilgisiz bir ses.

Fink: «Amin» diye cevapladı kendini zorlayarak ve sustu. Ter sırtından aşağılara akıyor, gömleğini cildine yapıştırıyordu; gömleği sanki suya daldırılmış gibi yoğun ve acımasızdı, soluyacak yer bırakmıyordu Fink'e. Rahip, öksürür gibi yaptı.

«Zina günahını işledim», diye kekeledi Fink; bunu söy- lemekle yapabileceği her şeyi yaptığını biliyordu.

«Evli misiniz?»

«Hayır.»

«Ya kadın?»

«Evli.»

«Peki kaç kez?» Soruyu işitir işitmez birden ayılır gibi oldu, Fink. Gözlerinin önünde sisli. bulanık ne varsa, bu kendisine devcileyin görünen beyazımsı iri kulağı, elma pastalarının üzerindeki kafes örgüler gibi bir tuhaf çıtır çıtır kahverengiyle donatılmış parmaklıkları, her şeyi şimdi tüm gerçekliğiyle açık seçik görüyordu: Kolunu oracığa dayamış rahibin giysisinin aşağı kaymış yerinden içerilere, rahip cüppesiyle beyazımsı parlak kıllarla örtülmüş cildi arasındaki karanlık oyuktan içeri kaydı gözü.

«Bir kez», diye cevapladı, kendini tutamayarak derinden derine göğüs geçirdi.

«Ne zaman?» Sorular tıpkı hastasını muayene eden bir doktorunki gibi kısa, az ve öz, herhangi bir kişisel havadan uzaktı.

«Bugün», dedi. Gerçekte olay sanki sonsuz uzaktaydı da, sözleri onu çekip beriye getiriyor, bir fotoğraf makinesi gibi onu zaptediyordu. Yakından görmekistemediği bir şeyi yakından görmeye kendini zorlanmış hissediyordu Fink.

«Bu kadınla bir daha görüşmeyiniz!»

O anda kadını yine göreceğini düşündü, Fink. Orta tabakadan şirin bir kızdı, tombul bir boynu vardı; kırmızı bir sabahlık içinde bir kız, gözleri hem sıkıntı, hem hüzün dolu; kızı öylesine kendini vererek kafasında canlandırmaya çalıştı ki, rahibin sorusunu nerdeyse duymadı.

«Kadını seviyor musunuz?»

Hayır demesi olanaksızdı Fink'in; ama evet demek daha da korkunç görünüyordu gözüne. Düşüncelere daldı; terin, sıcak ve yakıcı, kaşlarının üstünde biriktirdiğini hissediyordu. «İmkansız», dedi acele ve arkadan ekledi: «Bir daha onunla görüşmemem pek mümkün değil..»

Rahip sustu, Fink, rahibin gözlerinin üzerine indirilmiş gözkapaklarının bir an ansızın yukarı kalktığını gördü.

«Hazır konut imal eden bir firmanın temsilcisiyim», dedi, «kadın da bizim firmaya bir ev siparişi verdi.»

«Siz de o bölgeye bakıyorsunuz?»

«Evet.» Fink kadınla sık sık buluşup konuşması, kadının önüne planlar çıkarması, kendisiyle bir sürü hesap kitaplar yapması, ayrıntıları gözden geçirmesi gerektiğini düşündü, istenildi mi bütün bu işler aylarca sürdürülebilirdi.

«Bir başka bölgeye naklettirin kendinizi.» Fink sustu.

Rahibin sesi daha bir kesinliğe büründü. «Kadını bir daha görmemek için elinizden geleni yapmalısınız. Alışkanlıklarımız güçlü, hem de pek güçlüdür. Kadını bir daha görmemeyi içtenlikle istiyor ve buna azmetmiş bulunuyorsunuz sanırım?»

«Evet», diye cevapladı Fink hemen; ilk kez gerçekten doğruyu söylediğini biliyordu.

«Deneyin, elinizden geleni yapın. İncil'de yazılanları düşünün: Baktı ki sol elin kızdırıyor seni, kes at. Maddi kayıpları göze alacaksınız ister istemez.» Bir an sustu rahip. «Biliyorum, kolay değil; ama cehennemde yaşamak kolay mı!>>

«Başka bir günah?» derken, sesi yine o kişisel ahengini yitirmişti.

Fink irkildi. Bu tür bir günah çıkarmayı bilmiyordu; oysa bu arada işin korkunç derecede ciddiliğini, her üç ayda bir evde rahip yardımcısının üzerinde uyguladığı o ruhsal hijyenden daha ciddi nitelik taşıdığını anlamıştı.

«Başka bir günah?» diye tekrarladı rahibin sesi sabırsız. «En son ne zaman günah çıkarttınız?»

«Sekiz ay önce.»

«En son komünyon?»

«Dört ay oluyor.» #

Rahip tekdüze bir sesle on emiri okumaya başladı; günah çıkartmak için kendisine başvuran normal kişiler, pek iman yasasından habersiz, bütün dinsel sözcük dağarcıkları Vaterunser ile Ave'yi geçmeyen, iman yasalarından pek haberi bulunmayan insanlar karşısındaydi sanki. Fink, rahatsızlık duymaya başlamıştı; çıkıp gitmek istiyordu kiliseden.

«Beşinci buyruğa kadar her defasında rahibin sorusunu: «Hayın, diye cevapladı. Derken altıncı buyruğa geçti rahip: «Çalmak ve yalan söylemek», dedi soğukkanlı, «yedinci ve sekizinci buyruk.»

Fink kızarıp bozardı, sıcak .bir şeylerin kulaklarından içeri yürüdüğünü hissetti. Yo, Allah saklasın, bir şey çalmamıştı.

«Yalan söylediniz mi hiç?»

Fink sustu. Daha ona şimdiye kadar kimse böyle bir soru yöneltmemişti. Kısaca şimdiye kadar hiç günah çıkartmamıştı sanki. Rahibin kaba soruları birer darbe gibi üzerine iniyordu. Şimdiye kadar böyle bir şeyi günah çıkartırken asla açığa vurmadığını anımsayarak: «Şey», dedi, «evler, bizim yaptığımız evler,·katalogda göründüğü gibi değildir pek. Yani demek istiyorum ki, evi gerçekten gören müşteriler çokluk düş kırıklığına uğrar...»

Kendini tutamayan rahibin ağzından: «Ya!» sözü çıkmıştı. «Ama bu konuda da dürüst olmak zorundayız, her ne kadar...», söyleyeceği sözcükleri arandı bir an. «...her ne kadar imkansız görünüyorsa da. İnsanın değerine inanmadığı bir malı satması da bir yalandır.» Yeniden öksürür gibi yaptı, rahip. Masaya dayalı kolu gözden kayboldu; derken fısıldar gibi konuşmaya başladı: «Şimdi tüm günahları bir araya toplayıp, Rabbimiz İsa'ya olanca içtenliğimizle bizi bağışlamasını yakaralım. Bizi günahlarımızdan kurtarmak için çarmıhta can verdi Rabbimiz, her işlediğimiz günah onu yeniden çarmıha gerecektir. Bir kez daha yüreğinizde pişmanlık ve tövbe hissedin, günahlarınızın kefareti olarak tesbih çekip duada bulunun.»

Rahip günah çıkartma hücresinin ortasında dimdik oturuyor, gözleri kapalı, mırıldar gibi konuşuyordu; ansızın yüzünü yine Fink'e çevirdi, eskisinden açık seçik bir dille «Absolvo te» duasını okudu ve Fink'in başının üzerinde istavroz çıkardı.

.«Rabbimiz İsa'ya şükürler olsun.»

«Amin! » dedi Fink. Kaskatı kesilmişti. Sanki saatlerce sürmüştü günah çıkarma işlemi. Bir sıranın üzerine oturup, cebinden mendilini aldı, terini kurulamaya başladı; derken rahip yine kutsal eşya hücresine girerek gözden kayboldu.

Fink, yorgun düşmüştü. Dua etmeye çalıştı; ama söylediği sözler moloz parçalan gibi boğuk bir sesle gerisin geri ağzından içeri yuvarlanıyordu; uyumayayım diye kendi kendisiyle boğuşurken, yan kapalı gözkapaklannın arasından, yandaki girişin bitişiğinde karanlık köşede Meryem Ana'ya ayrılmış mihrabın önünde mumların yakılmış olduğunu fark etti: Ucuz ispermeçet mumlan çıtırtıyla tedirgin yanarak, dur durak bilmeden kendi kendilerini yiyip bitiriyor, parıltıları ufak tefek yaş1, bjr kadının siluetini orta cemaat yerinin duvarına devciley}n yansıtıyordu; siluetin alın kısmı üzerinde ileri doğru fırlamış tek tük saç telleri, sert ve siyah, duvarda duruyor, çocuksu bir burun ve suskun bir devinim içinde gevşek ve yorgun dudaklar seçiliyordu: Donuk alçıdan figürlerin üstünü örten ve büyüyüp çatının kenarına kadar uzanan geçici bir anıta benziyordu siluet.

KARA KOYUNLAR

Kara koyunlar zincirinin benim kuşakta kopmamasını sağlamak üzere ben seçilmişim anlaşılan. Birinin kara koyun olması gerekiyor, o da işte benim. Hani kimse dünyada beklemezdi bunu benden, ama olan oldu, değişmez artık: Kara koyun benim. Ailemizdeki bilge kişiler, Otto Amca' nın beni olumsuz yönde etkilediğini ileri sürüyorlar. Otto Amca, benden önceki kuşağın kara koyunu olup, benim de vaftiz babamdı. Çünkü birinin kara koyun olması gerekiyordu, o da işte Otto Amca idi. Elbet Otto Amca'yı vaftiz babası seçtiklerinde, hayatta bir baltaya sap olmayacağı anlaşılmamıştı henüz. Onun için beni de küçük bir oğlanın vaftiz babası yaptılar, bana kara koyun diye baktıklarından beri de korkuyla benden uzak tutuyorlar oğlanı. Oysa aslında bize teşekkür borçlu olmaları gerekirdi; çünkü kara koyunsuz aile, özelliksiz bir aile demektir.

Otto Amca'yla dostluğum erken başlamıştı. Sık sık bize gelirdi Otto Amca; yanında o kadar çok çikolata falan gibi şeyler getirirdi ki, bu kadarını doğru bulmazdı babam; Otto Amca konuşur da konuşur ve sonunda bir borç sızdırma denemesinde karar kılardı.

Otto Amca anlardı; toplumbilim, edebiyat, müzik, mimarlılc, ne olursa anlardı gerçekten; cidden bilgisine diyecek yoktu. Hatta kendi alanında uzman kişiler bile seve seve onunla sohbet eder, ancak sohbeti izleyen borç para sız.dırma denemesiyle akıllan başlarına gelirdi; çünkü işin feci tarafı da buydu: Yalnız hısım akraba arasında değil, zahmete değer gördüğü her yerde o sinsi tuzağını kurmaktan çekinmezdi, Otto Amca.

Herkes aynı düşüncedeydi: Otto Amca bilgisini «nakit paraya çevirebilirdi», böyle söylerdi benden önceki kuşakta; gelgelelim, Otto Amca bilgisini değil, hısım akrabaların sinirlerini paraya çevirirdi. İlkin bu işi yapmayacağı izlenimini uyandırmanın nasıl üstesinden gelirdi, bu onun sırrıydı. Ama işte yapardı. Düzenli olarak, aman zaman tanımaksızın yapardı. Sanıyorum, hiçbir fırsata senin olsun demeye gönlü elvermezdi. Hani sözleri o kadar bağlayıcı, gerçek tutkuyla o kadar dolu, inceden inceye düşünülmüş, parlak esprili, düşmanları için öylesine kahredici, dostJarını öylesine yücelticiydi ki! Her konuda ö denli iyi konuşurdu ki, ipsan

inanamazdı... Ama işte yapardı. Hiç çocukları olmamışken bebelere nasıl bakılacağını bilir, bazı hastalıklarda uyulacak perhiz üzerinde kadınlarla alabildiğine hayranlık uyandıran konuşmalar yapar, onlara pudra cinsleri önerir, bir parça kağıt üzerine merhem reçeteleri yazar, bebelere içirilecek nesnelerin nicelikve niteliğini ayarlar, daha daha çocukların kucakta nasıl tutulması gerektiğini bilirdi: Viyaklayan bir çocuk onun eline bırakılmayagörsün, hemen sakinleşirdi. Adeta büyüleyici bir etki saçardı çevresine, Otto Amca. Aynı beceriyle Beethoven'in Dokuzuncu Senfoni'sini yorumlar, hukuk yazıları döşenir, belli bir kanunun numarasını ezbere kafasından söyleyebilirdi... Ama nerede ve ne üzerinde bir konuşma olursa olsun, konuşma sona erip de, ayrılık anı amansız gelip çatınca, Otto Amca çokluk girişte, kapı yarı kapanmışken, diri ve siyah gözlerle solgun başını bir kez daha aralıktan içeri sokar, ailenin adeta korkulu bekleyişi ortasında, aile başkanına doğru önemsiz bir şeymiş gibi: «Şey», derdi, «acaba bana...?»

İstediği borç para miktarı, bir ila elli mark arasında oynardı. Elli mark en fazlasıydı, yıllar içinde Otta Amca'nın asla daha çok borç istememesini buyuran yazısız bir kanun oluşmuştu sanki. «Kısa vadeli!» diye eklerdi hep. «Kısa vadeli», Otta Amca'nın en çok sevdiği bir sözdü. Bu söz üzerine geri döner, şapkasını bir kez daha askıya asar, boynundan atkısını çıkarıp, bu paraya duyduğu gereksinmenin · nedenini açıklamaya koyulurdu. Hep birtakım planları, şaşmaz planları vardı. İstediği parayı asla doğrudan kertdisi için istemez, tersine her vakit buna varlığını nihayet sağlam bir temele oturtmak için, yalnız bunun için gereksinme duyduğunu söylerdi. Planları, sürekli ve sağlam bir gelir getireceğini umduğu bir limonata kulübesiyle, Avrupa'yı batmaktan kurtaracak siyasal bir partinin kuruluşu arasında değişiyordu.

«Şey, acaba bana...» cümlesi, bizim aile içindeki dehşet saçan bir söz niteliğini kazanmıştı; kadınlar hala ve teyzeler, büyük hala ve teyzeler, hatta yeğenler vardı ki, «kısa vadeli» sözünü işitir işitmez nerdeyse bayılacak gibi olurdu. .

Otta Amca - merdivenleri uçar gibi inerken tam bir mutluluk içinde hissediyor olmalıydı kendini - derken planları üzerinde düşünüp taşınmak için en yakın meyhanede alırdı soluğu. Artık kopardığı paranın miktarına

göre ya bir kadeh rakı ya da üç şişe şarap içer, bu arada çeşitli planları kafasından geçirirdi.

Otta Amca'nın içki içtiğini daha fazla saklamak istemem. Ama yine de asla sarhoş gören olmamıştır kendisini. Sonra anlaşılan tek başına içmek gereksinmesini duyuyordu, Otta Amca. Borç para sızdırma denemesinden kurtulmak için, ona alkollü içkiler ikram etmek hiçbir işe yaramazdı. Bütün bir fıçı şarap bile, ayrılıp giderken, son dakikada kafasını bir kez daha kapıdan içeri sokup: «Şey, acaba bana kısa vadeli...?» diye sormaktan alıkoyamazdı kendisini.

Ama onun en kötü özelliğini henüz saklayıp söylemedim: Kimi vakit aldığı borcu gerisin geri ödediği olurdu. Bazen her nasılsa biraz bir şeyler kazanıyor görünürdü; eskiden bakim yardımcllığında bulunmuştu ve sanıyorum arasıra hukuk işlerinde danışmanlık yapıyordu. Böyle zamanlarda bir bakarsın gelir, cebinden bir banknot çıkararak acılı bir sevecenlikle düzler ve: «Ben güç durumdan kurtarmak dostluğunda bulundun, buyur şimdilik şu beş markı!» derdi. Arkadan pek acele savuşur ve en geç iki gün sonra yeniden damlayarak ödediği miktarın biraz üstünde borç isterdi. Bizim her vakit doğru dürüst bir meslek dediğimiz şeye sahip olmadan, nerdeyse altmış yaş yaşamanın nasıl üstesinden geldi, Allah bilir. Hani içki yüzünden başına sardığı bir hastalıktan ölmüş değil, Otto Amca. Doğrusu turp gibi bir adamdı, işte öylesine mükemmel çalışan bir kalbi vardı; uykusuna gelince, emzirilip kamı tıka basa doyurulan ve bir sonraki yemek vaktinde uyanmak üzere tam bir vicdan huzuru içinde uykusunu uyuyan bir bebeğinkinden kalır yeri yoktu. Yo yo! Pek ansızın öldü, Otto Amca: Bir kaza; yaşamına son verdi. İşin en esrarengiz tarafı da kazadan sonra olup bitenler.

Otto Amca, daha önce söylediğimiz gibi, bir kazaya kurban gitti. Üç römorklu bir kamyonun altında kaldı; kentin tam da civcivli bir yerindeydi; Allah'tan ki efendi bir adam onu tutup polise teslim etti ve aileye kazayı haber verdi. Cebinde bir cüzdan bulundu, Otto Amca'nın; içinden bir Meryem Ana madalyonu, iki yolculuk için bir bilet, nakit yirmi dört bin mark ve bir de toto bayiine imzalaması gereken bir makbuzun kopyası çıktı. Hani söz konusu paraya kavuşalı bir dakikayı geçmiş olamazdı, belki ondan da az bir zaman geçmişti; çünkü kamyon altında kaldığı yerin toto bayiliğinden uzaklığı elli metre var, yoktu. Bunda sonra olup bitenler, aile

için biraz utandırıcıydı: Otto Aınca'nın odasında yoksulluk hüküm sürüyordu: Bir masa, sandalye, yatak ve dolap, birkaç kitap ve bir de kocaman bir not defteri. Not defterinde alacaklılar bir bir sıralanmıştı; bir gece önce kendisine dört mark geiren borçlanma da bunlar arasındaydı. Ayrıca benim vasi olarak belirlendiğim pek kısa bir vasiyetname ele geçti.

Vasiyeti yerine getirecek kimse olarak babam, borçların ödenmesiyle görevlendirildi. Hani gerçekten de Otto Amca'nın alacaklılar listesi, bütün bir not defterini dolduruyordu; ilk kayıtlar, mahkemedeki bakim yardımcılığı görevini bırakıp, düşünülüp kotarılması kendisine bu kadar zamana ve paraya mal olan planlara ansızın yöneldiği yıllara değin uzanıyordu. Borçların tümü on beş bin markı buluyor, alacaklılarının sayısı ise yedi yüzü aşkın olup, bir aktarma bilet için otuz fenik ödünç veren bir tramvay biletçisinden tutun da, hepsi iki in mark alacaklı bulunan babama kadar uzanıyordu; galiba babamdan borç para sızdırmak, Otto Amca için hepsinden kolay olmuştu.

Ne tuhaftır ki, tam cenaze töreninin yapıldığı gün ben de rüştümü ispat ediyordum, yani on bin marklık mirasın yönetimini kendi elime almaya hak kazanmıştım. Bunun üzerine, başka planlar ardında koşmak için, yeni başladığım yükseköğrenimime son verdim hemen. Anne ve babamın gözyaşlarına aldırmayarak, evden ayrılıp Otto Amca'nın odasına taşındım; bu oda fazlasıyla beni kendine çekiyordu ve saçımın sakalımın çoktan dökülüp seyrelmeye başladığı bugün bile hala bu odada oturuyorum. Odanın demirbaş eşyasında ne bir çoğalma, ne bir azalma var. Bugün biliyorum ki, başlangıçta bazı yanlış adımlar attım. Örneğin müzisyen olmaya, hatta beste yapmaya çalışmam saçmaydı, çünkü bu bakımdan hiçbir yeteneğim yok. Bugün biliyorum böyle olduğunu; ama söz konusu gerçeği öğrenmem, benim üç yıl boşuboşuna müzik öğrenimi yapmama mal oklu ve adımın haylaza çıkmasına yol açtı, üstelik bütün miras da bu yolda çarçur edildi.

Planlarımın nasıl bir sıra izlediğini unuttum artık, işte öylesine çoktu sayısı. Beri yandan her birinin saçmalığını görmek için gereksindiğim zaman giderek kısaldı. En sonunda bir plan işte ancak üç gün dayanır oldu; bir plan için de hani pek kısa bir ömü. Planlarımın ömür süresi o kadar hızlı bir tempoyla azalma kaydediyordu ki, sonunda kısa süreli, şöyle bir çakıp sönen düşüncelere dönüştü hepsi; hatta bunları bir kimseye

açıklayamıyordum, çünkü kendim için de açık değillerdi. Düşünüyorum da, ne de olsa üç ay fizyonomiye vermiştim kendimi; bir tek öğle sonrasında nakkaş, bahçıvan, mekanik ustası ve tayfa olmayı kafama koymuş, akşam ise öğretmen olmak için doğmuşum gibi bir düşünceyle yatağa yatmış, sabahleyin de gümrükçülük mesleğinde çalışmak üzere yaradılmışım gibi içimde kaya gibi sapasağlam bir inançla gözlerimi açmıştım...

Sözün kısası, ne Otto Amca'nın sevimliliği var bende, ne de onun yılmayan büyük sabrı; üstelik iyi konuşan biri de değilim, başkalarının yanında sus pus oturuyor, onların canlarını sıkıyor, kendilerinden bir para koparma denemelerine öyle damdan düşer gibi, bir sessizlik ortasında başvuruyorum ki, tıpkı bir şantaj etkisini uyandırıyor bunlar. Yalnız çocuklar karşısında iyi biliyorum nasıl davranacağımı; anlaşılan hiç değilse bu, olumlu bir özellik olarak geçmiş bana Otto Amca'dan. Kucağıma alır almaz bebekler seslerini kesiyor, yüzüme bakar bakmaz gülümsemeye başlıyorlar, artık gülümsemesini öğrenmişlerse kuşkusuz; oysa yüzümün insanı korkuttuğunu söylerler hep. Kötü kalpli kişilerden, ilk erkek temsilci olarak çocuk yuvası yöneticilerinin erkekler kolunu kurmamı ve böylece sonu gelmez planlar yapma eylemime bu planı gerçekleştirerek bir son vermemi öğütleyenler çıktı. Ama ben bunu yapmıyorum. Öyle sanıyorum ki, gerçekyeteneklerimizi paraya çevirememememiz ya da şimdilerde söylendiği gibi meslek açısından bunlardan yararlanamamamızdır elimizi kolumuzu bağlayan.

Her şeye karşın şurası muhakkak ki, ben bir kara koyun isem - hani kendim bir kara koyun olduğumdan asla emin değilim-, ama öyleysem eğer, Otto Amca'dan bir başka cins kara koyunu temsil ediyor olacağım: Bende Otto Amca'daki o hafiflik, ondaki o büyüleyicilik yok; sonra borçlar da sıkıyor beni, oysa besbelli Otto Amca'yı bir üzüntüye soktuğu yoktu bunların. Ayrıca ben müthiş bir şey yaptım: Teslim bayrağını çektim, bana çalışacak bir yer bulmalarını istedim. Bana yardım elini uzatsınlar, beni bir yere yerleştirsinler, benim hiç değilse şöyle bir yol belli bir işe karşılık belli bir ücret almamı sağlamak üzere eşi dostu seferber etsinler diye yalvarıp yakardım evdekilere. Baktım, başardılar da. Ricalarımı ortaya salıverip, yakarmaları yazılı ve sözlü açığa vurduktan, ısrarlı ve yalvararak hepsini dile getirdikten sonra, bunların ciddiye alınıp gerçekleştirildiğini görmek fena korkuttu beni ve şimdiye dek hiçbir kara koyunun yapmadığı bir şey

yaptım: Gerileyip kaçmayarak, bana ayarladıkları işi kabullendim. Asla feda etmemem gereken bir şeyi feda ettim böylece: Özgürlüğüm.

Her akşam yorgun argın eve dönünce, yine ömrümden bir gün geçmiş ve geçen günün bana yorgunluktan, yorgunluk, öfke ve işe devam edebilmem için gerektiği kadar paradan başka bir kazanç sağlamamış olmasına içerliyordum; yapılan işe de iş denirse tabii: Faturaları alfabetik olarak dizmek, zımbayla delip gıcır gıcır bir klasörün içerisine yerleştirmek ve burada onları asla ödenmemek gibi bir alınyazısına sabırla katlanmaya bırakmak ya da sağa sola yollanan ve postacılar gibi boşuna bir yükten başka bir şey sayılmayan önerileri kaleme almak, ama bazen de peşin peşin ödenen faturalar düzenlemek. Bizim şefin ürettiği o tapon malları yutturacak birini bulmak için boşuna ter döken gezgin satıcılarla ben konuşup görüşmek zorundaydım. Şefimiz dur durak bilmeyen öküzün biriydi adeta, hiç vakti yoktu ve hiçbir şey de gelmezdi elinden, günün değerli saatlerini yılmayan boşboğazlıkla öldürür dururdu -düpedüz anlamsız bir yaratık işte-, borçlarının büyüklüğünü itirafı göze alamaz, bir dolandırıcı bir blöfün birini bırakıp öbürüne sarılır, bir balon cambazı gibi balonun birini üfleyip şişirirken ötekisi patlar, daha bir saniye önce pırıl pırıl, diri ve gergin balondan geriye bir iğrenç lastik paçavra kalırdı.

Büromuz, atölyenin hemen yanında bulunuyordu; atölyede de bir düzine işçi, insanın hemen üç gün sonra kırıp parçalayarak yakacak odun yapmaya karar vermemesi durumunda, bütün bir ömür boyu içerleyip durmak için satın almış sayılacağı mobilyaları üretiyordu; sigara sehpaları, dikiş nakış masaları, minicik komodinler, üç yaşındaki çocukların altında çatırdayıp çöken ustalıkla boyanmış küçük sandalyeler, vazo veya çiçek saksıları için ufak altlıklar, varlığını bir mobilyacının sanatına borçlu görünen, oysa gerçekte kötü bir boyacının vernik olduğu öne sürülen bir nesneye başvurup, fiyatları haklı gösterecek sözde bir güzellikle donattığı tapon ıvır zıvırlar.

Böylelikle günlerimi birbiri ardından -nerdeyse on dört gün sürdü hepsi - bu aptal adamın bürosunda geçirdim. Adam kendisini ciddiye alıyor, üstelik bir sanatçı sayıyordu; çünkü arasıra - ben yanındayken ancak bir kez oldu bu - resim tahtasının başında dikilip, kalem ve kağıtlarla uğraştığı, bir çiçek sehpası ya da yeni bir ev ban gibi kuşaklar boyu başa bela orası burası oynayan bir başka nesnenin planını çizdiği görülürdü.

Yaptığı şeylerin düpedüz saçmalığını bir türlü anlamıyor gibiydi. Böyle bir nesnenin planını çizer çizmez - dediğim gibi ben yanındayken ancak bir kez oldu bu-, çalışmasına yaratıcı bir ara vermek için dolu dizgin arabasına atlayıp savuşuyor, topu topu bir çeyrek saat çalışmışken verdiği ara sekiz günü aşıyordu. Plan ustanın önüne kaldırılıp atılıyor, usta da planı tezgahının üzerine koyup kaşlarını çatarak inceliyor, sonra üretime başlamak üzere kereste mevcudunu gözden geçiriyordu. Bunun üzerine ben günlerce atölyenin - kendisi fabrika diyordu buna - tozlu pencereleri gerisinde yeni icatların nasıl kule gibi üst üste yığıldığını görüyordum! Harcanan tutkala pek değmeyen raflar ya da radyo altlıkları.

Tek işe yarar mallar, şefin yokluğu birkaç gün için garanti edilmişse işçilerin atölyede onun haberi olmadan ürettikleri şeylerdi: Sevindirici bir sağlamlık ya sadelikte ayak tabureleri ya da ziynet kutuları; torunların torunları bile üzerlerinde at koşturabilecek ya da ıvır zıvır öteberilerini içlerinde saklayabileceklerdi; sonra üzerlerinde birçok kuşakların gömlekleri dalgalanabilecekler işe yarar çamaşırlıklar. İşte böylece herkesi memnun edici ve işe yarar şeyler, yasal olmayan bir yoldan sağlanıyordu.

Ama bu meslek çalışma sırasında karşılaştığım, beni gerçekten etkileyen kişi tramvay biletçisiydi, elindeki zımbayla biletimdeki ilgili günü iptal ediyordu; haftalık biletim olan bu küçücük kağıt parçasını kaldırıyor, zımba aletinin açık ağzına iteliyor ve görünmeden akan bir mürekkep, bilet üzerindeki yürürlükte olan iki küçük kareyi, ömrümün bir gününü, bana yorgunluktan başka bir kazanç sağlamamış, öfkeden ve bu saçma işi sürdürmek için gerekli paradan başka bir şey getirmemiş olan değerli bir günü alaşağı ediyordu. Her akşam binlerce insan gününü hükümsüz ilan edebilen, tramvay idaresinin sade üniformasıyla donanmış bu adamda esrarengiz bir büyüklük vardı.

İşi bırakmaya adeta zorlanmadan ne diye şefe işi bıraktığımı söylemediğime hala bugün bile içerliyorum; adeta kaldırılıp atmaya zorlanmadan ne diye kaldırıp atmadım bu karın ağrısı işi başımdan: Çünkü günün birinde baktım, benim ev sahibesi karanlık bakışlı bir adamı benim büroya getirdi, adam kendini toto bayii olarak tanıtıp, falan filan kimse isem ve elimde de belli bir toto kağıdı bulunuyorsa 50.000 marklık bir servetin sahibi olduğumu açıkladı. Eh, ben de falan filan kişiydim ve elimde de söz konusu toto kağıdı bulunuyordu. İşi bıraktığımı-bildirmeden bürodan

ayrıldım, hesapları zımbasız, karmakarışık olduğu gibi bırakmak sorumluluğunu üzerime aldım, kalkıp eve giderek parayı tahsil etmekten ve hısım akrabaya para işlerine bakan postacıyla ortadaki yeni durumu haber vermekten başka yapacak bir şey kalmamıştı: benim için.

Besbelli benim hemen öleceğimi ya da bir kazanın kurbanı olacağımı bekliyorlardı. Ama şimdilik hayatımı elimden çekip alacak bir araba falan yok gibi; kalbim desen, benim de içki şişesine karşı dayanma gücüm olmamasına karşın tamamen sağlam. Böylece borçlarımın ödenmesinden sonra nerdeyse 30.000 marklık vergiden bağışık bir servetin sahibi bulunuyorum, birden yine vaftiz çocuğuyla konuşmasına izin verilen istenir bir amcayım. Zaten sever çocuklar beni, şimdi ise onlarla oynayabiliyor, onlara top alabiliyor, onları dondurma yemeye davet edebiliyorum, kaymaklı dondurma yemeye, sonra onlara devcileyin balonlar alabiliyorum, bu neşeli kalabalıkla kayık salıncakları ve atlıkanncalan doldurabiliyorum.

Kız kardeşim benim vaftiz çocuğum olan oğluna bir piyango satın alırken, ben şimdi düşünüyor, orada büyüyen bu kuşak içinde acpba kim benim peşimden gelecek diye saatlerce inceden inceye kafa yoruyorum: Erkek kardeşlerimin ve kız kardeşlerimin dünyaya getirdikleri bu çiçek gibi, oynayıp duran, şirin çocuklardan hangisi acaba gelecek kuşağın kara koyunu olacak? Çünkü biz karakteristik bir aileyiz ve öyle de kalacağız. Kim uslu kalıp kalıp da bir nokta gelip uslu olmaktan çıkacak? Kim birden başka planlara, şaşmaz, daha iyi planlara yönelecek? Bilmek isterdim hani, onu uyarmak 'isterdim, çünkü bizim de kendimize göre deneyimlerimiz vardır, bizim mesleğin de birtakım kuralları vardır; işte bunları kendisine henüz kim olduğu bilinmeyen ve koyun postuna bürünmüş bir kurt gibi öbürlerinin sürüsü içinde oynayan o beni izleyecek olana bildirmek isterdim...

Ama onu tanıyacak ve onu mesleğin sırlarına vakıf kılacak kadar µzun zaman yaşayamayacağım gibi bir duygu var içimde; beni izleyecek olan, ben ölüp de nöbeti devra-· lacağı zaman ortaya çıkacak, açığa vuracak kendini, alı al moru mor, anne ve babasının karşısına geçip artık yeter diyecek ve o zaman pek ummuyorum ya, benim paradan da biraz geride kalmış olacak, çünkü vasiyetimi değiştirdim, servetimden kalanı beni izleyecek kimse olduğuna ilişkin şaşmaz işaretleri ilkin kim gösterirse ona bırakıyorum...

Hani işte onlara bir borcu kalmasın.

ARKA KAPAK

“Kendini “insanlığa angaje bir yazar" olarak tanımlayan Heinrich Böll,Alman savaş sonrası edebiyatının en önemli yazarlarından biridir.”